

An aerial photograph of a large lake with several forested islands. The water is a deep blue, and the islands are covered in dense green trees. The sky is clear, and the overall scene is peaceful and scenic.

RAPORT OKRESOWY NR IX

z realizacji

***Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego
województwa warmińsko-mazurskiego
do roku 2020***

Stan na koniec 2008 r.

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO



RAPORT OKRESOWY NR IX

z realizacji

*Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego
województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020*

Stan na koniec 2008 r.



Olsztyn, lipiec 2010

Oprawa fotograficzna publikacji:
Wojciech Wójcik

Skład, druk i oprawa:
Agencja Wydawnicza „ARGI” s.c.
www.argi.pl

ISBN 978-83-60425-56-5

Spis treści

Wstęp.....	7
I. Najważniejsze wydarzenia i działania w 2008 roku.....	8
II. Analiza wskaźnikowa realizacji Strategii w kontekście celu głównego i celów strategicznych.....	12
1. Cel główny – Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy.....	12
2. Cel strategiczny – Wzrost konkurencyjności gospodarki.....	15
3. Cel strategiczny – Wzrost aktywności społecznej.....	16
4. Cel strategiczny – Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych.....	17
III. Synteza realizacji priorytetów Strategii.....	19
IV. Realizacja celów operacyjnych.....	22
Cel 1.1. Wzrost konkurencyjności firm.....	22
Cel 1.2. Wzrost liczby miejsc pracy.....	26
Cel 1.3. Skuteczny system pozyskiwania inwestorów zewnętrznych.....	28
Cel 1.4. Wspieranie systemu produkcji i Promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości.....	29
Cel 1.5. Wzrost potencjału turystycznego.....	32
Cel 1.6. Wzrost konkurencyjności usług dla starzejącego się społeczeństwa.....	35
Cel 1.7. Wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu.....	35
Cel 1.8. Tworzenie społeczeństwa informacyjnego.....	37
Cel 1.9. Doskonalenie administracji.....	39
Cel 2.1. Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy.....	40
Cel 2.2. Różnorodna i dostępna edukacja.....	42
Cel 2.3. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego.....	44
Cel 2.4. Wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności usług medycznych.....	46
Cel 2.5. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego.....	48
Cel 2.6. Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu.....	50
Cel 2.7. Wzrost dostępności mieszkań.....	53
Cel 2.8. Wzrost atrakcyjności bazy sportowo – rekreacyjnej.....	55
Cel 2.9. Poprawa jakości i ochrona środowiska.....	56
Cel 3.1. Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności.....	58
Cel 3.2. Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii.....	60
Cel 3.3. Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej.....	61
Cel 3.4. Monitoring środowiska.....	63
V. Wnioski z realizacji Strategii w 2008 roku.....	65
Wykaz skrótów.....	69
Spis tabel, wykresów i rycin.....	71
Wykaz ważniejszych źródeł wykorzystanych do opracowania Raportu.....	72

Raport zatwierdzony przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego zgodnie z Uchwałą Nr XLII/803/10 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 31 sierpnia 2010 r.



Jacek Protas

Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Szanowni Państwo,

Szansa samodzielnego decydowania o kierunkach rozwoju województwa, jaką dała nam reforma samorządowa z 1998 roku, jest na Warmii i Mazurach w pełni wykorzystywana. Świadomość tej możliwości sprawia, że Samorząd Województwa od początku niezwykle poważnie traktuje planowanie strategiczne, które przejawia się w realizacji *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020*.

Ten nadrzędny dokument, wyznaczający kierunki rozwoju regionu, został uchwalony przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2000 roku, a następnie zaktualizowany w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej w 2005 roku.

Od 2001 roku Zarząd Województwa opracowuje roczne raporty z realizacji *Strategii*, stanowiące kompendium wiedzy o najważniejszych działaniach podejmowanych dla osiągnięcia założonych celów rozwojowych regionu. Prowadzony monitoring *Strategii* dostarcza bieżących informacji na temat miejsca województwa na wyznaczonej ścieżce rozwoju.

Z przyjemnością przekazuję w Państwa ręce *Raport okresowy nr IX*, kompleksowo analizujący postępy w realizacji *Strategii* według stanu na koniec 2008 roku. Śmiało mogę powtórzyć za członkami Komitetu Monitorującego realizację *Strategii* oraz radnymi Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego, że proces udoskonalania tego dokumentu poprzez wykorzystywanie od ubiegłego roku eksperckiego narzędzia gromadzenia i analizy danych pn.: *SMS dla Warmii i Mazur – System Monitoringu Strategii* przynosi zamierzone rezultaty.

Wierzę, że publikacja odpowie na wiele Państwa pytań, dotyczących sytuacji społeczno-gospodarczej naszego województwa i będzie użyteczna przy podejmowaniu świadomych decyzji dotyczących przyszłego rozwoju.

Zapraszam do lektury.

Jednostki odpowiedzialne za opracowanie raportów z celów strategicznych i operacyjnych

Cel główny i cele strategiczne - Departament Polityki Regionalnej

Priorytet 1. - koordynator: Departament Polityki Regionalnej

Cele operacyjne:

- 1.1. - Departament Polityki Regionalnej we współpracy z Warmińsko-Mazurską Agencją Rozwoju Regionalnego S.A.
- 1.2. - Wojewódzki Urząd Pracy
- 1.3. - Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.
- 1.4. - Biuro Jakości i Znaków Regionalnych we współpracy z Departamentem Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa
- 1.5. - Departament Turystyki we współpracy z Departamentem Kultury i Edukacji
- 1.6. - Departament Polityki Regionalnej we współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej i Departamentem Zdrowia
- 1.7. - Departament Polityki Regionalnej we współpracy z Warmińsko-Mazurską Agencją Rozwoju Regionalnego S.A.
- 1.8. - Departament Społeczeństwa Informacyjnego
- 1.9. - Biuro Jakości i Znaków Regionalnych

Priorytet 2. - koordynator: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Cele operacyjne:

- 2.1. - Departament Kultury i Edukacji we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Pracy
- 2.2. - Departament Kultury i Edukacji we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Pracy
- 2.3. - Biuro ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
- 2.4. - Departament Zdrowia
- 2.5. - Biuro ds. Obronnych i Bezpieczeństwa Publicznego
- 2.6. - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
- 2.7. - Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego
- 2.8. - Departament Sportu
- 2.9. - Departament Ochrony Środowiska

Priorytet 3. - koordynator: Departament Infrastruktury i Geodezji

Cele operacyjne:

- 3.1. - Departament Infrastruktury i Geodezji
- 3.2. - Departament Infrastruktury i Geodezji
- 3.3. - Departament Współpracy Międzynarodowej i Inwestycji Zagranicznych
- 3.4. - Departament Ochrony Środowiska

Koordynator całości prac - Departament Polityki Regionalnej

Wstęp

Raport jest czwartą roczną edycją rezultatów monitorowania zaktualizowanej *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020*, przyjętej Uchwałą Nr XXXIV/474/05 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 31 sierpnia 2005 r., a dziewiątą edycją od początku realizacji bazowego dokumentu Strategii z 2000 r.

Dokument po raz drugi przygotowano zgodnie z metodologią wykorzystującą narzędzie agregacji i analizy danych pn. *SMS dla Warmii i Mazur – System Monitoringu Strategii* opracowane przez zespół ekspercki w składzie: prof. dr hab. Jacek Szlachta, dr hab. Wojciech Dziemianowicz, dr Katarzyna Szmigiel, mgr inż. Agnieszka Dziemianowicz. Zapewnia ono implementację nowych zasad monitorowania utrzymujących powiązanie podejmowanych działań z zapisami Strategii oraz kwantyfikowanie ich za pomocą wskaźników.

Struktura Raportu jest również podporządkowana przyjętej metodologii i obejmuje:

- najważniejsze wydarzenia i działania w 2008 r.,
- analizę wskaźnikową realizacji celu głównego i celów strategicznych,
- syntetyczną, a następnie szczegółową analizę realizacji celów operacyjnych,
- wnioski wynikające z realizacji Strategii.

Realizując szczegółowe zapisy w zakresie monitoringu Strategii utrzymano zasadę, że raporty roczne opracowywane są w drugim roku po roku sprawozdawczym.

Analiza wskaźnikowa opiera się generalnie na danych za lata 1999-2008, choć w niektórych przypadkach przyjęto krótszy okres. Natomiast opis głównych wydarzeń i działań oraz analiza realizacji celów operacyjnych zawierają dane z 2008 r. W horyzoncie czasowym Raportu przypadają dwie istotne daty - dziesięciolecie funkcjonowania samorządów województw i powiatów oraz piąty rok od przystąpienia Polski do Unii Europejskiej i uczestniczenia regionów we wsparciu finansowym z funduszy strukturalnych.

Zdecydowana większość danych, zwłaszcza w części wskaźnikowej, pochodzi ze statystyki publicznej: Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Statystycznego w Olsztynie oraz Eurostatu. Wykorzystano również dane resortów, zwłaszcza Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii.

W dokumencie zawarto informacje na temat działań Samorządu Województwa oraz przykłady dobrych praktyk samorządów gmin, powiatów i innych podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii. Coroczny Raport jest zatem narzędziem przekazu informacji o regionie i działalności poszczególnych instytucji, narzędziem promocji województwa, ale także podstawą do wskazania kierunków zmian w zapisach Strategii w kontekście debaty nad kształtem polityki spójności po 2013 r. i zbliżającej się kolejnej perspektywy finansowej funduszy Unii Europejskiej.

I. Najważniejsze wydarzenia i działania w 2008 roku

Dane statystyki publicznej i kompleksowe oceny sytuacji społeczno-gospodarczej kraju i województw za 2008 r. wskazują na ogólnie dobre wyniki i podkreślają, że Polska była jednym z najlepiej rozwijających się krajów Unii Europejskiej¹. W odniesieniu do 2007 r. PKB było wyższe, rosło zatrudnienie i malało bezrobocie. Tempo rozwoju gospodarczego było jednak wolniejsze niż w latach 2006-2007. W IV kwartale 2008 r. gospodarka Polski odczuła ujemne skutki pogłębiającej się recesji w gospodarce światowej, wywołanej globalnym kryzysem finansowym, co odbiło się na wynikach zarówno w skali kraju, jak i województw². Inne globalne wyzwania stojące przed krajem to starzenie się społeczeństwa, zmiany klimatyczne, bezpieczeństwo energetyczne.

Od pięciu lat Polska i jej regiony korzystają ze znaczącego wsparcia z funduszy strukturalnych, co wpływa na ich sytuację społeczno-gospodarczą³. Rok 2008 zamyka realizację projektów i wydatkowanie środków z okresu programowania 2004-2006. Jednak podstawowy wysiłek skoncentrowano na zapewnieniu realizacji programów operacyjnych z nowego okresu programowania regionalnego 2007-2013, w tym na przygotowaniu ram instytucjonalnych, dostosowaniu legislacji umożliwiającej wykorzystanie funduszy i dalszym udoskonalaniu zasad strategicznego programowania i zarządzania rozwojem.

W 2008 r. Komisja Europejska zaakceptowała **Strategię Funduszy Strukturalnych w Polsce** w ramach **Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013**, a Sejm przyjął ustawę o Europejskim Ugrupowaniu Współpracy Terytorialnej. Sejm przyjął także długo oczekiwaną ustawę o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrażaniem funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności⁴. Konieczną była nowelizacja ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przewidująca kilka nowych dokumentów strategicznych, w tym długookresową strategię rozwoju kraju i krajową strategię rozwoju regionalnego. Weszła w życie nowelizacja ustawy o zamówieniach publicznych oraz ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku, wprowadzająca wymogi unijne. Niedostosowanie polskich przepisów w obszarze ochrony środowiska i zamówień publicznych było

dużym problemem, zwłaszcza w zakresie infrastruktury drogowej. Dnia 16 grudnia 2008 r. Rada Ministrów zaakceptowała przedłożony przez Ministra Rozwoju Regionalnego dokument pn. **Koncepcja nowej polityki regionalnej. Tezy i założenia do Krajowej strategii rozwoju regionalnego**⁵. Inne dokumenty o charakterze strategicznym i programowym przyjęte przez Radę Ministrów w 2008 r. to:

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013,
- Wnioski i rekomendacje dotyczące systemu instytucjonalnego Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013,
- Kierunki udzielania pomocy publicznej w latach 2007-2013,
- Program Współpracy Transgranicznej Polska - Białoruś - Ukraina 2007-2013,
- Program Współpracy Transgranicznej Litwa - Polska - Rosja 2007-2013,
- Program rozwoju edukacji na obszarach wiejskich na lata 2008-2013,
- Strategia zarządzania długiem sektora finansów publicznych w latach 2009-2011,
- Strategia Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na lata 2009-2015,
- Program Operacyjny Fundusz Inicjatyw na lata 2009-2013,
- Krajowy Program Reform na lata 2008-2011 na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej,
- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020,
- Założenia aktualizacji Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015.

Rok 2008 zamknął pierwszą dekadę funkcjonowania samorządów województw i powiatów od wprowadzenia reformy administracyjnej kraju w dniu 1 stycznia 1999 r.⁶ Dziesięciolecie potwierdziło, że stały się one trwałym elementem procesu transformacji państwa, wdrażania zmian w polityce regionalnej i rozwoju lokalnym.

Mimo, że warmińsko-mazurskie, analogicznie jak pozostałe województwa Polski Wschodniej wciąż należy do regionów najbiedniejszych, zarówno Samorząd Województwa, jak i jednostki samorządu teryto-

¹ Informacja o aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej w Polsce i Europie, MF, Warszawa 21.01.2009 r.

² Sytuacja społeczno-gospodarcza kraju i województw w 2008 roku. MRR, Warszawa, luty 2009 r.

³ Szczegółowy opis sytuacji społeczno-gospodarczej kraju i regionów, realizacji polityki spójności po akcesji do UE zawarto w dokumencie MRR **Polska Raport strategiczny 2009. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia**, Warszawa, 2009 r.

⁴ Ustawa z 7 listopada 2008 r., weszła w życie 20 grudnia 2008 r.,

⁵ Zgodnie z nimi w krajowej strategii winny znaleźć się najważniejsze cele, kierunki i uwarunkowania rozwoju regionalnego oraz polityki państwa wobec województw, w tym zasady i mechanizmy współpracy i koordynacji działań na szczeblu krajowym i samorządowym.

⁶ Problematykę rozwoju regionów od 1999 r. do 2008 r. przedstawiono w dokumencie **Rozwój regionalny w Polsce. Raport 2009, MRR**,

rialnego znalazły się na wysokich lokatach w rankingach krajowych oceniających procesy rozwojowe w 2008 r. W skali kraju korzystanie ze środków unijnych było niemal powszechne - skorzystało z nich 90% miast i gmin wiejskich oraz praktycznie wszystkie województwa, powiaty i miasta na prawach powiatu. Według ogólnopolskich rankingów branżowych tygodnika *Wspólnota*⁷, podsumowujących:

- **wykorzystanie środków zagranicznych w przeliczeniu na jednego mieszkańca:** w kategorii samorządów województw - warmińsko-mazurskie zajęło 2. miejsce, w kategorii miast powiatowych Kętrzyn - 5., wśród małych miast Kisielice, Dobre Miasto, Zalewo i Górowo Iławieckie - lokaty od 33. do 39., wśród miast wojewódzkich Olsztyn - 12., wśród 50 najlepszych powiatów - olecki - 31., węgorzewski - 41. i bartoszycki - 45. Uwzględniając łączne wykorzystanie środków zagranicznych w latach 2004-2008, powiat olecki znalazł się na 5. miejscu. Pod względem **wydatków majątkowych ze środków zagranicznych (jako % wydatków majątkowych)** w odpowiednich kategoriach: Samorząd Województwa zajął 2. lokatę, Olsztyn - 6., Elbląg - 18., Kętrzyn - 9., Dobre Miasto - 15., Frombork - 18., powiat bartoszycki - 7.,
- **wydatki inwestycyjne samorządów na infrastrukturę techniczną w przeliczeniu na osobę, uwzględniając lata 2006-2008:** Samorząd Województwa, analogicznie jak w okresie 2005-2007, utrzymał 4. lokatę, w kategorii miast wojewódzkich Olsztyn - 15., miast na prawach powiatu - Elbląg - 16., miast powiatowych - Pisz - 44., małych miast - Mikołajki - 12., Zalewo - 25., Jeziorany - 30.,
- **najzamożniejsze gminy, uwzględniając najwyższy poziom dochodów budżetów jednostek samorządu terytorialnego (JST) na 1 mieszkańca (według metodologii autorów rankingu):** Samorząd Województwa, analogicznie jak w roku poprzednim utrzymał 4. lokatę, wśród miast na prawach powiatu Elbląg zajął 31. lokatę, miast powiatowych Gołdap - 15., Nowe Miasto Lubawskie - 24., Węgorzewo - 30., Mrągowo - 40., wśród małych miast - Mikołajki - 19., Górowo Iławieckie - 35., Kisielice - 39., zaś w kategorii gmin wiejskich - Stawiguda - 45., a Jedwabno - 46.

Warmińsko-mazurskie zaliczono do grupy regionów Polski Północnej gdzie zanotowano największy pozytywny wpływ funduszy unijnych na rozwój i wzrost PKB per capita⁸.

⁷ Wspólnota Nr 31, Nr 37, Nr 43 z 2009 r.,

⁸ *Polska Raport strategiczny 2009 Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2009 r.

Województwo zostało liderem Programu Litwa-Polska-Obwód Kaliningradzki FR 2004-2006 INTERREG IIIA/TACIS CBC pod względem ilości realizowanych projektów. W drugiej edycji ogólnopolskiego rankingu Gazety Prawnej *Europejska Gmina - Europejskie Miasto* Elbląg ponownie okazał się najlepszym w regionie zajmując 65. lokatę, następnie Mrągowo - 93. i Olsztyn - 137.⁹ Warmia i Mazury uplasowały się na 3. miejscu w rankingu Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych wśród regionów najbardziej przyjaznych przedsiębiorcom w Polsce w kontekście pozyskiwania funduszy europejskich. W ramach 11. edycji konkursu Ministra Ochrony Środowiska *Lider Polskiej Ekologii 2008 roku* wśród 15 liderów znalazło się miasto Elbląg za *Działania na rzecz poprawy środowiska i jakości życia*, a wśród 23 wyróżnień znalazło się Nadleśnictwo Lidzbark za *Naturalne metody ochrony lasu przed szkodami od zwierzyny* oraz Iławskie Wodociągi za działanie *Powiatowa słoneczna suszarnia osadów ściekowych*. Barczewo zostało warmińsko-mazurskim laureatem 3. edycji ogólnopolskiego konkursu *Grunt na medal '2008*.

W Kadynach, na konferencji na temat międzynarodowej drogi wodnej E-70 Antwerpia-Kłajpeda, sześć samorządów województw położonych wzdłuż jej polskiego odcinka, tj. lubuskiego, wielkopolskiego, kujawsko-pomorskiego, zachodniopomorskiego, pomorskiego i warmińsko-mazurskiego podjęło decyzję o wspólnych działaniach dotyczących rewitalizacji szlaku wodnego, który jest bardzo ważny dla Polski z uwagi na potencjał turystyczny i transportowy.

Wydarzenia i działania w województwie nadal w znacznym stopniu zdeterminowane były uwarunkowaniami zewnętrznymi, w tym prawno-regulacyjnymi, zarówno na poziomie UE, jak i krajowym. Wśród wydarzeń i działań, które miały miejsce w 2008 r. na szczególną uwagę zasługują:

1. Wydarzenia związane z implementacją **Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013** (RPO WiM), głównie dotyczące zapewnienia zgodności ze wspólnotowymi i krajowymi przepisami prawnymi w zakresie m.in. działalności promocyjnej, wyboru projektów, systemu monitorowania i sprawozdawczości, w tym:

- podpisanie kontraktu wojewódzkiego dla Województwa Warmińskiego-Mazurskiego między Ministrem Rozwoju Regionalnego i Zarządem Województwa, określającego zasady i warunki dofinansowania RPO WiM¹⁰,

⁹ *Gazeta Prawna* Nr 118 z 18 czerwca 2008 r. i 123 z 25 czerwca 2008 r.,

¹⁰ Kontrakt podpisany został dnia 6 lutego 2008 r. Zawarty został na okres od dnia podpisania do dnia ostatecznego rozliczenia RPO WiM, Określa on również kwotę dofinansowania zadań realizowanych przez Samorząd Województwa w ramach komponentu regionalnego POKL

- inauguracyjne posiedzenie Komitetu Monitorującego RPO WiM¹¹,
 - zatwierdzenie kryteriów wyboru projektów, sprawozdania z realizacji RPO WiM za 2007 r. i I półrocze 2008 r., Planu Komunikacji dla RPO WiM na posiedzeniach Komitetu Monitorującego,
 - realizacja 2 badań ewaluacyjnych na zlecenie Instytucji Zarządzającej, tj.: *Ocena systemu zarządzania i wdrażania RPO Warmia i Mazury na lata 2007-2013 w zakresie identyfikacji barier* oraz *Ewaluacja systemu wyboru projektów*,
 - umieszczenie w Indykatoryjnym Wykazie Indywidualnym Projektów Kluczowych dla RPO WiM 16 przedsięwzięć¹², w ramach których realizowane będą 4 programy oraz 1 zintegrowany projekt rozwoju lokalnego. Zawarto 41 umów wstępnych z beneficjentami, złożono 3 wnioski o dofinansowanie projektów kluczowych na kwotę dofinansowania około 60 mln zł. Natomiast w ramach 17 naborów do końca grudnia 2008 r. wpłynęło 678 wniosków i podpisano 246 umów na wartość dofinansowania realizowanych projektów 155,2 mln zł. Największym zainteresowaniem beneficjentów cieszyła się oś 1 *Przedsiębiorczość*, poddziałanie 1.1.9 *Inne inwestycje w przedsiębiorstwach* (349 złożonych wniosków i 161 podpisanych umów na kwotę dofinansowania realizowanych projektów 79,2 mln zł)¹³.
2. Wykorzystywanie możliwości przyspieszenia rozwoju wynikających z czynnego uczestnictwa warmińsko-mazurskiego w realizacji **Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013** (PO RPW). Na listę projektów kluczowych z terenu województwa wpisano 20 projektów indywidualnych na kwotę dofinansowania około 2,2 mld zł (w tym 4 projekty realizowane na obszarze 5 województw oraz 1 projekt rezerwowany). Z 15 projektów indywidualnych do końca 2008 r. podpisanych zostało 12 pre-umów na kwotę dofinansowania 1,1 mld zł. Beneficjenci projektów indywidualnych złożyli 2 wnioski o dofinansowanie dla projektów: *Rozbudowa, modernizacja i wyposażenie zespołu laboratoriów edukacyjno-badawczych technologii, jakości i bezpieczeństwa zdrowotnego żywności* na kwotę dofinansowania ponad 28 mln zł oraz *Budowa i wyposażenie Policyjnego Centrum*
- Dydaktyczno-Badawczego w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie dla wzmocnienia bezpieczeństwa kraju* na kwotę dofinansowania prawie 11 mln zł.
3. Uczestnictwo w realizacji programów operacyjnych zarządzanych na szczeblu krajowym. W ramach listy podstawowej **Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013** (PO IiŚ) z 31 stycznia 2009 r. umieszczonych zostało 12 projektów z warmińsko-mazurskiego, w tym część we współdziałaniu z innymi województwami, głównie podlaskim, pomorskim, mazowieckim, lubelskim. Do końca grudnia 2008 r. w województwie podpisanych zostało 11 pre-umów z beneficjentami projektów kluczowych na kwotę dofinansowania około 5,1 mld zł, w tym 3 projekty z zakresu *Budowy drogi ekspresowej S7 Gdańsk-Warszawa*. Wniosek o dofinansowanie został złożony dla projektu *Racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi i rekultywacja wysypisk w Elblągu* na kwotę dofinansowania ponad 50 mln zł. W ramach 29 naborów w trybie konkursowym beneficjenci z województwa złożyli 46 wniosków o dofinansowanie na kwotę ponad 377 mln zł. W ramach **Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013** (PO IG) na listę projektów kluczowych zostały wpisane 2 projekty indywidualne (aktualizacja na dzień 29.01.2009 r.): *Rewitalizacja Kanału Elbląskiego na odcinku Jezioro Drużno-Miłomłyn, Miłomłyn-Zalewo, Miłomłyn-Ostróda- Stare Jabłonki, Pętla Żuławska - rozwój turystyki wodnej* (realizowany również przez pomorskie). W 21 naborach konkursowych wpłynęło 60 wniosków na kwotę całkowitą 853 mln zł. **Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013** (PO KL) wdrażano zarówno w ramach komponentu centralnego jak i regionalnego. Do końca 2008 r. beneficjenci województwa w trybie dwóch naborów złożyli 2452 wnioski o dofinansowanie na kwotę 133 mln zł.
4. Ustanowienie Roku Żuław przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego i Pomorskiego w celu podkreślenia potrzeby zachowania gospodarczego charakteru Żuław oraz poznania różnorodności tradycji i kultury jego mieszkańców.
5. Przystąpienie województwa do międzynarodowej sieci ENCORE - Konferencji Regionów Europy ds. Środowiska. Warmia i Mazury zostały wybrane razem z hiszpańską Aragonią do współprzewodniczenia Konferencji Środowiskowej w latach 2008-2010.
6. Uroczyste posiedzenie Rady Euroregionu Bałtyk w związku z 10 leciem Euroregionu. Strona polska była inicjatorem powstania Euroregionu, a od

¹¹ 17 i 31 stycznia 2008 r., kolejne posiedzenia 26 czerwca i 18 września 2008 r.,

¹² według stanu na koniec grudnia 2008 r.

¹³ Informacje o realizacji Programów Operacyjnych pochodzą z opracowania *Informacja o stanie wdrażania funduszy strukturalnych w województwie warmińsko-mazurskim. Stan na 31 grudnia 2008 r.*, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

początku wiodącą rolę odgrywało miasto Elbląg będące siedzibą Stowarzyszenia i Stałego Międzynarodowego Sekretariat Euroregionu.

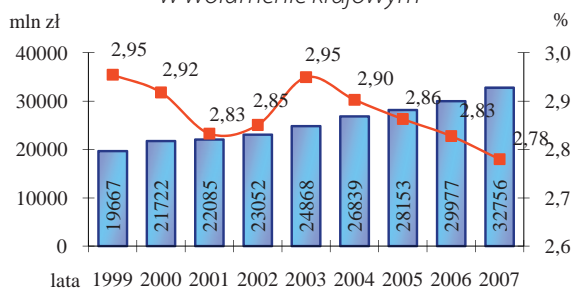
- 7.** Włączenie województwa do inicjatywy Ministra Sportu i Turystyki dotyczącej budowy kompleksów sportowych umożliwiających uprawianie różnych dyscyplin przez wszystkie grupy wiekowe w bezpiecznych, nowoczesnych warunkach.
- 8.** Uczestnictwo przedstawicieli Samorządu Województwa oraz miast założycielskich krajowej sieci Cittaslow: Reszla, Biskupca, Bisztynka i Lidzbarka Warmińskiego w Międzynarodowym Zgromadzeniu członków stowarzyszenia Cittaslow.
- 9.** Kontynuacja współpracy zagranicznej Samorządu w oparciu o wcześniejsze oraz podpisane w 2008 r. umowy i plany pracy z Włochami, Obwodem Kaliningradzkim, Ukrainą, Danią.
- 10.** Objęcie patronatem Marszałka licznych imprez organizowanych w województwie w tym m.in.: III Regionalnej Wystawy Innowacyjnej, konkursu Wybitny Eksporter Roku 2008, konferencji z cyklu Dni Dziedzictwa na Warmii i Mazurach oraz Europejskich Dni Dziedzictwa, IV Wojewódzkich Dni Pszczelarza w połączeniu z XV edycją imprezy *Pszczoły i Miód*, XIX Ogólnopolskiej Letniej Spartakiady Prawników Olsztyn 2008, Dni Przyjaźni Polsko-Węgierskiej.

II. Analiza wskaźnikowa realizacji Strategii w kontekście celu głównego i celów strategicznych

1. CEL GŁÓWNY – Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy

Osiąganie spójności ekonomicznej dokonuje się poprzez zmniejszanie dystansu rozwojowego województwa w stosunku do zamożniejszych regionów kraju i Unii Europejskiej. Miarą osiągnięcia tego celu jest udział regionu w wartości krajowego PKB na poziomie co najmniej 3% oraz zmniejszanie dystansu wobec średniego poziomu krajowego i europejskiego PKB per capita. W 2007 r. zanotowano dalszy spadek udziału w krajowym PKB (wykres nr 1), przy czym był on najniższy od początku funkcjonowania województwa. Warmińsko-mazurskie uplasowało się tradycyjnie na 12. lokacie w kraju pod względem wielkości PKB. Mimo wzrostu wartości bezwzględnej, największy od 1999 r. był również dystans do krajowego PKB przypadającego na mieszkańca (wykres nr 2).

Wykres nr 1. PKB w województwie i jego udział w wolumenie krajowym



Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Warto jednak zaznaczyć, że nastąpiło zmniejszenie dystansu wobec średniej wartości PKB per capita obliczanej dla krajów UE27 wg parytetu siły nabywczej waluty (wykres nr 3), a tym samym województwo po raz pierwszy przekroczyło próg 40% tej średniej, podobnie jak podlaskie i świętokrzyskie z grupy województw Polski Wschodniej.

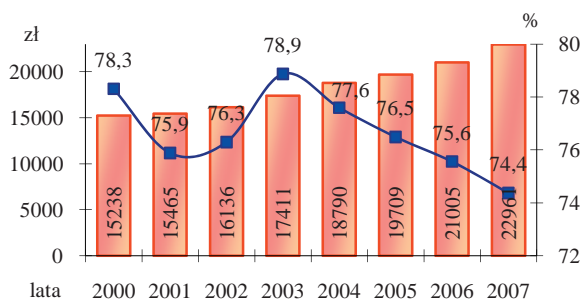
Najzamożniejszym podregionem województwa był podregion olsztyński, którego udział w wytwarzaniu regionalnego PKB (wykres nr 4) i poziom PKB per capita (Tabela nr 1) były największe. Od początku funkcjonowania żaden z trzech podregionów nie osiągnął średniej wartości dla kraju.

Tabela nr 1. PKB per capita

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Polska	19458	20380	21149	22075	24215	25767	27799	30873
Warmińsko-mazurskie	15238	15465	16136	17411	18790	19709	21005	22961
Elbląski	14154	14358	15234	16227	17663	18427	19580	21743
Olsztyński	17274	17409	18368	19932	21243	22346	23577	25513
Elcki	12897	13356	13022	14208	15617	16429	18128	19731

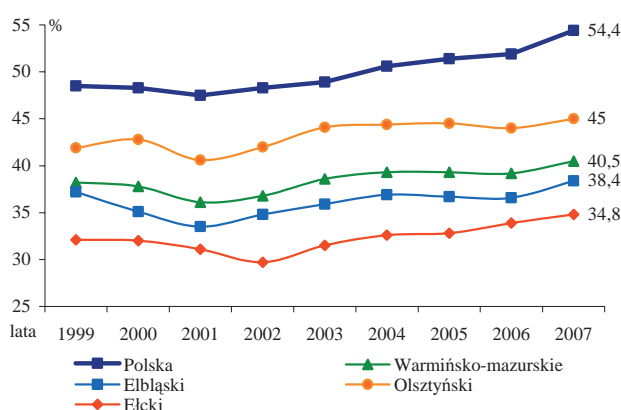
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDR

Wykres nr 2. PKB per capita w województwie wobec wartości dla kraju



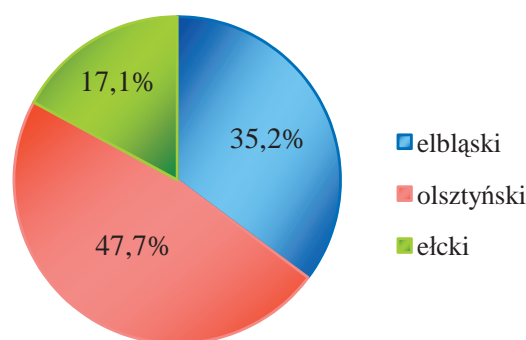
Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Wykres nr 3. Udział w PKB per capita dla UE27 (w PPS)



Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych Eurostatu

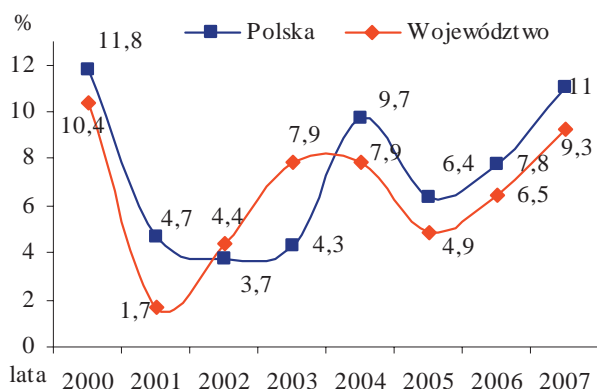
Wykres nr 4. Udział podregionów w wytwarzaniu PKB województwa w 2007 r.



Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

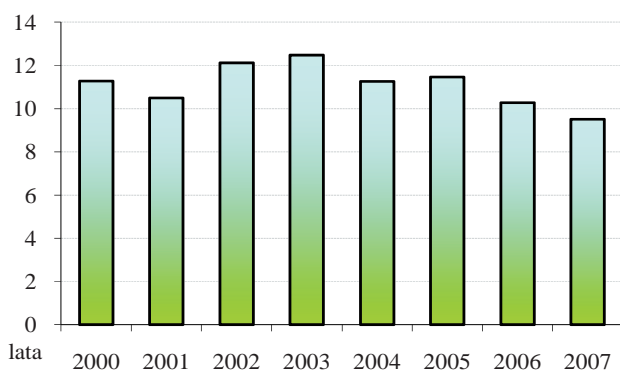
Wewnętrzne zróżnicowanie na poziomie podregionów wykazywało do 2003 r. zbieżność z dynamiką wzrostu gospodarczego województwa (wykresy nr 5 i 6). Od 2003 r. obserwowane jest zmniejszanie się zróżnicowań, które w 2007 r. było najmniejsze. Wraz ze wzrostem produktu, różnice w wartości PKB per capita między podregionami maleją, co może świadczyć o wyrównywaniu się poziomów rozwoju gospodarczego wewnątrz województwa.

Wykres nr 5. Przyrosty PKB



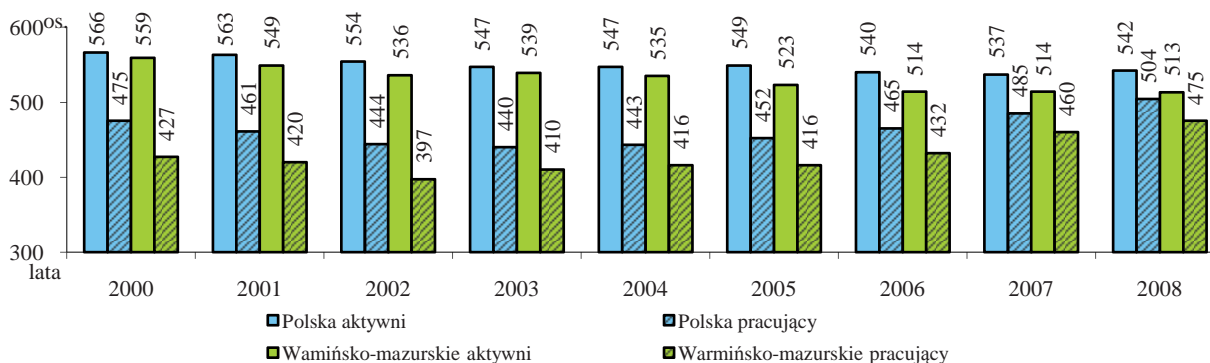
Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Wykres nr 6. Zróżnicowania wewnątrz województwa PKB per capita na poziomie podregionów



Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

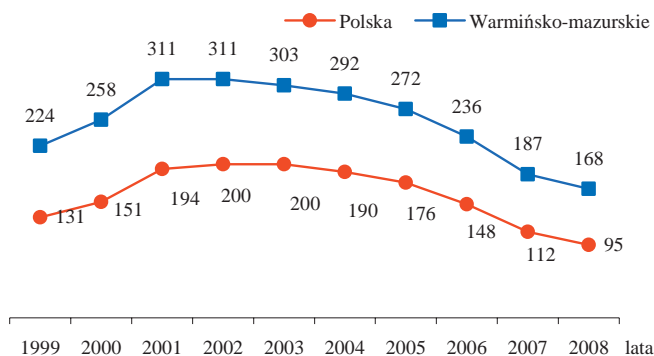
Wykres nr 7. Aktywność zawodowa na 1000 mieszkańców w wieku 15 lat i więcej wg BAEL



Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Wskaźniki osiągnięcia **spójności społecznej** nie wskazują na istotną poprawę w tym obszarze. W 2008 r. nieznacznie zmniejszyła się liczba aktywnych zawodowo w przeliczeniu na 1000 mieszkańców województwa, ale pozytywnym zjawiskiem jest utrzymująca się od 2002 r. tendencji wzrostowa w liczbie pracujących przypadających na 1000 mieszkańców (wykres 7).

Wykres nr 8. Bezrobotni na 1000 mieszkańców czynnych zawodowo wg bezrobocia rejestrowanego

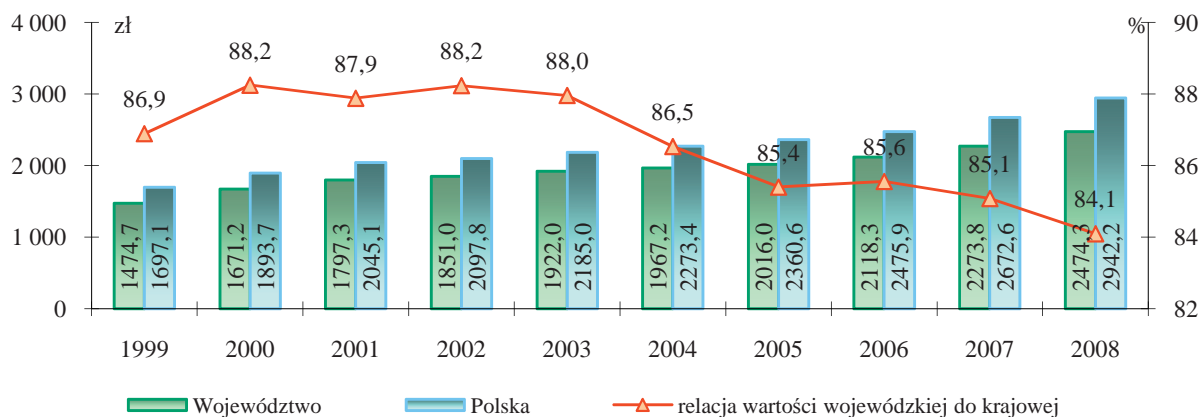


Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Pozytywną tendencją spadkową charakteryzuje się natężenie bezrobocia (analogicznie jak w kraju), przy wyższym spadku niż w kraju (wykres nr 8). Jednak wartość stopy bezrobocia wynosząca 16,8% jest nadal najwyższa. Na nieznacznie lepszym poziomie kształtuje się stopa bezrobocia wg BAEL - 7,5% uplasowało województwo na 10. miejscu.

Spółeczeństwo Warmii i Mazur nie należy do zamożnych o czym świadczy m. in. odbiegający od średniej krajowej poziom wynagrodzeń, który w 2008 r. stanowił nieco ponad 84% średniej (wykres nr 9). Dystans do średniej krajowej był największy od 1999 r.

Wykres nr 9. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej

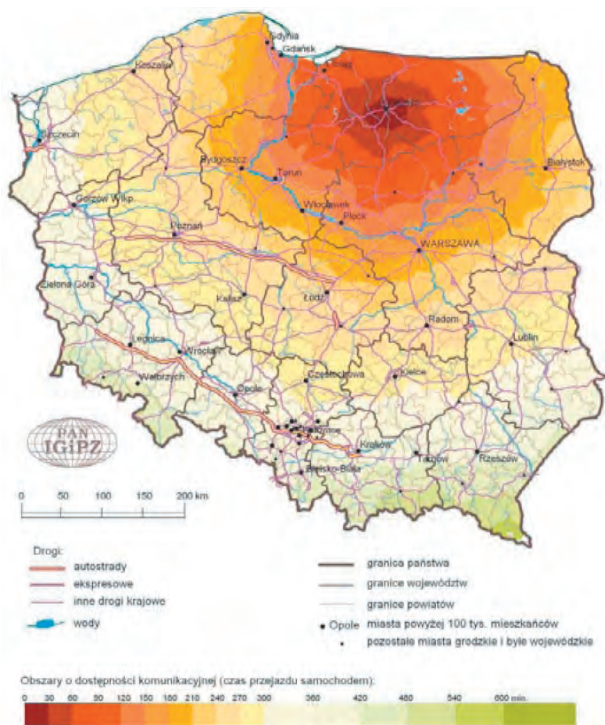


Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

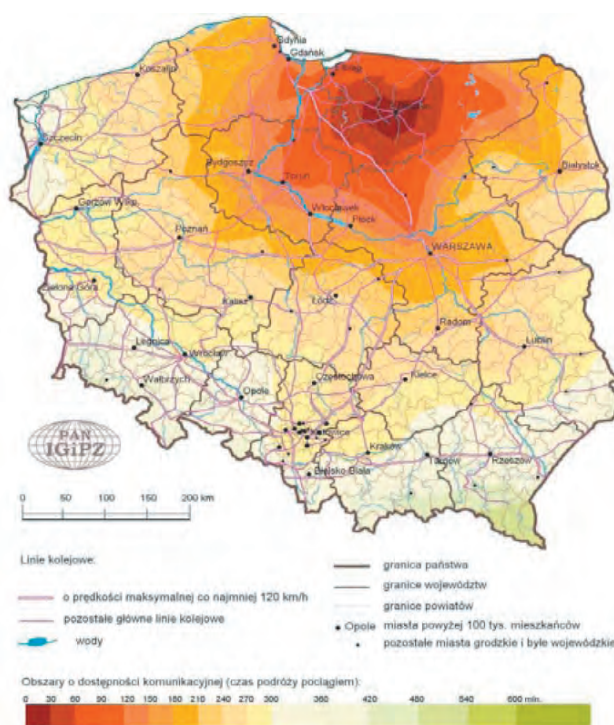
Spójność przestrzenna osiągana jest poprzez włączenie województwa w główną sieć infrastruktury transportowej w Polsce oraz w transeuropejską sieć korytarzy transportowych. Dostępność transportowa jest istotnym czynnikiem determinującym atrakcyjność inwestycyjną regionu i jego konkurencyjność, gdyż wiąże się z umożliwieniem dostaw surowców i komponentów do produkcji, produktów finalnych do odbiorców oraz bezpośrednich kontaktów uczestników procesu gospodarczego. Wskaźnik dostępności opracowywany przez IBnGR¹⁴ lokuje województwo warmińsko-mazurskie od 2005 r. na 13. miejscu

w kraju. Wskaźnik ten uwzględnia stan rozwoju infrastruktury transportowej zlokalizowanej na danym obszarze, położenie względem granicy zachodniej, Warszawy, ośrodków regionalnych, międzynarodowych portów lotniczych oraz dużych portów morskich. Znaczenie poszczególnych elementów dostępności komunikacyjnej zależy od rodzaju działalności gospodarczej prowadzonej w regionie. Województwa wschodniej Polski charakteryzuje niezmiennie najniższy poziom dostępności wynikający z ich peryferyjnego położenia względem granicy zachodniej, niskiej gęstości infrastruktury drogowej oraz

Rycina nr 1. Drogowa dostępność komunikacyjna do Olsztyna w 2008 r.



Rycina nr 2. Kolejowa dostępność komunikacyjna do Olsztyna w 2008 r.



Źródło: T. Komornicki, P. Śleszyński, P. Siłka, M. Stępiak, *Wariantowa analiza dostępności w transporcie lądowym*, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyńskiego Polska Akademia Nauk w Warszawie, 2008 r.

¹⁴ W raportach pt. *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski* opracowywanych w latach 2005-2008, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową

słabo rozwiniętego sektora transportu i logistyki, a w przypadku województwa warmińsko-mazurskiego także braku lotniska obsługującego połączenia międzynarodowe.

Na rycinach nr 1 i 2 przedstawiono poziom drogowy i kolejowej dostępności do stolicy województwa w 2008 r. W oparciu o nie można stwierdzić, że dostępność drogową do Olsztyna jest niemal jednokrotna na wschód i zachód od miasta, podczas gdy dostępność kolejowa jest większa z części zachodniej i południowej obszaru, niż ze wschodu kraju.

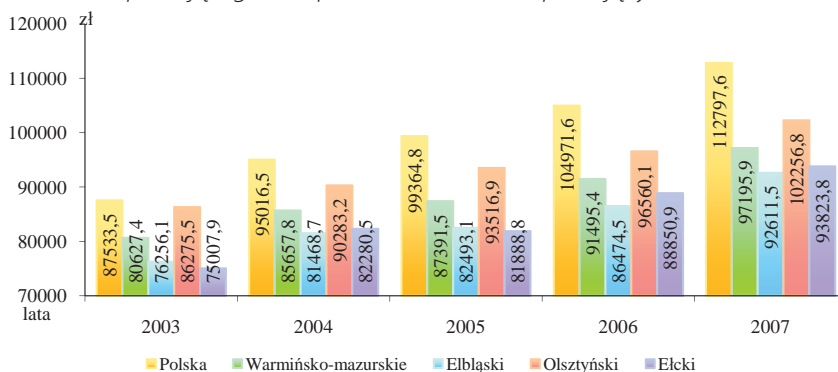
2. CEL STRATEGICZNY – Wzrost konkurencyjności gospodarki

O konkurencyjności gospodarki świadczy wydajność pracy mierzona poziomem PKB przypadającego na 1 pracującego. W 2007 r. wskaźnik obliczany dla pracujących łącznie z rolnictwem indywidualnym, bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób¹⁵ (wykres nr 10) pomimo wzrostu, ponownie uplasował województwo na 12. miejscu w kraju i stanowił 86,2% wartości krajowej – najmniej od 2003 r. Wskaźnik obliczany dla pracujących w gospodarce narodowej (wykres nr 11) również wzrósł, ale jego dystans do średniej krajowej także zwiększył się stanowiąc 88,7% i plasując nadal województwo na 11. lokacie. Wśród podregionów najkorzystniejszą sytuacją miała miejsce w olsztyńskim (analogicznie jak w odniesieniu do PKB per capita).

Liczba pracujących w gospodarce narodowej w województwie wzrasta w tempie zbliżonym do krajowego, jednak w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest to poziom wciąż zdecydowanie niższy niż średni w kraju i najniższy wśród województw (wykres nr 12).

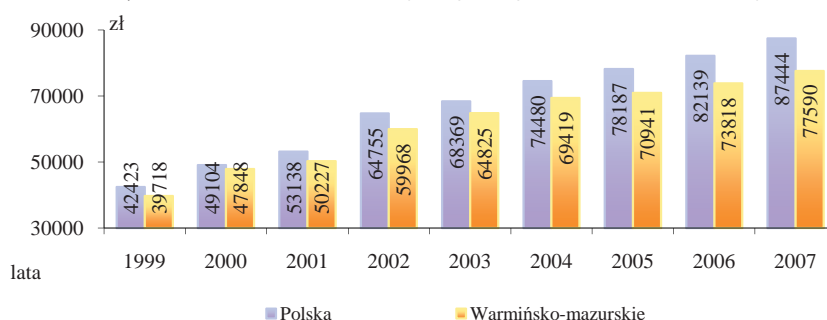
Region nadal nie jest atrakcyjny dla inwestorów zagranicznych, na co wskazuje stosunkowo niewielka liczba spółek z udziałem kapitału

Wykres nr 10. Wskaźnik dla celu Wzrost konkurencyjności gospodarki - PKB na 1 pracującego (bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób)



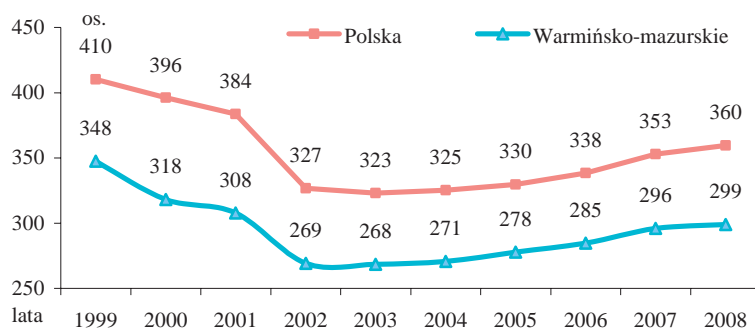
Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Wykres nr 11. PKB na pracującego w gospodarce narodowej



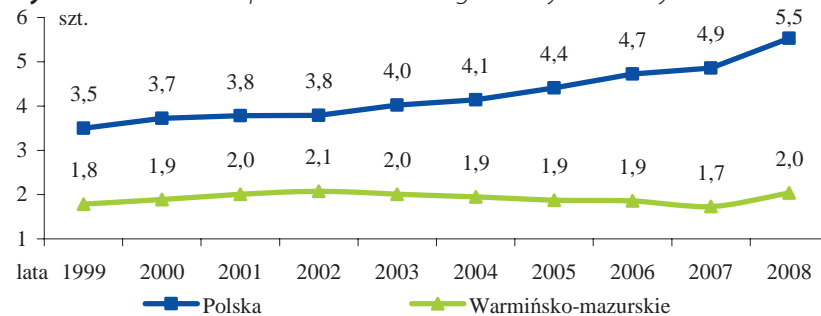
Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Wykres nr 12. Liczba pracujących w gospodarce narodowej na 1000 mieszkańców



Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Wykres nr 13. Liczba spółek z udziałem zagranicznym na 10 tys. mieszkańców



Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

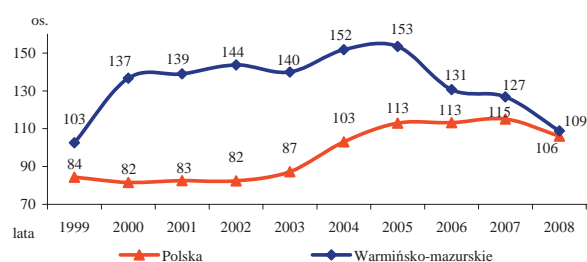
¹⁵ Przeliczenie PKB na liczbę pracujących łącznie z rolnictwem indywidualnym, bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób umożliwia analizę wskaźnika na poziomie podregionów

zagranicznego (291), która plasuje województwo na 14. lokacie w kraju. W 2008 r. wskaźnik liczby spółek z udziałem zagranicznym przypadających na 10 tys. mieszkańców nieznacznie wzrósł (po spadku odnotowanym w 2007 r.), jednak był on nadal znacznie niższy niż średnio w kraju (wykres nr 13).

Atrakcyjne turystycznie Warmia i Mazury zanotowały większą niż średnio w kraju liczbę turystów zagranicznych korzystających z noclegów na 1000 ludności, jednak w 2008 r. nastąpił duży spadek wskaźnika (wykres nr 14), co mogło być spowodowane początkiem kryzysu gospodarczego i znacznie zmniejszyło przewagę województwa w tym obszarze.

3. CEL STRATEGICZNY – Wzrost aktywności społecznej

Wykres nr 14. Liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców



Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Wzrost aktywności społeczeństwa Warmii i Mazur jest drugim ważnym celem strategicznym, którego osiągnięciu sprzyja realizacja 9 celów operacyjnych. Aktywni mieszkańcy kreują wzrost gospodarczy regionu oraz przyczyniają się do niwelowania dysproporcji w poziomie życia. Wykorzystując narzędzie SMS, do monitorowania realizacji tego celu służy wskaźnik syntetyczny, obliczony przy użyciu następujących wskaźników cząstkowych:

- zmiany liczby ludności,
- udziału ludności młodej w ogóle ludności,
- udziału studentów w liczbie ludności,
- udziału gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do Internetu w ogólnej liczbie gospodarstw domowych.

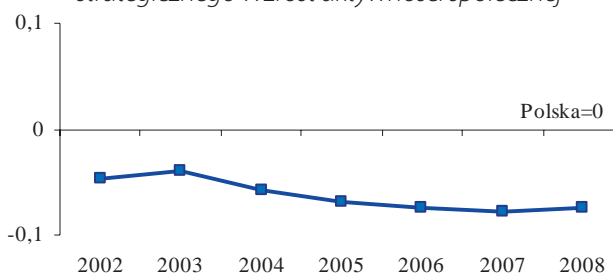
Każdy ze wskaźników odniesiono do analogicznej wartości krajowej (tzw. iloraz lokalizacji) i porównano zgodnie z zasadą, że dla kraju wskaźnik przyjmuje wartość zerową, wartości ujemne wskaźnika wskazują

na słabszą pozycję w stosunku do kraju, zaś wartości dodatnie - na lepszą.

Obserwowane od 2003 r. pogarszanie się sytuacji w regionie względem kraju zostało w 2008 r. nieznacznie zatrzymane (wskaźnik syntetyczny nieznacznie zbliżył się do zera - wykres nr 15), na co mógł mieć wpływ wzrost liczby mieszkańców (wykres nr 16), nieznaczne zmniejszenie dystansu wobec kraju w udziale ludności do 25. roku życia w ogóle ludności województwa (wykres nr 17) oraz znaczny przyrost gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do Internetu.

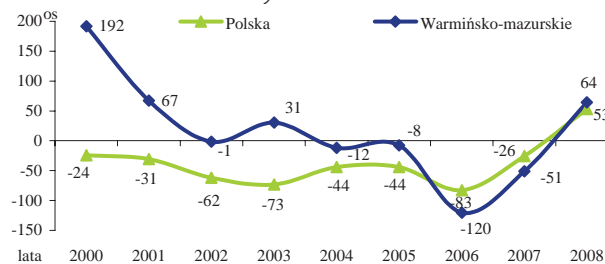
W 2008 r. uległa odwróceniu negatywna sytuacja spadku liczby ludności zarówno województwa jak i kraju w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców.

Wykres nr 15. Wskaźnik syntetyczny dla celu strategicznego Wzrost aktywności społecznej



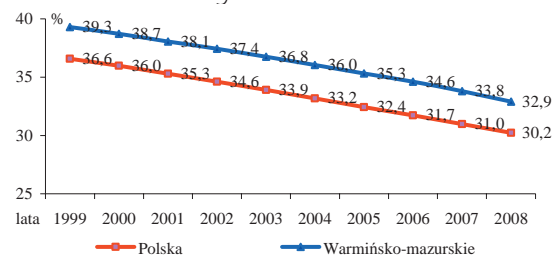
Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS

Wykres nr 16. Zmiana liczby ludności na 100 tys. mieszkańców



Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Wykres nr 17. Udział ludności do 25. roku życia w ogóle ludności

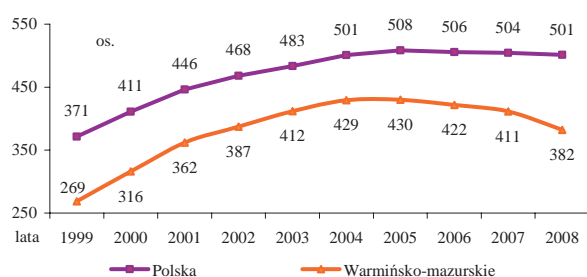


Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Województwo charakteryzuje się większym niż w kraju udziałem ludności młodej w ogólnej liczbie ludności. Od 1999 r. udział ten spada w tempie zbliżonym do krajowego.

W analizowanym roku w województwie nastąpił znaczny spadek liczby studentów o 4153 osoby, co w przeliczeniu na 10 tys. ludności stanowi obniżenie o 29 osób i nie jest zjawiskiem korzystnym dla rozwoju aktywnego społeczeństwa i nowoczesnej gospodarki. Biorąc pod uwagę wartość tego wskaźnika, województwo spadło na 13. lokatę w kraju (z 12. w 2007 r.). Przyczyną takiego stanu może być m.in. sytuacja demograficzna, tj. spadek liczby mieszkańców województwa w wieku 19-24 lata o 3,5% względem roku poprzedniego.

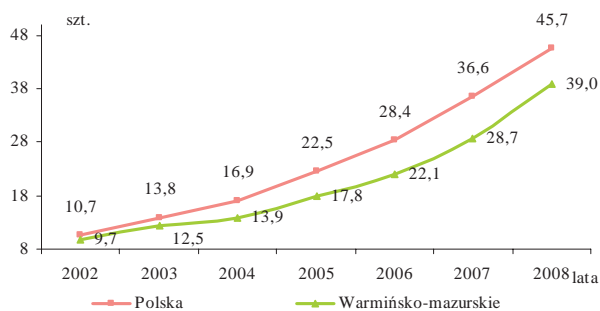
Wykres nr 18. Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców



Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Województwo zmniejszyło dystans do kraju pod względem udziału gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do Internetu w ogólnej liczbie gospodarstw. Nadal jednak Warmia i Mazury plasują się w końcu klasyfikacji krajowej zajmując 14. lokatę.

Wykres nr 19. % gospodarstw domowych z komputerem z dostępem do Internetu



Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

4. CEL STRATEGICZNY – Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych

Miernikiem realizacji trzeciego celu strategicznego, w ramach którego wyróżniono 4 cele opera-

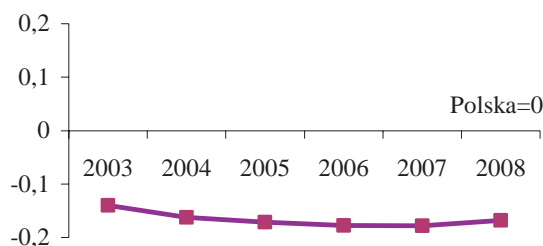
cyjne jest wskaźnik syntetyczny będący składową następujących wskaźników cząstkowych stanowiących ilorazy lokalizacji województwa w kraju:

- gęstości dróg utwardzonych na 100 km²,
- gęstości linii kolejowych na 100 km²,
- odsetek ludności korzystającej z kanalizacji,
- odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej,
- odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do Internetu w ogólnej liczbie gospodarstw domowych.

Analogicznie jak w analizie wskaźnika syntetycznego dla celu nr 2 rozpatrywany jest on przy założeniu, dla kraju wskaźnik przyjmuje wartość zerową, wartości ujemne wskazują na słabszą pozycję w stosunku do kraju, zaś wartości dodatnie - na lepszą.

Wartość wskaźnika syntetycznego liczby i jakości powiązań sieciowych kolejny rok plasuje województwo zdecydowanie poniżej wartości krajowych, ale ostatni rok nieznacznie zmniejszył tę różnicę (wykres nr 20).

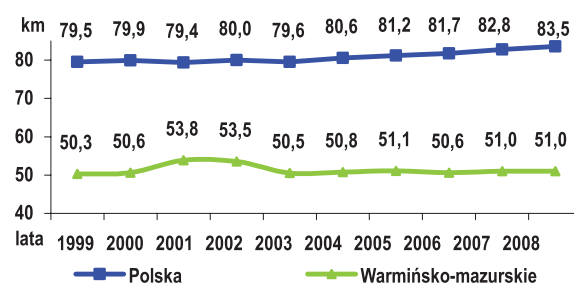
Wykres nr 20. Wskaźnik syntetyczny dla celu strategicznego Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych



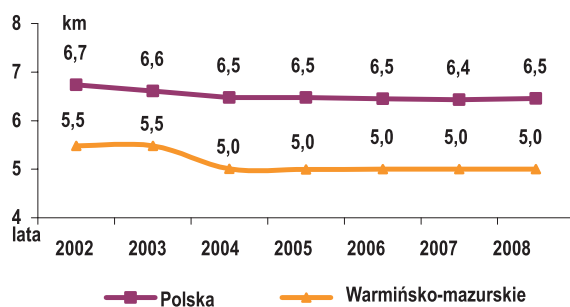
Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS

Największe ujemne rozbieżności względem kraju wystąpiły, analogicznie jak w roku poprzednim w zakresie dróg utwardzonych w przeliczeniu na 100 km² (wykres nr 21), czego potwierdzeniem jest ostatnie miejsce województwa w kraju. Na rozbieżność ma również wpływ stabilna „luka” wobec kraju w długości czynnych linii kolejowych w województwie, która nie zmienia się od 2005 r. (wykres nr 22).

Wykres nr 21. Drogi utwardzone na 100 km²



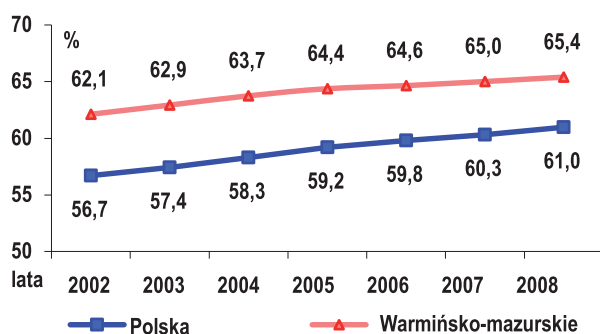
Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Wykres nr 22. Linie kolejowe na 100 km²

Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

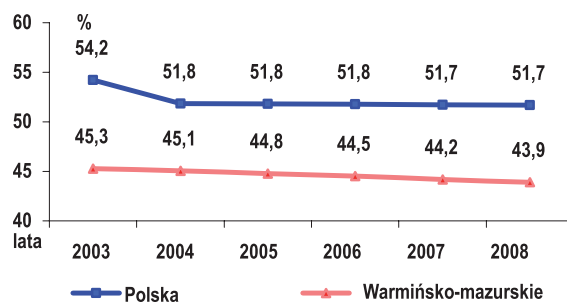
Udział ludności korzystającej z kanalizacji wzrósł nieznacznie wobec roku poprzedniego, ale po raz kolejny uplasował Warmię i Mazury na 5. miejscu w kraju. Zmiana ta miała niewielki wpływ na ogólną sytuację województwa w zakresie dostępności do sieci. Województwo zwiększyło natomiast dystans do kraju pod względem dostępu do sieci gazowej, utrzymało jednak 11. lokatę.

Wykres nr 23. % ludności korzystającej z kanalizacji



Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Wykres nr 24. % ludności korzystającej z sieci gazowej



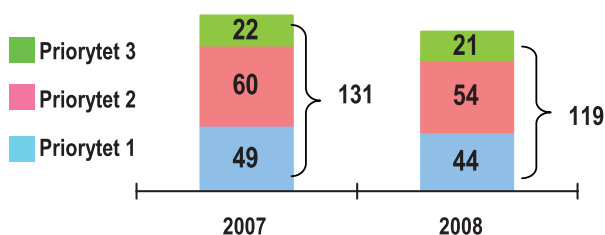
Źródło: Analiza wskaźnikowa SMS na podstawie danych GUS BDR

Pozytywny wpływ na rozwój powiązań sieciowych (a tym samym na zbliżenie do średniej krajowej wskaźnika syntetycznego) miało zmniejszenie dystansu województwa pod względem wyposażenia gospodarstw domowych w komputery z dostępem do Internetu (wykres nr 19). Wzrost udziału tych gospodarstw w ogólnej liczbie gospodarstw względem roku poprzedniego był w województwie większy niż w kraju - odpowiednio 10,3 punktu % wobec 9,1 punktu.

III. Synteza realizacji priorytetów Strategii

Analiza wskaźników celu głównego i celów strategicznych stanowi wprowadzenie do zasadniczej części Raportu zawierającej syntezę rezultatów realizacji Strategii w poszczególnych celach operacyjnych jej trzech priorytetów. Podstawą agregacji danych jest nawiązanie do działań zaplanowanych w Strategii i przedstawienie ich poprzez podejmowane projekty i inicjatywy.

Wykres nr 25. Liczba zidentyfikowanych działań w priorytetach Strategii

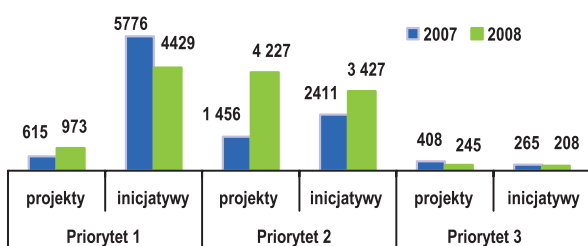


Źródło: SMS 2008

W 2008 r. realizowano **119 działań**, które bezpośrednio lub pośrednio odnoszą się do zapisów Strategii, w tym w priorytecie 1.-44, w priorytecie 2.-54, w priorytecie 3.-21.

Podobnie jak w 2007 r., duża rozpiętość liczby działań w priorytetach wynika z ich odmiennej specyfiki, przy wyraźnej dominacji infrastrukturalnego charakteru działań w priorytecie 3. Najwięcej działań zidentyfikowano, analogicznie jak przed rokiem, w celu 1.5 **Wzrost potencjału turystycznego** - 15, co wynika z rozległego zasięgu celu obejmującego turystykę i sferę kultury.

Wykres nr 26. Liczba zidentyfikowanych projektów i inicjatyw w priorytetach Strategii



Źródło: SMS 2008

W ramach działań zidentyfikowano **ponad 5,4 tys. projektów**, tj. ponad dwukrotnie więcej niż rok wcześniej oraz **ponad 8 tys. inicjatyw** (w 2007 r. około 8,5 tys.).

Największa liczba projektów, analogicznie jak w 2007 r., dotyczy priorytetu 2. i wynika z największej liczby zarówno projektów miękkich - 3,4 tys., jak i inwestycyjnych - 843. Nadal realizowano większe projekty, zwłaszcza z zakresu ochrony środowiska, melioracji,

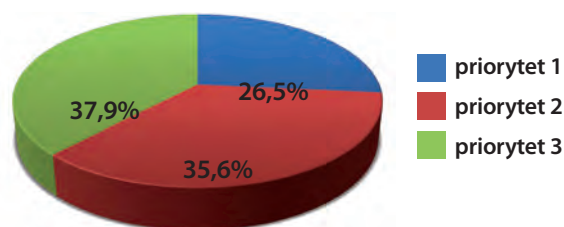
budownictwa, sportu, ale zdecydowana ich ilość dotyczyła stosunkowo wąskiego zakresu, np. stypendiów doktoranckich, staży, szkoleń. Natomiast w priorytecie 3., zwłaszcza w celu 3.1. **Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności** były to inwestycje infrastrukturalne, w tym zadania duże, np. **Budowa drogi krajowej S22 na odcinku Elbląg-Grzechotki**. Największą ilość projektów zidentyfikowano w celu 2.3 **Rozwój społeczeństwa obywatelskiego** - 2 tys. oraz w celu 1.5 **Wzrost potencjału turystycznego** - 857.

Najwięcej inicjatyw zidentyfikowano w priorytecie 1.-4,4 tys. Relatywnie niewielka ich liczba w priorytecie 3. wynika z faktu, iż większość z nich realizowana była w ramach projektów, więc zgodnie z metodologią nie były wyodrębniane. Najwięcej inicjatyw podjęto w ramach realizacji celu 1.5. **Wzrost potencjału turystycznego** - 4,2 tys.

Zasięg terytorialny większości działań obejmował obszar całego województwa, tj. trzech podregionów, ale niektóre działania dotyczyły dwóch lub jednego podregionu.

Projekty i inicjatywy w ramach działań były realizowane zgodnie z kompetencjami przez Samorząd Województwa i jego jednostki organizacyjne, samorządy gmin i powiatów, a także administrację rządową, uczelnie, organizacje pozarządowe, Centrum Kształcenia Ustawicznego (CKU), Centrum Kształcenia Praktycznego (CKP), agencje rozwoju regionalnego, fundacje, Kuratorium Oświaty, Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA), ENERGA S.A Oddziały w Olsztynie i Elblągu, Pomorską i Mazowiecką Spółkę Gazowniczą, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku (RZGW) i inne podmioty.

Wykres nr 27. Udział wydatków poniesionych na realizację priorytetów Strategii w 2008 r.



Źródło: SMS 2008

Poniesione wydatki oszacowano na poziomie prawie **1,8 mld zł**, w tym: w priorytecie 1. - około 0,5 mld zł, priorytecie 2. - ponad 0,6 mld zł i w priorytecie 3. - około 0,7 mld zł. W 2007 r. poniesiono w sumie 1,7 mld zł.

Należy zauważyć, że nie zawsze udało się zidenty-

fikować wszystkich wydatków związanych z realizacją Strategii, co wynikało m.in. z tego, że nie wszystkie podmioty udostępniły dane finansowe, bądź zmiany w sprawozdawczości utrudniły pozyskanie informacji. Mogło również wystąpić dublowanie wydatków, tzn. sytuacja, gdy projekt lub inicjatywa wpisywała się w realizację więcej niż jednego celu operacyjnego, a nie było możliwe podzielenie wydatków poniesionych w związku z jej realizacją między te cele. Najwyższe wydatki poniesiono analogicznie jak w 2007 r. w celu 3.1. **Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności**-657 mln zł i działaniu **Rozbudowa dróg krajowych**-320 mln zł, co wynika z typowo infrastrukturalnego charakteru projektów i przez to wysokich kosztów.

Źródłem finansowania działań były zarówno środki publiczne krajowe (budżet państwa, środki samorządu województwa, samorządów gmin i powiatów, Wojewody, Funduszu Pracy, Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW), EKOFUNDUSZu, Narodowego Funduszu Zdrowia (NFZ), Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), Funduszu pomocy postpenitencjarnej, Krajowego Funduszu Dotacji, GDDKiA, Policji, Państwowej Straży Pożarnej (PSP)), środki publiczne zagraniczne (głównie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Fundusz Spójności) oraz środki prywatne (m.in. Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń S.A., Pomorskiej i Mazowieckiej Spółki Gazowniczej, ENERGA S.A., Elbląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji, Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Olsztynie, i innych).

W ramach projektów zidentyfikowano **1020 inwestycji** (mniej o 532 niż przed rokiem), w tym głównie w priorytecie 2.-843 i priorytecie 3.-165. Najwięcej inwestycji-380 wykonano w ramach realizacji celu 2.9 **Poprawa jakości i ochrona środowiska**.

Liczba projektów i inicjatyw realizowanych na rzecz przedsiębiorców wyniosła **192**, w tym w priorytecie 1.-90, w priorytecie 3.-102. Była to liczba niemal trzykrotnie niższa niż w 2007 r., co w decydującym stopniu wynikało z faktu, iż projekty i inicjatywy dla przedsiębiorców z nowego okresu programowania pod fundusze strukturalne dopiero zaczynały być uruchomione. Najwyższą liczbę tego rodzaju projektów i inicjatyw zidentyfikowano w celu 3.1 **Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności**.

Liczba projektów i inicjatyw na rzecz turystyki wyniosła **745**, w tym głównie w ramach priorytetu 1.-643 (w tym celu 1.5 **Wzrost potencjału turystycznego**) i 100 w priorytecie 3. Była to liczba niższa niż przed rokiem. Najwięcej tego rodzaju projektów i inicjatyw podjęto w działaniu **Poszerzenie programów i repertuaru instytucji kultury** - 309.

Projektami i inicjatywami objęto 2,8 tys. przedsiębiorców w ramach celu 1.1. **Wzrost konkurencyjności firm**, najwięcej w działaniu **Stymulowanie innowacyjności gospodarczej i współpracy w regionie oraz transfer wiedzy**. Była to wielkość ponad dwukrotnie wyższa niż przed rokiem, co może świadczyć o wzrastającym zainteresowaniu przedsiębiorców korzystaniem z pomocy unijnej, w tym w zakresie innowacyjności.

Długość infrastruktury objętej działaniami (głównie komunikacyjnej, kanalizacyjnej, wodociągowej, energetycznej, gazowej oraz szlaków turystycznych) została zidentyfikowana na poziomie niższym niż przed rokiem, tj. **2637 km**, w tym w ramach priorytetu 1.-1616 km, priorytetu 2.-513 km i priorytetu 3.-505 km. Największe efekty wykazano w celu 1.5 **Wzrost potencjału turystycznego**-1616 km, 2.9 **Poprawa jakości i ochrona środowiska**-489 km i 3.1 **Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności**-258 km.

Wielkość powierzchni zadanej objętej działaniami wyniosła **8,2 tys. m²** i praktycznie dotyczyła celu 2.8 **Wzrost atrakcyjności bazy sportowo-rekreacyjnej** oraz w niewielkim zakresie celu 1.5 **Wzrost potencjału turystycznego**. Był to wskaźnik znacznie niższy niż przed rokiem. Najwyższy wskaźnik dotyczył działania **Wdrażanie Programu Rozwoju Bazy Sportowej**- 7,5 tys. m², tj. głównie sal i hal sportowych. **Wielkość powierzchni niezadanej objętej działaniami** wyniosła **78,9 tys. m²** i również dotyczyła głównie celu 2.8 -73,9 tys.m² oraz celu 1.5-5 tys.m². Była to wielkość ponad dwukrotnie wyższa niż przed rokiem. Wśród działań najwyższy poziom dotyczył **Budowy nowych i zagospodarowania istniejących ośrodków oraz centrów sportu i rekreacji**-23 tys.m²-głównie stadionów i boisk budowanych w ramach programu **Moje boisko Orlik 2012**.

Liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i inicjatyw podjętych przez partnerów była o 1024 niższa niż przed rokiem i wyniosła **1682**, w tym: w priorytecie 1.-307, w priorytecie 2.-1288, w priorytecie 3.-196. Spadek wynika głównie z charakteru realizowanych projektów i inicjatyw. W niektórych przypadkach związany on był ze zmianą źródła finansowania działań wynikającą z przejścia do nowego okresu programowania i finansowania środkami z UE,

tj. zakończenia realizacji **Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006** (ZPORR), **Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006** (SPO RZL), rozpoczęcia finansowania z PO KL.

Liczbę osób uczestniczących w projektach i inicjatywach oszacowano na poziomie zbliżonym jak przed rokiem, tj. **1,3 mln**, przy nadal dominującym udziale działań priorytetu 2.-1,2 mln osób. Najwyższy wskaźnik wykazano w celu 2.4 **Wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności usług medycznych**.

W projektach i inicjatywach **uczestniczyło** około **3,3 tys. organizacji**. Jest to wartość niższa niż przed rokiem, jednak szczegółowa analiza wskazuje, że może być ona niedoszacowana z powodu braku pełnych informacji w tym zakresie.

Liczba **bezrobotnych objętych działaniami** wyniosła **22,9 tys. osób**, tj. o 9,4 tys. osób mniej niż przed rokiem. Spadek w dużym stopniu wynika z ograniczenia działań mających na celu wsparcie rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej (rok wcześniej realizowano więcej projektów finansowanych ze SPO RZL, jak również ograniczenia wielkości zatrudnienia

subsydiowanego oraz liczby staży dla bezrobotnych absolwentów. Należy zauważyć także, że ogólna liczba bezrobotnych zarejestrowanych w regionie zmalała wobec 2007 r. o 11,6 tys. osób.

Liczba **osób przeszkolonych** w wyniku realizowanych projektów wyniosła **20,1 tys.** i była zdecydowanie wyższa niż przed rokiem. Największy wzrost zanotowano w rezultacie działań polegających na współpracy administracji publicznej z sektorem pozarządowym. Samorząd Województwa zleca coraz więcej zadań i przeznacza coraz więcej środków finansowych organizacjom pozarządowym, co wiąże się ze szkoleniem osób. Wzrost liczby osób przeszkolonych wynika również z działalności Centrów Organizacji Pozarządowych. W ośrodkach doskonalenia przeszkolono dwukrotnie więcej nauczycieli niż przed rokiem, tj. **5,1 tys. osób**. Wzrost wynika w największym stopniu z dwukrotnego wzrostu liczby inicjatyw w ramach edukacji ekologicznej i realizacji przez Kuratorium projektów dotyczących doskonalenia nauczycieli w zakresie wychowania i kształcenia. Spowodowane było to m. in. uruchomieniem środków na finansowanie projektów w ramach PO KL.

IV. Realizacja celów operacyjnych

PRIORYTET 1. Konkurencyjna gospodarka

CEL 1.1. Wzrost konkurencyjności firm

Wskaźniki celu operacyjnego

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
wartość sprzedaży produkcji na 1 pracującego (z wyłączeniem produkcji rolniczej)	tys. zł	25,0	30,2	33,4	34,1	35,9	45,9	46,2	47,1	57,6	54,6
wartość inwestycji w rozwój lub rozbudowę przedsiębiorstw na podstawie całkowitych nakładów na realizację projektów (współfinansowanych środkami z UE)	mln zł	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	8,7	21,5	15,2	60,8	150,2	265,0
liczba realizowanych projektów charakterze innowacyjnym (współfinansowanych środkami z funduszy strukturalnych)	szt.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	8	21	24	9	11	15

Działania podjęte w ramach celu operacyjnego wpłynęły pozytywnie na kształtowanie się wskaźników celu. W latach 2003-2008 znacznie wzrosła liczba realizowanych projektów o charakterze innowacyjnym (współfinansowanych środkami z funduszy strukturalnych): pierwszy wzrost - na przełomie lat 2003-2005 wyniósł 16 projektów (z 8 do 24), drugi - w latach 2007-2008 wyniósł 4 projekty (z 11 do 15). Wynika to z wdrażania dwóch okresów programowania budżetu Unii Europejskiej. Spadek z 24 do 9 projektów w 2006 r. mógł być efektem przełomu okresów finansowania ze środków UE. W przyszłości obserwować się będzie prawdopodobny dalszy wzrost tego wskaźnika, na co wpłynie zapewne okres programowania 2007-2013. Dzięki działaniom realizowanym w 2008 r. do 264,9 mln zł wzrosła wartość inwestycji w rozwój i rozbudowę przedsiębiorstw na podstawie całkowitych nakładów na realizację projektów współfinansowanych środkami z UE.

Działania realizowane w 2008 roku

Wzrost konkurencyjności firm osiągnęto dzięki realizacji 23 projektów i 9 inicjatyw, w tym 26 projektów i inicjatyw na rzecz przedsiębiorców. Koszt działań wyniósł 265,4 mln i był finansowany ze środków krajowych i unijnych. Działaniami objęto całe województwo.

1. W ramach działania **Zwiększenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) poprzez podnoszenie poziomu technologiczno-organizacyjnego, w tym wsparcie dostępu do kapitału, szkoleń, informacji, czy innowacji technologicznych oraz pomoc w tworzeniu nowych przedsiębiorstw w okresie programowania 2004-2006** zrealizowano 6 projektów, rozumianych jako:

- ułatwienie dostępu do specjalistycznego doradztwa oraz zwiększenie zdolności inwestycyjnej w początkowym okresie funkcjonowania mikroprzedsiębiorstw poprzez przydzielenie 20,5 mln zł dotacji (w ramach Działania 3.4 ZPORR),
- kontynuowanie realizacji 12 umów w ramach Działania 2.5

ZPORR, obejmujących świadczenie usług szkoleniowo-doradczych (usługi informacyjne) i wsparcie finansowe dla powstających mikroprzedsiębiorstw. Beneficjentami ostatecznymi były osoby fizyczne nie zarejestrowane jako bezrobotne zamierzające rozpocząć działalność gospodarczą. Najaktywniejszą grupę beneficjentów stanowiły instytucje rynku pracy,

- poprawa poziomu innowacyjności MŚP poprzez wspieranie nowych inwestycji polegających na utworzeniu lub rozbudowie przedsiębiorstwa, dywersyfikacji bądź zmianie produkcji (w ramach Działania 2.2.1 Sektorowego Programu Operacyjnego **Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw 2004-2006** (SPO WKP). Podpisano 4 umowy z MŚP na kwotę dofinansowania 2,7 mln zł,
- prowadzenie Regionalnego Funduszu Pożyczkowego udzielającego pożyczek mikro i małym przedsiębiorcom w fazie rozwoju, ekspansji lub rozpoczynającym działalność gospodarczą, realizującym przedsięwzięcie na terenie województwa. W 2008 r. podpisano 61 umów na kwotę 4,5 mln zł,
- kontynuację realizacji SPO RZL - wypłacono środki dla beneficjentów (Olsztyńska Szkoła Biznesu, Warmińsko-Mazurski Zakład Doskonalenia Zawodowego, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (UWM)) na kwotę 1,5 mln zł,

- prowadzenie Punktu Konsultacyjnego w ramach projektu systemowego Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) pt. *Wsparcie systemu kompleksowych usług informacyjnych dla przedsiębiorców i osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą poprzez finansowanie sieci Punktów Konsultacyjnych* (w ramach Poddziałania 2.2.1 PO KL). Zadaniem Punktu jest udzielanie informacji na temat prowadzenia działalności gospodarczej, zarządzania przedsiębiorstwem oraz instrumentów wsparcia finansowego dla przedsiębiorców,
- organizacja (w ramach SPO WKP) dwóch spotkań informacyjnych dla przedstawicieli mikro, małych i średnich przedsiębiorstw nt. możliwości dofinansowania przedsięwzięć realizowanych przez MŚP ze środków SPO WKP.

2. W ramach działania **Stymulowanie innowacyjności gospodarczej i współpracy w regionie oraz transfer wiedzy** realizowano 1 projekt rozumiany jako kontynuacja wdrażania Działania 2.6 ZPORR. W 2008 r. zakończono realizację 12 zadań na kwotę 6,8 mln zł, w tym:

- *Staża dla pracowników sektora badawczo-rozwojowego i absolwentów szkół wyższych* realizowany przez Fundację Wspieranie i Promocja Przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach (podniesienie potencjału innowacyjnego regionu poprzez wzmocnienie współpracy pomiędzy sektorem B+R i przedsiębiorcami),
- *Elbląski Parki Technologiczny: badania, analizy wspierające budowanie regionalnego systemu innowacji* realizowany przez Gminę Miasto Elbląg (przygotowanie do budowy Elbląskiego Parku Technologicznego na Modrzewinie Południe),
- *Wysoko wykwalifikowane kadry dla Warmii i Mazur - stypendia doktoranckie* realizowany przez Olsztyńską Wyższą Szkołę Informatyki i Zarządzania. Celem projektu było zaspokojenie zapotrzebowania na wysoko wykwalifikowane kadry w regionie,
- *Transfer wiedzy pomostem do innowacyjności i konkurencyjności gospodarczej regionu – stypendia doktoranckie* realizowany przez UWM (zwiększenie transferu wiedzy i wyników badań naukowych do sfery gospodarki regionu),
- *Stymulowanie innowacyjności gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego przez wspieranie rozwoju klastrów-działania pilotażowe* realizowany przez Warmińsko-Mazurską Agencję Rozwoju Regionalnego w Olsztynie (WMARR) (wypracowanie rekomendacji dla polityki wspierania klastrów oraz

zainicjowanie współpracy przedsiębiorstw i innych instytucji zlokalizowanych w województwie),

- *Regionalny System Wspierania Innowacji (RSWI) - kontynuacja działań* - projekt realizowany przez WMARR polegający na uruchomieniu aktywnych kanałów wymiany informacji między sektorem B+R a sferą przedsiębiorczości. Wśród zadań RSWI znajduje się identyfikacja i zaspokajanie istniejących oraz kreowanie nowych potrzeb innowacyjnych przedsiębiorców, wzmocnianie ich świadomości proinnowacyjnej i transfer technologii,
- *Budowanie potencjału innowacyjnego Warmii i Mazur poprzez utworzenie Olsztyńskiego Parku Naukowo-Technologicznego – prace przygotowawcze i (jako drugi projekt) prace koncepcyjne* realizowane przez miasto Olsztyn. Realizacja projektu ma skutkować rozwojem przedsiębiorczości, wzmocnieniem konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym poprzez zwiększenie transferu nowoczesnych rozwiązań technologicznych, produktowych i organizacyjnych do podmiotów gospodarczych,
- *Inteligentny system - transfer wiedzy i technologii* realizowany przez 4System Polska, stanowiący lokalną bazę innowacji, wspomagający współpracę pomiędzy sektorem B+R a gospodarką na rzecz wzrostu innowacyjności regionu,
- *Wsparcie rozwoju inicjatywy klastrowej na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego w branży produkcyjnej mięsa wołowego w celu podniesienia innowacyjności przedsiębiorstw, wymiany wiedzy i technologii oraz podnoszenia ich konkurencyjności*, realizowany przez Polskie Zrzeszenie Producentów Bydła Mięsnego,
- *Przygotowanie regionalnych brokerów innowacji instytucji naukowych i przedsiębiorstw do wdrażania nowych technologii* realizowany przez UWM (przygotowanie brokerów innowacji do transferu nowych technologii z sektora B+R do przedsiębiorstw regionu),
- *Przygotowanie do świadczenia proinnowacyjnych usług służących transferowi technologii z UWM do gospodarki regionu- utworzenie Centrum Transferu Technologii, przeszkolenie personelu i przeprowadzenie działań pilotażowych* realizowany przez UWM (utworzenie na Uczelni systemu wspierania transferu i komercjalizacji wiedzy oraz rozwoju przedsiębiorczości akademickiej).

3. W ramach działania **Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez system dotacji inwestycyjnych na polepszenie jakości produktów,**

usług i procesów przyjaznych dla środowiska, jak również dostęp do szkoleń i informacji w zakresie wdrożenia innowacji technologiczno-organizacyjnych w okresie programowania 2007-2013 realizowano 6 projektów polegających na:

- podpisaniu 23 umów w ramach Poddziałania 1.1.5 RPO WiM (15,9 mln zł) na wsparcie MŚP z zakresu promocji produktów i procesów przyjaznych dla środowiska,
- podpisaniu 60 umów w ramach Poddziałania 1.1.7 RPO WiM (58,4 mln zł) na dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw i sektora MŚP w zakresie innowacji,
- podpisaniu 161 umów w ramach Poddziałania 1.1.9 RPO WiM (79,2 mln zł) na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez podniesienie ich zdolności inwestycyjnych dzięki dotacjom na rozwój,
- podpisaniu 5 umów w ramach Działania 4.4 PO IG (75,7 mln zł) na wsparcie przedsiębiorstw dokonujących nowych inwestycji oraz niezbędnych dla ich realizacji projektów doradczych i szkoleniowych obejmujących nabycie innowacyjnych rozwiązań technologicznych,
- podpisaniu 3 umów w ramach Działania 8.1 PO IG (684,3 tys. zł) na stymulowanie rozwoju e-usług,
- umożliwieniu 565 beneficjentom ostatecznym dostępu do szkoleń i informacji w ramach Punktu Konsultacyjnego.

4. W ramach działania Wzrost potencjału i zdolności inwestycyjnych MŚP w na terenie Europy i zwiększenie konkurencyjności na rynku światowym oraz promocja dobrych praktyk, WMARR realizowała 2 projekty:

- *Enterprise Europe Network* - WMARR jako członek konsorcjum *Business and Innovation Support for North-East Poland* (BISNEP) informowała przedsiębiorców o możliwościach korzystania z funduszy europejskich, pomagała w znalezieniu partnerów z zagranicy, informowała o politykach UE w zakresie innowacji, prawa własności intelektualnej,
- *Network of Eastern External Border Regions - NEEBOR* (finansowany w ramach INTERREG IVC) skierowany na wymianę doświadczeń w obszarze innowacyjności i konkurencyjności sektora MŚP. Od początku realizacji projektu przedstawiciele WMARR uczestniczyli w spotkaniu inauguracyjnym, przygotowano plan komunikacji, rozpoczęto prace nad stroną internetową projektu.

5. W ramach działania Wsparcie aktywności promocyjnej i wystawienniczej firm poprzez partnerstwo i współpracę z organizacjami skupiającymi przedsiębiorców na poziomie lokalnym i regionalnym WMARR kontynuuje współpracę z:

- instytucjami otoczenia biznesu z Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej (Agencja Rozwoju Regionalnego, Związek Międzynarodowych Ekspertów ds. Rozwoju Obwodu Kaliningradzkiego, Bałtycki Klub Gospodarczy),
- przedstawicielami Departamentu Współpracy z Zagranicą i Integracji Europejskiej Administracji Obwodu Rówieńskiego na Ukrainie, w celu wymiany doświadczeń dotyczących wspierania przedsiębiorczości,
- Ministerstwem Rozwoju Terytorialnego i Współpracy, Organami Samorządu Lokalnego oraz Rosyjskim Uniwersytetem Państwowym w Kaliningradzie przy wdrażaniu projektu pn. *Partnership between Russian and Polish local authorities as a basis of cross – border cooperation* z Programu Sąsiedztwa Litwa-Polska-Obwód Kaliningradzki FR,
- przedsiębiorstwami chcącymi podejmować działania eksportowe na rynku Obwodu Kaliningradzkiego FR w ramach Punktu Wymiany Ofert Eksportowo-Importowych i Centrum Obsługi Inwestora (COI),
- regionem Umbria przy projekcie pn. *Samorządowy marketing terytorialny szansą na rozwój regionu Warmii i Mazur* realizowanym w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego, którego celem jest wzrost aktywności samorządów w promocji terenów inwestycyjnych. W 2008 r. podpisano umowę o współfinansowanie, rozpoczęto organizację biura projektu i zatrudniono pracowników.

6. Zarząd Województwa realizował Warmińsko-Mazurski Program Promocji Jakości poprzez 6 projektów i 2 inicjatywy. Wśród nich znalazły się:

- VIII edycja konkursu *Warmińsko-Mazurska Nagroda Jakości* - w 2008 r. zgłosiły się 32 organizacje, a w szkoleniu przygotowującym uczestników do dokonania samooceny w zakresie spełniania kryteriów Konkursu wzięło udział 28 z nich,
- Program *Poprawa jakości usług gastronomicznych i hotelarskich w regionie Warmii i Mazur w latach 2004 – 2013* - działania wpisujące się w realizację tego programu zostały wskazane w raporcie w części dotyczącej realizacji celu operacyjnego 1.4,

- Projekt *Europejska Sieć Regionalnego Dziedzictwa Kulinarnego* - działania wpisujące się w realizację projektu zostały wskazane w Raporcie w części dotyczącej realizacji celu 1.4,
- Projekt *Międzynarodowe Stowarzyszenie Miast Cittaslow* - opisany w raporcie w części dotyczącej realizacji celu operacyjnego 1.9,
- IV edycja Konkursu *Najlepszy Produkt i Usługa Warmii i Mazur* - celem jest wyłonienie najlepszych produktów i usług w regionie oraz ich promocja na rynku lokalnym, krajowym i UE. Zgłoszono 184 produkty i usługi,
- Program *Przedsiębiorstwo Fair Play* organizowany przez Krajową Izbę Gospodarczą oraz Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym, mający na celu promocję etyki w działalności gospodarczej. W sumie wzięło w nim udział 16 organizacji,
- Patronat Marszałka nad regionalnym etapem konkursu *CENT FOR FUTURE*, którego celem jest promocja nowych firm, usług i produktów dostępnych na polskim rynku, które rokują nadzieję na sukces w kraju i UE,
- Dotacja w wysokości 20 tys. zł dla Stowarzyszenia *Pro Publico Bono. Dla Dobra Wspólnego z Nowego Miasta Lubawskiego na zadanie pn. Edukacja Konsumentka*.

Łącznie na realizację *Warmińsko-Mazurskiego Programu Promocji Jakości* wydano 462,1 zł ze środków własnych województwa.

7. W ramach działania **Upowszechnienia idei przedsiębiorczości** Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (UM WWM) podjął 2 inicjatywy. Były to:

- organizacja regionalnego etapu Konkursu *Europejskie Nagrody Przedsiębiorczości* organizowanego na szczeblu krajowym przez Ministerstwo Gospodarki, którego celem było wyróżnienie najciekawszych inicjatyw i projektów promujących przedsiębiorczość w skali UE. Na szczeblu regionalnym złożono 1 projekt. Województwo nie poniosło wydatków w związku z organizacją konkursu,
- prowadzenie zasobów informatycznych o formach wspierania MŚP dla podmiotów gospodarczych regionu. Biuro Przedsiębiorczości w Departamencie Polityki Regionalnej UM WWM tworzy narzędzie informatyczne stanowiące *kompedium wiedzy dla przedsiębiorcy* polegające na zebraniu informacji oraz udostępnieniu ich poprzez portal *Wrota Warmii i Mazur*. W tym celu powstała strona inter-

netowa, na której przedsiębiorca znajdzie informacje dotyczące m.in. szkoleń, konferencji, wsparcia z programów UE, możliwości korzystania z instytucji otoczenia biznesu (IOB).

Dla realizacji celu operacyjnego 1.1 istotne znaczenie miały również projekty, w których w 2008 r. uczestniczył Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie¹⁶, w tym:

- *Innovation Relay Centre Poland North-East* dofinansowany z VI Programu Ramowego oraz Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Celem projektu było wsparcie regionalnych MŚP i ułatwienie im dostępu do europejskiego rynku technologii i innowacji oraz wzrost ich konkurencyjności poprzez wspieranie transferu wiedzy i technologii,
- *Business and Innovation Support for North-East Poland* - w ramach sieci Enterprise Europe Network dofinansowany z Programu Ramowego na rzecz Innowacji i Konkurencyjności oraz z budżetu państwa. Realizacja projektu zakłada bezpośrednie spotkania z przedsiębiorcami (wizyty w firmach), szkolenia, konferencje, warsztaty, audyty technologiczne, poszukiwanie partnerów do współpracy (dostawcy lub odbiorcy nowego rozwiązania technicznego, technologicznego lub organizacyjnego), pomoc doradczą w zakresie możliwości zdobycia funduszy na innowacje, ochrony własności intelektualnej, organizacji misji zagranicznych, wyjazdów na targi i wystawy międzynarodowe,
- *BaltFood – THE BSR Food Cluster: Innovation and Competitiveness in Aciotn* dofinansowany z Programu Regionu Morza Bałtyckiego. Celem projektu jest zapewnienie wsparcia małym i średnim przedsiębiorstwom, realizacja działań umożliwiających im szybsze rozpoznawanie trendów rynkowych, działalność na rynkach międzynarodowych i komercjalizacja badań. W przedsięwzięciu uczestniczy 13 partnerów: uczelnie, jednostki samorządu terytorialnego oraz przedstawiciele przedsiębiorców,
- *Komercjalizacja wyników badań oraz kreowanie postaw przedsiębiorczych przez UWM w Olsztynie poprzez staże, szkolenia i działania uświadamiające z zakresu przedsiębiorczości akademickiej* dofinansowany z PO KL, skierowany do studentów, absolwentów i pracowników Uniwersytetu oraz przedsiębiorców głównie z województwa warmińsko-mazurskiego. Działania polegały na organizacji szkoleń w zakresie zakładania i prowadzenia dzia-

¹⁶ Projekty nie zostały opomiarowane wskaźnikami z tabeli *Podsumowanie wskaźników działań*

łałości gospodarczej, a także staży pracowników UWM w przedsiębiorstwach oraz przedsiębiorców i ich pracowników w Uniwersytecie. Prowadzono działania uświadamiające z zakresu przedsiębiorczości akademickiej, organizowano seminaria, wydawano cykliczne biuletyny itd.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	23
liczba inicjatyw	szt.	9
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	26
liczba inwestycji	szt.	0
poniesione wydatki	zł	265 439 585
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją monitorującą)	szt.	91
liczba osób przeszkolonych	os.	953
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	1648
liczba przedsiębiorców objętych projektami i/lub inicjatywami	os.	2815
liczba staży i praktyk odbytych w ramach projektów i/lub inicjatyw	szt.	636
liczba osób bezrobotnych objętych projektami i/lub inicjatywami	os.	0

CEL 1.2. Wzrost liczby miejsc pracy

Wskaźnik celu operacyjnego

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
liczba pracujących w gospodarce narodowej na koniec roku	tys. os.	495,2	454,0	439,7	384,4	383,6	386,6	396,9	406,1	422,2	426,5

Po notowanym od 1999 r. spadku liczby pracujących w gospodarce narodowej, w latach 2004-2008 widoczny jest systematyczny wzrost wskaźnika. W okresie tym liczba pracujących wzrosła o 11,2%, czyli o 42,9 tys. osób. W porównaniu do 2007 r. liczba pracujących zwiększyła się o 1,0% (o 4,3 tys. osób). W latach 2006-2007 wzrost liczby pracujących był większy niż w bieżącym okresie sprawozdawczym i wyniósł 3,9% (16,1 tys.

osób). W 2008 r. tempo wzrostu było niższe niż w 2007 r. ponieważ w połowie 2008 r. w gospodarce światowej zapanowała dekonjunktura.

Działania realizowane w 2008 roku

Cel operacyjny **Wzrost liczby miejsc pracy** realizowano przez 7 działań, z których 6 wpisuje się w zapisane w Strategii działanie **Zachęty dla zwiększenia zatrudnienia w firmach już działających w tym staże dla studentów i absolwentów** oraz jedno działanie w ramach **Wspierania współpracy przedsiębiorstw z wyższymi uczelniami i szkołami zawodowymi**. Zrealizowano 43 projekty, wśród których 7 podjęto na rzecz przedsiębiorców oraz 42 na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców. Koszt realizacji działań wyniósł ponad 170 mln zł. Projektami objęto 22,9 tys. osób bezrobotnych. Działania realizowano w trzech podregionach i finansowano ze środków krajowych (Funduszu Pracy) i unijnych (EFS).

1. Wsparcie powstawania nowych miejsc pracy poprzez samozatrudnienie bezrobotnych i dotacje dla pracodawców realizowano w ramach projektu *Przedsiębiorczość* oraz dwóch projektów rozumianych jako działania statutowe urzędów pracy w zakresie dofinansowania podjęcia przez bezrobotnego działalności gospodarczej oraz refundacji kosztów wyposażenia lub wyposażenia przez pracodawcę miejsca pracy. W ramach projektu *Przedsiębiorczość 2008* udzielono wsparcia 52 osobom poprzez dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz refundowano koszty powstania nowych miejsc pracy, na których zatrudniono 121 bezrobotnych. Koszt projektu wyniósł 2,4 mln zł. Poza tym projektem, powiatowe urzędy pracy (PUP) w ramach działań statutowych przyznały 2,6 tys. dotacji dla bezrobotnych na otwarcie własnej działalności gospodarczej i 1,2 tys. pracodawcom na refundację kosztów wyposażenia lub wyposażenia miejsc pracy, na których zatrudniono 2,9 tys. osób. Na realizację projektu związanego z rozpoczęciem działalności gospodarczej przeznaczono 36,2 mln zł, zaś na refundację kosztów wyposażenia lub wyposażenia stanowiska pracy 25,7 mln zł. Działanie realizowało 20 PUP ze środków Funduszu Pracy i EFS w ramach Poddziałania 6.1.3 PO KL.

2. Dotacje na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej przez mieszkańców Warmii i Mazur

– działanie skierowane było do wszystkich mieszkańców Warmii i Mazur (nie tylko bezrobotnych). W jego ramach stworzono 2 projekty, których celem było przeszkolenie osób odnośnie prowadzenia działalności gospodarczej, a następnie przyznanie dotacji na ten cel. Wsparciem objęto 171 osób, w tym 80 bezrobotnych. Projekty realizowały: PUP w Ełku i Działdowska Agencja Rozwoju, zaś Wojewódzki Urząd Pracy (WUP) był koordynatorem. Środki pochodziły z EFS.

3. Zwiększenie liczby pracujących w regionie poprzez zatrudnienie subsydiowane

– są to działania statutowe urzędów pracy wynikające z ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. W celu realizacji działania podjęto dwa projekty: prace interwencyjne i roboty publiczne. Prace interwencyjne organizowane były głównie u pracodawców działających w handlu, produkcji, administracji publicznej i ochronie zdrowia, edukacji. Do prac interwencyjnych skierowano 4,4 tys. bezrobotnych, o 520 osób (10,5%) mniej niż przed rokiem. Na tę formę aktywizacji wydano do końca analizowanego okresu 19,8 mln zł. Roboty publiczne to aktywne formy, po które najczęściej sięgają samorządy, kierując bezrobotnych na zorganizowane przez siebie miejsca pracy. W 2008 r. skierowano na nie 3,2 tys. osób, o 156 (5,1%) więcej niż przed rokiem. Na częściową refundację wydatków związanych z organizacją robót publicznych wydano 17,8 mln zł. Działanie realizowało 20 PUP ze środków Funduszu Pracy i EFS w ramach Poddziałania 6.1.3 PO KL.

4. Staże dla bezrobotnych absolwentów – są to działania powiatowych urzędów pracy zapisane w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. W 2008 r. ze staży skorzystało 9,3 młodych osób, o 457 (4,9%) mniej niż w analogicznym okresie 2007 r. Wydatki na stypendia z tytułu odbywania stażu wyniosły 53,7 mln zł. Działanie realizowało 20 PUP ze środków Funduszu Pracy i EFS w ramach Poddziałania 6.1.3 PO KL.

5. Wsparcie Publicznych Służb Zatrudnienia w aktywizacji zawodowej bezrobotnych

– celem działania było zwiększenie dostępu osobom bezrobotnym i poszukującym pracy do poradnictwa zawodowego, upowszechnienie kontaktów urzędu z pracodawcami działającymi na lokalnym rynku pracy, poprawa jakości pracy zatrudnionych w urzędach pracy na kluczowych stanowiskach. Działanie wpisuje się w sposób pośredni w realizację Strategii poprzez *zachęty dla zwiększenia zatrudnienia w firmach już działających, w tym*

staże dla studentów i absolwentów. W szkoleniach uczestniczyło 196 kluczowych pracowników PUP i zatrudniono dodatkowo 53 osoby. Działaniem objęto łącznie 249 osób. Projekty podjęto w ramach PO KL.

6. Kompleksowe działania na rzecz rozwoju zasobów ludzkich w województwie

skierowane były do osób bezrobotnych i poszukujących pracy. Miały one na celu wzrost aktywności zawodowej i ułatwienie podjęcia pracy osobom pozostającym bez zatrudnienia. Osoby te przeszkolono w celu nabycia nowych kwalifikacji (np. murarz-tylnik, opiekun nad osobami starszymi i chorymi, sprzedawca, elektryk, operator maszyn budowlanych, spawacz). W działaniu uczestniczyło 279 osób, a koszt wyniósł 1,1 mln zł. Projekty realizowano w ramach Poddziałania 6.1.1 PO KL.

Łącznie w powyższych działaniach uczestniczyły 32 instytucje zewnętrzne (tj. 20 PUP, Departament Europejskiego Funduszu Społecznego UM WWM, Działdowska Agencja Rozwoju S.A., 10 beneficjentów Poddziałania 6.1.1 PO KL- m.in. Warmińsko-Mazurski Zakład Doskonalenia Zawodowego w Olsztynie, Mikołajskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Lokalnych-MS, Makbud Centrum Edukacyjne Omega z Mińska Mazowieckiego, Acus Consulting Oddział Warmińsko-Mazurski w Ostródzie). Suma 93 w tabeli podsumowującej wskaźniki działań wynika z faktu, iż większość z instytucji brała udział w więcej niż jednym działaniu realizującym cel 1.2.

7. Stypendia doktoranckie – w ramach Działania 8.2 PO KL Departament Europejskiego Funduszu Społecznego UM WWM realizował projekt *DrINNO-zwiększenie podaży technologicznej w województwie warmińsko-mazurskim poprzez stypendia doktoranckie*. Stypendia przyznano 50 osobom średnio po 3 tys. miesięcznie. Łącznie na stypendia przeznaczono 3,6 mln zł, a w 2008 r. wydano 1 mln zł.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	43
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	7
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu	szt.	42
poniesione wydatki	zł	1 70 669 990
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją monitorującą)	szt.	93
liczba osób przeszkolonych	os.	646
liczba osób bezrobotnych objętych projektami i/lub inicjatywami	os.	22 900

CEL 1.3. Skuteczny system pozyskiwania inwestorów zewnętrznych

Wskaźniki celu operacyjnego

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
liczba inwestorów zagranicznych korzystająca z systemu	szt.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	20	15	23	17
% gmin, z których brakuje ofert inwestycyjnych w bazie RCOI	%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	90	80	63	62
liczba ofert inwestycyjnych w bazie RCOI	szt.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	15	35	130	250

Liczba ofert inwestycyjnych w bazie RCOI wzrosła z 15 w 2005 r. do 250 w 2008 r. Tak wysoki wynik jest efektem m.in. dobrze przygotowanej i wykwalifikowanej kadry zaangażowanej w prace Warmińsko-Mazurskiego Centrum Obsługi Inwestora (W-M COI), wykorzystania profesjonalnych narzędzi do obsługi inwestorów oraz organizowania dodatkowych działań wspierających pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych (np. konkursu *Grunt na medal*). Dzięki szerokiemu spektrum działań, COI może obsłużyć większą liczbę klientów nie zapominając o wysokiej jakości usług. Jednak w porównaniu z 2007 r. spadła liczba inwestorów zagranicznych korzystających z systemu. Mogło mieć na to wpływ ogólnoswiatowe spowolnienie gospodarcze, którego efektem był m.in. spadek zainteresowania inwestycjami zagranicznymi.

Działania realizowane w 2008 roku

Działania w ramach celu **Skuteczny system pozyskiwania inwestorów zewnętrznych** realizowane są przez COI, które funkcjonuje od 2005 r. na mocy porozumienia między Polską Agencją Informacji i Inwestycji Zagranicznych (PALiZ), UM WWM, a WMARR. W 2008 r. w ramach COI realizowano 1 projekt i 48 inicjatyw, które objęły teren całego województwa i na które wydano 194,2 tys. zł, w tym:

- obsługę inwestorów zagranicznych (wspólnie z PALiZ),
- pozyskiwanie nowych ofert inwestycyjnych do bazy danych ofert inwestycyjnych, w tym ofert przedsiębiorstw państwowych, spółek Skarbu Państwa oraz spółek komunalnych szukających inwestora zagranicznego,
- tworzenie i aktualizacja bazy danych ofert inwestycyjnych typu *greenfield* i *brownfield*,
- przekazywanie zainteresowanym informacji nt. inwestycji zagranicznych w regionie,

- doradztwo dla samorządów w zakresie przygotowania terenów pod inwestycje,
- pozyskiwanie danych statystycznych dla potrzeb prezentacji gospodarczej regionu,

- przeprowadzenie III edycji konkursu *Grunt na medal 2008* organizowanego przez PALiZ we współpracy z UM WWM,
- zorganizowanie wspólnie z PALiZ seminarium pt. *Jak pozyskać inwestora zewnętrznego* w ramach cyklu semi-

nariów realizowanych przez PALiZ dla przedstawicieli władz regionalnych i lokalnych. Spotkanie zorganizowane było w celu wymiany doświadczeń w ramach budowy ogólnopolskiej sieci COI oraz integracji środowiska,

- udział w targach Expo Real 2008 w Monachium,
- zorganizowanie forum gospodarczego *Rynki Wschodnie – Granice, które nie dzielą* w ramach Dni Obwodu Kaliningradzkiego na Warmii i Mazurach,
- udział w Międzynarodowych Targach Nieruchomości Inwestycyjnych EXPO Real 2008,
- promocja Międzynarodowych Targów BUY KOREA 2009 w Seulu,
- prowadzenie rozmów z Warmińsko-Mazurską Specjalną Strefą Ekonomiczną na temat nawiązania i ustalenia zasad współpracy na rzecz promocji oferty inwestycyjnej regionu oraz aktywnego uczestnictwa w procesie obsługi inwestorów zagranicznych i krajowych,
- udział w misji gospodarczej na Ukrainę zorganizowanej przez Samorząd Województwa wspólnie z Obwodową Rówieńską Administracją Państwową.

Promocja ofert na spotkaniach organizowanych przez COI poprzez tworzenie i dystrybucję materiałów informacyjnych i opracowań naukowych zaowocowała licznymi spotkaniami z inwestorami indywidualnymi i delegacjami przedstawicieli państw chcących zwiększyć swój udział na polskim rynku inwestycyjnym.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	1
liczba inicjatyw	szt.	48
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	34
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	13
poniesione wydatki	zł	194 244
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją monitorującą)	szt.	56
liczba osób przeszkolonych	os.	23

Cel 1.4. Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości**Wskaźniki celu operacyjnego**

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
liczba gospodarstw ekologicznych	szt.	25	29	34	49	67	244	484	586	770	1059
% powierzchni upraw prowadzonych metodami ekologicznymi	%	0,17	0,19	0,57	1,00	1,22	1,49	2,41	3,65	3,96	4,0

Rosnąca z roku na rok liczba gospodarstw ekologicznych obrazuje stopniowe przestawianie się produkcji rolnej z konwencjonalnej na ekologiczną. Warto nadmienić, że w regionie wzrasta również liczba przetwórci ekologicznych, których na koniec 2008 r. zanotowano 9. Wzrasta świadomość wśród producentów rolnych i wśród konsumentów poszukujących produktów zdrowych od producentów zajmujących się uprawami ekologicznymi. Z roku na rok pojawiają się coraz większe możliwości dystrybucji produktów ekologicznych. Powstają nowe sklepy, stoiska w dużych marketach oferujące żywność ekologiczną. Wraz ze wzrostem liczby gospodarstw ekologicznych wzrasta powierzchnia upraw prowadzonych metodami ekologicznymi, co jest naturalną konsekwencją ww. trendów¹⁷.

¹⁷ Korekta wskaźnika w stosunku do sprawozdania z roku ubiegłego jest wynikiem analizy raportów Głównego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, który w 2010 r. skorygował wskaźnik dotyczący powierzchni upraw prowadzonych metodami ekologicznymi za 2007 r.

Działania realizowane w 2008 roku

Cel operacyjny **Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości** był osiągnięty poprzez realizację 7 projektów i 18 inicjatyw, na które wydano 354 tys. zł. Działania objęły teren całego województwa.

1. Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości poprzez kontynuację rozpoczętego już procesu inwentaryzacji uwarunkowań produkcji żywności w regionie, a następnie określenie wolnych nisz w gospodarce żywnościowej Unii Europejskiej - optymalne ekonomicznie branże - i możliwości uzyskania konkurencyjnej jakości zdrowotnej oraz handlowej. W ramach działania:

- podpisano porozumienie na rzecz realizacji programu *Poprawa jakości usług gastronomicznych i hotelarskich w regionie Warmii i Mazur na lata 2007-2013*, którego celem jest realizowanie projek-

tów z wykorzystaniem środków UE przyznanych na lata 2007-2013. Partnerami programu są: UWM, Warmińsko-Mazurska Izba Rolnicza, Warmińsko-Mazurska Izba Rzemiosła i Przed-

siębiorczości, Fundacja Wspieranie i Promocja Przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach, powiaty: szczywieński i ełcki, miasto Elbląg i Olsztyn oraz przedstawiciele z regionów partnerskich: Departamentu Côtes d'Armor, Województwa Halland, Starostwa Bornholm, Samorządowego Regionu Bańskiej Bystrzycy, Obwodu Rówieńskiego, Prowincji Perugia. Na tym etapie nie poniesiono wydatków,

- podpisano 4 pre-umowy między województwem a powiatem ełckim, szczywieńskim, miastem Elbląg i Olsztyn dotyczące przygotowania realizacji projektów indywidualnych wchodzących w skład projektu kluczowego RPO WiM *Budowa, rozbudowa i unowocześnienie bazy szkolnictwa zawodowego, gastronomiczno-hotelarskiego z uwzględnieniem dostosowania do standardów unijnych*. Na tym etapie nie poniesiono wydatków,
- w ramach modułu *Edukacja szkolna młodzieży w zakresie kształcenie na poziomie szkół średnich* przygotowano projekt finansowany z EFS w ramach PO KL *Szkolenie językowe dla nauczycieli języków*

obcych szkół gastronomiczno-hotelarskich szansą podniesienia kwalifikacji zawodowych przez Fundację Wspieranie i Promocja Przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach. Projekt nie został rozpoczęty, nie poniesiono wydatków,

- Dyrektor Biura Jakości i Znaków Regionalnych UM WWM był członkiem Komisji Doradczo-Problemovej ds. Opracowania Założeń do Programu Polityki Narodowej w Zakresie Żywności Wysokiej Jakości działającej przy Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej. Uczestniczył także w pracach grupy ds. produktów tradycyjnych przy Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
- Samorząd wspiera i koordynuje współpracę Warmińsko-Mazurskiej Izby Rzemiosła i Przedsiębiorczości z Izbą Rzemieślniczą Departamentu Côtes d'Armor oraz z Konsorcjum Umbria Export (z Województwa Perugia). W 2008 r. zrealizowano spotkania robocze przygotowujące do realizacji projektu dotyczące podnoszenia kwalifikacji osób dorosłych pracujących w branży gastronomiczno-hotelarskiej z województwa w zakresie usług gastronomicznych (finansowanych z EFS). W ramach inicjatywy nie poniesiono wydatków.

2. Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości poprzez wsparcie producentów żywności pod względem wiedzy i praktycznego zastosowania metod ułatwiających im rozwój produkcji wysokiej jakości, w tym poprzez zastosowanie tradycyjnych lub nowoczesnych technologii. W ramach działania:

- na podstawie Porozumienia z 6 sierpnia 2007 r. o współpracy na rzecz rozwoju żywności ekologicznej, naturalnej, tradycyjnej i lokalnej produkowanej w ramach prowadzenia działalności marginalnej, ograniczonej, lokalnej oraz sprzedaży bezpośredniej w aspekcie bezpieczeństwa żywności na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, zawartego między Samorządem Województwa, Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną i Wojewódzkim Inspektoratem Weterynarii dokonano 8 wdrożeń pilotażowych w poszczególnych modułach działalności. Celem porozumienia jest stworzenie warunków podejmowania produkcji żywności również dla gospodarstw agroturystycznych,
- Samorząd zorganizował *VIII Forum Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarne na Warmii i Mazurach* połączone z wizytami studyjnymi, szkoleniem oraz konferencją *Żywność naturalna, lokalna i tradycyjna na rynku UE* z partnerami: UWM, Komitetem Nauk o Żywności Polskiej Akademii Nauk, europejskimi

koordynatorami Sieci Dziedzictwa Kulinarne. Poniesiono wydatki w wysokości 122,4 tys. zł, w tym: 66,9 tys. zł z budżetu Samorządu Województwa, zaś pozostałe wydatki ponieśli uczestnicy Forum,

- utworzono Centrum Badań Żywności Naturalnej i Tradycyjnej na UWM, którego przedmiotem działalności jest prowadzenie badań, edukacja oraz tworzenie warunków do produkcji żywności naturalnej i tradycyjnej (opartej o tradycyjne surowce i techniki przetwarzania). Członkiem rady naukowej Centrum został Dyrektor Biura Jakości i Znaków Regionalnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (BJiZR UM WWM).

3. Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości poprzez wspieranie wewnątrzregionalnej kooperacji na linii rolnicy - przemysł rolno-spożywczy - handel oraz wspieranie promocji żywności ze znakiem świadczącym, że pochodzi ona z Warmii i Mazur. W ramach działania podjęto 2 projekty:

- prowadzono regionalną strukturę sieci Dziedzictwa Kulinarne, do której w 2008 r. przyjęto 26 członków (w sumie od 2005 r. 77). Poniesiono wydatki w wysokości 6,9 tys. zł (koszt składki członkowskiej do Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarne w wysokości 2 tys. euro),
- BJiZR UM WWM wydało broszurę *Europejska Sieć Dziedzictwa Kulinarne. Dziedzictwo Kulinarne Warmia Mazury Powiśle 2008* w nakładzie 5 tys. egzemplarzy, w której zawarto informacje o sieci oraz adresy, zdjęcia i opisy przedsiębiorstw, które przystąpiły do sieci. Poniesiono wydatki w wysokości 11,2 tys. zł.

4. Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości poprzez pomoc w promocji krajowej i zagranicznej produktów z takimi znakami, poprzez preferowanie ich w kontaktach zagranicznych oraz wspieranie promocji żywności markowej oraz posiadającej oznaczenia uznane w UE. W ramach działania:

- Samorząd Województwa zorganizował ekspozycję pn. *Dziedzictwo Kulinarne Warmia, Mazury, Powiśle* w ramach Międzynarodowych Targów Hodowli Zwierząt i Rozwoju Obszarów Wiejskich FARMA 2008. Produkty prezentowało 50 wystawców zrzeszonych w Sieci *Dziedzictwo Kulinarne Warmia, Mazury, Powiśle*, producentów żywności naturalnej, tradycyjnej, lokalnej i regionalnej. Wydatki wyniosły ok. 47 tys. zł,

- promowano jakość w zakresie gastronomii poprzez konkursy i imprezy promocyjne, tj:
 - VII edycję Regionalnego Finału Konkursu **Nasze Kulinarne Dziedzictwo - Smaki Regionów**, którą rozszerzono o kategorię **najlepsza regionalna i tradycyjna potrawa**. Organizatorem centralnym była Polska Izba Produktu Regionalnego i Lokalnego i Związek Województw RP, przy patronacie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Poniesione wydatki wyniosły ok. 18,3 tys. zł. Partnerami konkursu byli: Polska Izba Produktu Regionalnego i Lokalnego, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Stowarzyszenie Mazurskie Smaki Żywności Tradycyjnej i Naturalnej w Ostródzie, Centrum Europe Direct Warmia i Mazury przy W-M Izbie Rolniczej oraz Warmińsko-Mazurskie Stowarzyszenie Agroturystyczne,
 - III edycję konkursu **Smaki Warmii, Mazur oraz Powiśla na stołach Europy** organizowanego przez Samorząd Województwa, Centrum Informacji Europe Direct Warmia i Mazury oraz Warmińsko-Mazurską Izbę Rolniczą. Celem konkursu było zebranie unikatowych przepisów kulinarnych, opublikowanie ich w broszurze **Smaki Warmii, Mazur oraz Powiśla na stołach Europy** oraz promocja potraw specyficznych dla dziedzictwa kulinarnego naszego regionu. Z ponad 90 produktów i potraw zgłoszonych do konkursu do finału zakwalifikowano 29 produktów,
 - II edycję **Warmińskiej uczty pierogowej** - województwo udzieliło Gminie Biskupiec 8 tys. zł pomocy finansowej na organizację imprezy,
 - Giełdę Produktów Żywności Naturalnej i Tradycyjnej (zorganizowaną przez Stowarzyszenie **Mazurskie Smaki Żywności Tradycyjnej i Naturalnej** w Ostródzie) związaną z planami uruchomienia sieci sklepów o tym profilu w Warszawie. W Giełdzie uczestniczyło 10 producentów,
 - IV Dni Produktów Tradycyjnych **Polskie Smaki** organizowane przez Praską Giełdę Spożywczą. Za pośrednictwem Samorządu Województwa do udziału w imprezie zaproszono 6 producentów z regionu. Jej celem była promocja regionalnej żywności bez chemicznych dodatków i konserwantów, produkowanej tradycyjnie zgodnie z narodowym dziedzictwem kulinarnym. Koszt udziału ponieśli uczestnicy,
 - na Listę Produktów Tradycyjnych prowadzoną przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi wpisano 14 produktów,
 - po uznaniu (decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 2007 r.) systemu **Jakość Tradycja** za pierw-

szy krajowy system wyróżniania żywności wysokiej jakości, w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko-mazurskiego w Olsztynie uroczysto wręczono certyfikat znaku **Jakość Tradycja** mleczarniom w Młynarach, Olecku i Suszu,

- 16 publikacji w **Gazecie Olsztyńskiej/Dzienniku Elbląskim** i 4 w **Rolniczym ABC** (koszt - 28,8 tys. zł) oraz 17 audycji reklamowych w Radiu Olsztyn dotyczących realizacji **Warmińsko-Mazurskiego Programu Promocji Jakości** (koszt - 19,5 tys. zł).

5. W ramach działania wspieranie rozwoju systemu produkcji żywności wysokiej jakości, w tym żywności ekologicznej Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa UM WWM był organizatorem 3 inicjatyw służących wspieraniu rolnictwa ekologicznego, skierowanych do producentów i przetwórców ekologicznych, doradców rolnych, przedstawicieli Samorządu Województwa, samorządu rolniczego oraz instytucji działających na rzecz rolnictwa. Inicjatywy pochłonęły 73,5 tys. zł i zostały sfinansowane z budżetu województwa. Polegały one na zorganizowaniu stoiska prezentującego dorobek producentów i przetwórców ekologicznych z regionu w ramach Międzynarodowych Targów Żywności i Produktów Ekologicznych BioFach'2008 w Norymberdze, wyjazdu studyjnego, konferencji szkoleniowo-edukacyjnej pn. **Rolnictwo Ekologiczne-stan obecny i perspektywy rozwoju w aspekcie możliwości wsparcia produkcji ekologicznej do 2013 r. oraz organizacji rynku produktów ekologicznych w województwie warmińsko-mazurskim**.

Dla realizacji celu operacyjnego 1.4 istotne znaczenie miały również projekty, w których w 2008 r. uczestniczył Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie¹⁸, w tym:

- **Rozbudowa, modernizacja i wyposażenie laboratoriów edukacyjno-badawczych technologii, jakości i bezpieczeństwa zdrowotnego żywności** - dofinansowany z PO Rozwój Polski Wschodniej. W ramach projektu przewidziano rozbudowę, modernizację i wyposażenie Centrum Edukacyjno-Badawczego Mleczarstwa, Ośrodka Kontroli Bezpieczeństwa Zdrowotnego Żywności i Profilaktyki Weterynaryjnej, Ośrodka Oceny Produktów Pochodzenia Zwierzęcego, modernizację obiektów i wyposażenie w aparaturę zespołu laboratoriów diagnostyki molekularnej oraz budowę i wyposażenie Centrum Akwakultury i Inżynierii Ekologicznej,

¹⁸ Projekty nie zostały opomiarowane wskaźnikami z tabeli **Podsumowanie wskaźników działań**

- **Modular and Protable Virtual Dairy Simulator** w ramach Programu *Lifelong Learning Programme (Uczenie się przez całe życie) Leonardo da Vinci*. Koordynatorem projektu jest Aula de Productos Lácteos - Universidad de Santiago de Compostela w Hiszpanii, a partnerami Häme Vocational Institute (Finlandia), Colegiul Agricol Falticeni (Rumunia), Universidade Católica Portuguesa - Escola Superior de Biotecnologia (Portugalia), Pexego Sistemas informáticos SL (Hiszpania) i UMW w Olsztynie. Projekt ma na celu rozwój i poprawę kompetencji kadr przemysłu mleczarskiego poprzez poprawę metod kształcenia. W wyniku jego realizacji powstanie narzędzie do kształcenia składające się z 25 tematów nauczania (symulacji) w 6 językach (polskim, angielskim, hiszpańskim, portugalskim, rumuńskim, fińskim).

Analiza danych za lata 1999-2008 wskazuje na wzrost wartości wskaźników celu. W 2008 r. odnotowano wzrost o 3,5% liczby turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania oraz wzrost o 4,3% liczby osób korzystających z noclegów w tych obiektach w stosunku do 2007 r. Wskaźniki świadczą o wzroście liczby turystów przebywających w województwie oraz o rozwoju bazy noclegowej, niezbędnej dla dalszego wzrostu potencjału turystycznego Warmii i Mazur. Wyniki można uznać za satysfakcjonujące z uwagi na głęboki, ogólnoswiatowy kryzys gospodarczy, który rozpoczął się w badanym roku. W przyszłości wzrost potencjału turystycznego powinien być realizowany poprzez dalsze wzmocnienie promocji turystycznej, realizowanej w kierunku kreowania pozytywnego wizerunku regionu, wydłużenia sezonu turystycznego oraz wsparcia rozwoju nowych produktów turystycznych.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	7
liczba inicjatyw	szt.	18
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	21
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu	szt.	5
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	2
poniesione wydatki	zł	354 067
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją monitorującą)	szt.	47
liczba osób przeszkolonych	os.	415
liczba rolników uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	178
liczba produktów żywnościowych objętych systemem promocji	szt.	634

Cel 1.5. Wzrost potencjału turystycznego

Wskaźniki celu operacyjnego

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
liczba miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania	tys. szt.	55,7	48,9	49,1	34,3	35,9	34,8	37,4	38,3	38,2	38,7
korzystający z noclegów w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania	tys. os.	1 070,0	835,5	721,4	711,5	708,7	763,7	758,0	818,7	869,0	906,1
turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania	szt.	855	589	478	368	332	341	353	365	371	384

Działania realizowane w 2008 roku

W zakresie **Wzrostu potencjału turystycznego** zrealizowano 857 projektów i 4211 inicjatyw, które skonsolidowano w 15 działaniach. Skutkiem działań, w których udział wzięło 566 organizacji było zrealizowanie 643 projektów i inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki, powstanie 6 nowych organizacji, przeszkolenie w dziedzinie turystyki 1,6 tys. osób oraz zmodernizowanie i oznakowanie 1,6 tys. km szlaków turystycznych. Całkowity koszt zrealizowanych działań wyniósł 15,2 mln zł. Cel realizowano poprzez następujące działania:

1. Imprezy promocyjne regionalne, krajowe i zagraniczne – w ramach działania zrealizowano 17 projektów i 62 inicjatywy, m.in. imprezy żeglarskie (Regaty Zalewu Wiślanego), lotnicze (Międzynarodowy Zlot AN-ów w Wilamowie), spływy kajakowe (Łyna-Ława), rajdy rowerowe (Barciany-Prawdinsk), konkursy promocyjne (*Moje najpiękniejsze miejsce na Warmii i Mazurach, Pamiątka regionu Warmii i Mazur*). Wydano 323,8 tys. zł.

2. Promocja medialna objęła 19 projektów i była prowadzona w prasie krajowej (*Wprost, Gazeta Wyborcza, Wiadomości Turystyczne, Rynek Podróży, Panorama Polskich Miast*) i zagranicznej (*Travel Profit, Polen Magazin, Polish Business Magazine*) oraz w TVP 3 i TV Polonia, w których wyemitowano 6 odcinków filmu pt.: *Warmia i Mazury na weekend*. Koszt działania wyniósł 208 tys. zł.

3. Wydawnictwa i materiały reklamowe – zrealizowano 12 projektów i 12 inicjatyw, w ramach których zakupiono albumy, foldery i mapy, m.in.: *Warmia i Mazury, Miejsca z klimatem, noclegi z klasą, Warmińsko-Mazurskimi szlakami, Święta Warmia, Smak Mazur*, fotogramy i fotografie z terenu Warmii i Mazur, płyty CD z *Muzyką Europejską w Zabytkach i Przyrodzie Warmii i Mazur* oraz gadzety reklamowe. Na działanie wydano 289,9 tys. zł.

4. Turystyczne targi krajowe i zagraniczne – zrealizowano 18 projektów i 4 inicjatywy, na które wydano 112 tys. zł. Województwo było reprezentowane na największych targach w kraju (Poznań, Warszawa, Katowice) oraz za granicą (Berlin, Bruksela, Moskwa, Praga, Wiedeń). Po raz pierwszy region uczestniczył w targach w Bratysławie. Dodatkowo w ramach targów organizowano prezentacje i warsztaty.

5. Wizyty studyjne w regionie – zrealizowano 5 projektów w ramach których przyjęto zagranicznych przedstawicieli mediów oraz branży turystycznej z Czech, Francji, Włoch, Węgier, Niemiec, Bułgarii, Moskwy. Wydano 38,6 tys. zł.

6. Wsparcie organizacji i stowarzyszeń w zakresie rozwoju turystyki – zrealizowano 14 projektów i 9 inicjatyw, w ramach których zorganizowano szereg imprez turystycznych (49 Ogólnopolski Wysokokwalifikowany Rajd Pieszy *Powiśle 2008*, V Wojskowe Mistrzostwa Europy w Żeglarstwie), konferencji krajoznawczych (*Wartości kulturowe i przyrodnicze jako elementy dziedzictwa kulturowego Ziemi Elbląskiej*). Zmodernizowano i oznakowano 1,6 km szlaków turystycznych oraz przeszkolono 1,6 tys. osób. Koszt działania wyniósł 703 tys. zł.

7. Projekty promocyjne dofinansowane ze środków Unii Europejskiej – rozpoczęto realizację projektów pn. *Znakowanie turystyczne regionu Warmii i Mazur* oraz *Zintegrowany system promocji turystycznej obszaru Kanału Elbląskiego* (dofinansowanych z EFRR w ramach RPO WiM). Opracowano studium wykonalno-

ści do projektu *Zintegrowany system promocji turystycznej obszaru Kanału Elbląskiego* oraz projekt organizacji ruchu w ramach *Znakowania turystycznego regionu Warmii i Mazur*. W 2008 r. wydano 56 tys. zł.

8. W ramach działania Zwiększenie dbałości o muzea w województwie poprzez gromadzenie zbiorów zrealizowano 1 projekt i 994 inicjatywy, których koszt wyniósł 514,7 tys. zł. Projekt sfinansowany z programu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN) *Znaki Czasu* dotyczył zakupu muzealiów do Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku. W ramach inicjatyw Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie zakupiło m.in. obligacje i skarbonkę z okresu międzywojennego, lampy gazowe, w darze pozyskało m.in. dokumenty historyczne, pamiątki numizmatyczne, rzeźbę - kapliczkę nagrobną z Kraszewa. Muzeum Budownictwa Ludowego-Park Etnograficzny w Olsztynku zakupiło m.in. narzędzia rolnicze, lampy naftowe, naczynia kuchenne.

9. Zwiększenie dbałości o muzea poprzez konserwację zbiorów – w ramach działania zrealizowano 322 projekty i 518 inicjatyw, wydano 392,8 tys. zł. W Muzeum Warmii i Mazur realizowano projekt dotyczący konserwacji elementów stałego wyposażenia kaplicy na zamku w Lidzbarku Warmińskim. Ponadto w Muzeum poddano konserwacji m.in. ikony, numizmaty, platerę. Muzeum Budownictwa Ludowego-Park Etnograficzny realizowało projekt pn. *Olsztynek, miejskie mury obronne, prace ratownicze na odcinku północno – zachodnim, położonym przy ul. Zamkowej*. W Muzeum Mikołaja Kopernika zakończono ostatni etap prac konserwatorsko-badawczych średniowiecznej dekoracji malarskiej w kaplicy św. Anny zespołu poszpitalnego, a także poddano konserwacji m. in. XVII wieczny konfesjonał, grafiki i kompozycje witrażowe. Działalność muzeów realizowana była z dotacji Samorządu Województwa i MKiDN oraz środków własnych.

10. W ramach działania Poszerzenie programów i repertuaru instytucji kultury zrealizowano 353 projekty i 2,4 tys. inicjatyw. Poniesiono wydatki w wysokości 7,5 mln zł, które sfinansowano m.in. ze środków własnych instytucji, dotacji Samorządu Województwa, miasta Olsztyn, powiatu szczycieńskiego, MKiDN, Instytutu Książki, PFRON, WFOŚiGW, Narodowego Centrum Kultury, Collegium Civitas, Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji, ASTOR KUBA, PKO Bank Polski, PZU, środków europejskich (w ramach INTERREG IIIA). Muzeum Kultury Ludowej uzyskało dofinansowanie z Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego na realiza-

cję letnich spotkań z folkiem *Węgorapa Folk Music*. W Muzeum we Fromborku udostępniono pięć wystaw oraz odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa pn. *Piece kaflowe w zbiorach muzealnych w Polsce*. Muzeum w Olsztynie rozpoczęło realizację m.in. przedsięwzięć z cyklu *Muzea polskie i ich zbiory, Dziedzictwo kulinarne Europy* a także zorganizowało cztery wystawy. Odbyła się sesja naukowa *Sacrum i piękno. Ikona jako obiekt kultowy i muzealny*.

11. Budowa instytucji kulturalnych – działanie dotyczyło realizacji:

- projektu *Grunwald - Zespół działań inwestycyjno-remontowo-konserwatorskich i muzealnych związanych z kompleksowym zagospodarowaniem Pól Grunwaldzkich*. Projekt umieszczono w Planie Inwestycyjnym RPO WiM. Projekt realizuje Muzeum Warmii i Mazur. W 2008 r. przygotowano m.in. studium wykonalności, wielobranżową dokumentację projektową, ocenę oddziaływania inwestycji na środowisko,
- inwestycji w ramach RPO WiM pn. *Budowa nowej siedziby Warmińsko-Mazurskiej Filharmonii w Olsztynie*. Wydatki obejmowały m.in. opracowanie studium wykonalności, koszty dzierżawy ogrodzenia i ochrony terenu placu budowy.

W ramach obu projektów wydano 302,8 tys. zł.

12. W ramach działania Promocja i informacja o ofercie turystycznej i kulturalnej zrealizowano 71 projektów i 156 inicjatyw, na które wydano 570,1 mln zł. Działanie obejmujące głównie wydawnictwa informacyjne i reklamowe było realizowane ze środków własnych instytucji, środków samorządów m.in. miasta Olsztyn, powiatu olsztyńskiego, a także WFOŚiGW, MKiDN i środków europejskich (w ramach INTERREG IIIA).

13. Poprawa stanu bazy lokalowej instytucji kultury – w ramach działania wydano 1,3 mln zł. Zrealizowano m.in. projekt *Modernizacja pomieszczeń higieniczno-sanitarnych* w budynku administracyjnym teatru w Elblągu. Działalność wojewódzkich samorządowych instytucji realizowana była głównie z dotacji Samorządu Województwa i środków własnych.

14. Poprawa wyposażenia technicznego instytucji kultury – w ramach działania realizowano 10 projektów i 21 inicjatyw, w tym m.in. projekt z Mecenatu 2008 MKiDN *Modernizacja i rozbudowa oświetlenia scenicznego Dużej i Małej Sceny Teatru im. Sewruka w Elblągu*. Muzeum Warmii i Mazur uzyskało

dofinansowanie z MKiDN na zakup nowoczesnego wyposażenia do Galerii Zamek w Reszlu. Poniesiono wydatki w wysokości 1,3 mln zł, które sfinansowano głównie z dotacji Samorządu Województwa, środków własnych, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA), MKiDN oraz europejskich (w ramach INTERREG IIIA).

15. Działanie Ochrona i konserwacja zabytków realizowano poprzez podjęcie 4 projektów, na które wydano 1,6 mln zł. Działanie dotyczy dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, w ramach otwartych konkursów ofert. Dofinansowanie pochodziło z budżetu Samorządu Województwa, miasta Olsztyn, Elbląg, a także Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	857
liczba inicjatyw	szt.	4 211
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	643
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	175
liczba inwestycji	szt.	7
długość infrastruktury	km	1 616
wielkość powierzchni (niezadaszonej)	m ²	5 000
wielkość powierzchni (zadaszonej)	m ²	109
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	0
poniesione wydatki	zł	15 168 484
liczba nowych organizacji	szt.	6
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją monitorującą)	szt.	566
liczba osób przeszkolonych	os.	1 615
liczba projektów i/lub inicjatyw promocyjnych na rzecz konkretnych produktów turystycznych	szt.	155

CEL 1.6. Wzrost konkurencyjności usług dla starszego się społeczeństwa**Wskaźniki celu operacyjnego**

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
imigracja w wieku powyżej 60 lat	os.	1585	1411	1228	1383	1437	1274	1160	1224	1525	1138
długość życia (uśredniona)	lata	73,2	73,9	73,9	74,3	74,3	74,4	74,7	74,8	74,9	75,2
liczba miejsc w placówkach opieki nad osobami starszymi	szt.	1210	1287	1312	1324	1336	1403	1440	1376	1376	1543

Osoby starsze nie mogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności umieszczane mogą być w domach pomocy społecznej lub placówkach zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku, prowadzonych w formie działalności gospodarczej po uzyskaniu zezwolenia Wojewody. W 2008 r. w województwie funkcjonowało:

- 20 domów pomocy społecznej (DPS) przyjmujących osoby starsze na 1356 miejsc, w tym:
 - 8 DPS i 1 filia DPS na 749 miejsc dla osób przewlekle somatycznie chorych,
 - 10 DPS na 431 miejsc dla osób w podeszłym wieku,
 - 2 DPS na 176 miejsc w typie łączonym tzn. DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób w podeszłym wieku,
- 6 podmiotów gospodarczych na 187 miejsc.

Należy zwrócić szczególną uwagę na wzrost liczby domów opieki funkcjonujących w formie działalności gospodarczej z 1 w 2007 r. do 6 w 2008 r. Można wnioskować, iż ten model prowadzenia ośrodków opiekuńczych będzie coraz bardziej popularny w kolejnych latach.

Znacznie spadła liczba osób w wieku powyżej 60. roku życia imigrujących do województwa – była ona najniższa od 1999 r.

Działania realizowane w 2008 roku

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej określa podział domów pomocy społecznej w zależności od tego dla kogo są przeznaczone. Podział ten wyróżnia 6 typów domów z zaznaczeniem, że możliwe jest prowadzenie domu o charakterze łączonym, ale tylko w zakresie określonym przez ustawodawcę. Osoby star-

sze umieszczane są zazwyczaj w DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych, w DPS dla osób w podeszłym wieku oraz w DPS o charakterze łączonym. Ze względu na szczególny rodzaj niepełnosprawności, osoby starsze mogą być również umieszczane w DPS dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, w DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz w DPS dla osób niepełnosprawnych fizycznie. W 2008 r. uruchomiono nowy DPS dla osób w podeszłym

wiek w Wydminach, którego organem prowadzącym jest Parafia Rzymskokatolicka p.w. Chrystusa Zbawiciela w Wydminach. Z uwagi na pogłębiający się proces starzenia się społeczeństwa w województwie zaczynają działać placówki zapewniające opiekę całodobową osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku, prowadzone na zasadzie działalności gospodarczej, zgodnie z art. 67 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. Placówki te wpisane są do rejestru Wojewody po spełnieniu standardów określonych przepisami ww. ustawy i przepisów wykonawczych w omawianym zakresie. W 2008 r. w rejestrze Wojewody wpisanych było 6 placówek tego typu.

CEL 1.7. Wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu**Wskaźniki celu operacyjnego**

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
liczba instytucji otoczenia biznesu w regionie	szt.	15	15	18	18	18	18	18	18	21	12
liczba realizowanych projektów przez IOB	szt.	0	2	3	6	6	19	34	20	21	12

Liczba instytucji otoczenia biznesu (IOB), jak i liczba realizowanych przez nie projektów są w znacznym stopniu uzależnione od napływu do województwa środków z funduszy strukturalnych. Liczba IOB stopniowo wzrastała od 15 w 1999 r. do 21 w 2007 r. Między 2001 r., a 2006 r. utrzymywała się na tym samym poziomie. W 2008 r. odnotowano znaczny spadek liczby

IOB do poziomu 12. Sytuacja taka mogła być spowodowana m.in. tym, iż coraz mniej IOB z regionu jest w stanie poddać wymogom i standardom Krajowego Systemu Usług (KSU) (tj. skomplikowanemu procesowi akredytacji i pozytywnego przejścia audytu certyfikującego systemu zapewnienia jakości zgodnie z wymaganiami normy PN-EN ISO 9001:2001 oraz sprawdzającemu spełnienie Standardów organizacyjnych KSU, czy Standardów świadczenia usług). Należy podkreślić, iż w kategorii tej zostały uwzględnione instytucje zrzeszone w ramach KSU przy PARP oraz instytucje okołobiznesowe zgodnie z definicją zawartą w Uszczegółowieniu do RPO WiM. Uwzględniono tylko instytucje oferujące określone wsparcie merytoryczne dla przedstawicieli MŚP. Podobnie, liczba projektów realizowanych przez IOB od 1999 r. do 2003 r. wzrosła z 0 do 6. W 2004 r. odnotowano znaczny wzrost liczby projektów (o 13), a w 2005 r. największą ich liczbę (34). W latach 2007-2008 nastąpił spadek liczby projektów, co było podyktowane przejściem między okresami programowania 2004-2006 i 2007-2013.

Działania realizowane w 2008 roku

Cel operacyjny **Wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu** był osiągnięty dzięki realizacji 9 projektów, w których uczestniczyły 44 organizacje. Koszt projektów wynoszący 3,7 tys. zł sfinansowano zarówno ze środków krajowych, jak i europejskich. Działania objęły teren całego województwa.

1. Działanie Wsparcie merytoryczne i organizacyjne już działających Instytucji Otoczenia Biznesu poprzez ich udział w projektach podnoszących poziom innowacyjności w województwie realizowane było poprzez 6 projektów opisanych w raporcie w części dotyczącej realizacji celu 1.1.:

- *Stymulowanie innowacyjności gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego przez wspieranie rozwoju klastrów - działania pilotażowe* realizowany przez WMARR,
- *Staże dla pracowników sektora badawczo-rozwojowego i absolwentów szkół wyższych* realizowany przez Fundację Wspieranie i Promocja Przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach,
- *Regionalny System Wspierania Innowacji - kontynuacja działań* realizowany przez WMARR,
- *Wsparcie rozwoju inicjatywy klastrowej na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego w branży produkcyjnej mięsa wołowego w celu podniesienia innowacyjności przedsiębiorstw, wymiany wiedzy i technologii oraz podnoszenia ich konkurencyjności* realizowany przez Polskie Zrzeszenie Producentów Bydła Mięsnego,

ści realizowany przez Polskie Zrzeszenie Producentów Bydła Mięsnego,

- *Inteligentny system - transfer wiedzy i technologii* realizowany przez 4System Polska,
- *Przygotowanie regionalnych brokerów innowacji instytucji naukowych i przedsiębiorstw do wdrażania nowych technologii* realizowany przez UWM.

2. W zakresie Działania Wspieranie tworzenia nowych instytucji otoczenia biznesu realizowane były 3 projekty (opisane w Raporcie w części dotyczącej realizacji celu 1.1):

- *Elbląski Parki Technologiczny: badania, analizy wspierające budowanie regionalnego systemu innowacji* realizowany przez Gminę Miasto Elbląg,
- *Budowanie potencjału innowacyjnego Warmii i Mazur poprzez utworzenie Olsztyńskiego Parku Naukowo-Technologicznego* – prace przygotowawcze i (jako drugi projekt) prace koncepcyjne. Projekty realizowane przez Gminę Olsztyn,
- *Przygotowanie do świadczenia proinnowacyjnych usług służących transferowi i technologii z UWM do gospodarki regionu - utworzenie Centrum Transferu Technologii, przeszkolenie personelu i przeprowadzenie działań pilotażowych* realizowany przez UWM.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	9
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	9
poniesione wydatki	zł	3 700
liczba nowych organizacji	szt.	3
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją monitorującą)	szt.	44
liczba projektów i/lub inicjatyw realizowanych we współpracy co najmniej dwóch instytucji otoczenia biznesu	szt.	6

CEL 1.8. Tworzenie społeczeństwa informacyjnego**Wskaźniki celu operacyjnego**

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
gospodarstwa domowe z dostępem do Internetu	%	b.d.	b.d.	b.d.	9,7	12,5	13,9	17,8	22,1	28,7	39,0
przedsiębiorstwa z dostępem do Internetu	%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	82,8	89,9	90,4
% urzędów gmin umożliwiających obsługę mieszkańców poprzez Internet	%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	23,5	23,5
% urzędów gmin posiadających obcojęzyczną wersję strony internetowej	%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	26,7

Wskaźnik gospodarstw domowych z dostępem do Internetu dla województwa pojawił się w badaniach Głównego Urzędu Statystycznego w 2002 r. Od tego czasu można zaobserwować znaczny wzrost jego wartości. W 2002 r. dostęp do Internetu posiadało 9,7% gospodarstw domowych, w 2008 r. było to już 39,0% ogółu. Wpływa na to lepsza dostępność usług oferowanych przez operatorów sieci internetowych oraz kształtowanie świadomości mieszkańców w zakresie technik informacyjnych. Od 2006 r. badany jest wskaźnik liczby przedsiębiorstw z dostępem do Internetu. Od tego też roku stopniowo on wzrasta. W 2008 r. 90,4% przedsiębiorstw na terenie województwa posiadało dostęp do sieci. Wskaźnik liczby urzędów gmin umożliwiających obsługę mieszkańców poprzez Internet jest ściśle związany z realizacją projektu *Wrota Warmii i Mazur* oraz podobnych przedsięwzięć samorządów. W 2008 r. wyniósł on 23,5%. Wskaźnik liczby urzędów gmin posiadających obcojęzyczną wersję strony kształtuje się na poziomie 26,7% i jest nieznacznie wyższy od średniej krajowej (25,2%). Jak wynika z Raportu generalnego z badań ilościowych dla MSWiA pt. *Stan informatyzacji urzędów administracji publicznej w Polsce w 2008 r.*, systematycznie wzrasta liczba urzędów, które udostępniają własne strony internetowe w innych niż polska wersjach językowych.

Działania realizowane w 2008 roku

Cel operacyjny **Tworzenie społeczeństwa informacyjnego** osiągnano dzięki realizacji 21 projektów, 142 inicjatyw i 5 inwestycji. Łączny koszt wyniósł 14,3 mln zł. Przeszkolono 4,1 tys. osób. Wszystkie działania finansowano ze środków krajowych i europejskich.

1. W ramach działań służących promocji umiejętności wykorzystywania urządzeń teleinformatycznych i Internetu w edukacji, pracy i życiu codziennym zrealizowano 11 projektów i 65 inicjatyw,

na które wydano 1,8 mln zł. Zrealizowano m.in.:

- projekt *aCA-Demia projektowania* realizowany przez Warmińsko-Mazurski Zakład Doskonalenia Zawodowego. Pro-

jekt oferujący bezpłatne szkolenia z zakresu obsługi oprogramowania komputerowego wspierającego projektowanie stron internetowych adresowane do 408 dorosłych osób pracujących z terenu województwa (szczególnie w wieku powyżej 50 lat). Całkowity koszt projektu wynosi 1,1 mln zł. W 2008 r. w projekcie udział wzięło 146 osób i wydano 158,9 tys. zł,

- Projekt *Europejskie Komputerowe Prawo Jazdy – profesjonalne szkolenia ECDL dla osób pracujących* realizowany przez TECHPAL Sp. z o. o. skierowany do osób pracujących powyżej 18. roku życia. Tematyka szkoleń obejmuje m.in.: użytkowanie komputerów, przetwarzanie tekstów, grafikę, komunikację. Całkowity koszt projektu wynosi 2,1 mln zł. W 2008 r. w projekcie uczestniczyło 97 osób i wydano 413,1 tys. zł,

Powyższe projekty finansowane były w ramach Poddziałania 8.1.1 PO KL z EFS,

- *Aktywni w sieci – cykl spotkań z komputerem* – projekt współfinansowany z EFS w ramach Poddziałania 9.5 PO KL. Głównym celem projektu jest zaktywizowanie społeczności lokalnej w kierunku podnoszenia oraz zdobywania kwalifikacji. Dzięki realizacji projektu przez Gminę Węgorzewo jej mieszkańcy mieli możliwość integracji połączonej ze zdobywaniem nowych umiejętności. Całkowita wartość projektu wynosi 49,9 tys. zł,
- *E-inicjatywa, kurs komputerowy w Gminie Kisielice* – projekt zrealizowany w 2008 r. przez Gminę Kisielice współfinansowany z EFS w ramach Działania 9.5. PO KL. Adresatami szkoleń były dzieci i osoby dorosłe. Szkolenia dotyczyły podstaw systemu Windows, Office, obsługi Internetu. Całkowita wartość projektu wyniosła 46,4 tys. zł.

- **Wstęp do e-edukacji** - celem projektu było zwiększenie aktywności mieszkańców, którzy zakończyli edukację w zakresie umiejętności korzystania z nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Partnerem Urzędu Miasta Mrągowo w realizacji projektu był Mrągowski Uniwersytet Trzeciego Wieku. W ramach projektu zrealizowano kursy dotyczące podstaw pracy z komputerem i wykorzystania Internetu. Projekt finansowany ze środków EFS w ramach PO KL. Całkowita wartość projektu wynosi 46,1 tys. zł.

2. W ramach działania **Podnoszenie jakości oferowanych informacji i doskonalenie form przekazu (w tym obcojęzyczne strony internetowe, obsługa mieszkańców poprzez Internet)** realizowano 31 inicjatyw związanych z funkcjonowaniem obcojęzycznych internetowych stron gminnych. JST nie wykazały wielkości wydatków związanych z utworzeniem obcojęzycznych wersji stron internetowych

3. W ramach realizacji działania **Wspieranie poszerzenia możliwości korzystania poprzez Internet z usług informacyjnych, edukacyjnych oraz administracyjnych** podjęto 10 projektów i 46 inicjatyw, w tym m.in.:

- Projekt *IT Transfer – nowy wymiar kształcenia* skierowany do placówek kształcenia ustawicznego, praktycznego i doskonalenia zawodowego prowadzących formalne kształcenie ustawiczne. Celem projektu było wsparcie wybranych placówek kształcenia ustawicznego w rozwoju innowacyjnych form kształcenia poprzez wdrożenie platformy e-learningowej IT. Projekt realizowany był przez Warmińsko-Mazurski Związek Pracodawców Prywatnych. Całkowita wartość projektu to 670,7 tys. zł,
- *Podniesienie atrakcyjności kształcenia zawodowego w pionie szkół technicznych w Elblągu na kierunku Informatyka* – projekt realizowany przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Elblągu przy współfinansowaniu z EFS w ramach PO KL. Projekt zakładał podniesienie kwalifikacji zawodowych absolwentów szkół zawodowych w zakresie informatyki oraz wykorzystanie platform e-learningowych w dydaktyce. Całkowita wartość projektu to 348,6 tys. zł,
- w 2008 r. zakończyła się rzeczowa realizacja projektu *Wrota Warmii i Mazur elektroniczna platforma funkcjonowania administracji publicznej i świadczenia usług publicznych*. Jest to projekt o zasięgu ogólnowojejewódzkim, w wyniku którego 112 JST zostało wyposażonych w sprzęt i oprogramowanie umożliwiające informatyzację działalno-

ści wewnętrznej oraz wyjście z informacją i e-usługami do mieszkańców. Wnioskodawcą i liderem porozumienia był Samorząd Województwa. Projekt uzyskał dofinansowanie w ramach Działania 1.5 ZPORR. Wartość całkowita projektu to ponad 20 mln zł, a w 2008 r. wydano 8,1 mln zł,

- celem projektu *e-Urzędnik* było dostarczenie szkoleń dla pracowników samorządowych obsługujących aplikacje zakupione w ramach projektu *Wrota*. W ramach grupowych szkoleń w 2008 r. przeszkolono 622 osoby ze 105 JST z województwa. Projekt finansowany był w ramach PO KL, a jego inicjatorem była firma KAI-Info. Realizację projektu rozłożono na lata 2008-2009, a całkowite planowane wydatki to 6,1 mln zł,
- w ramach działania 1.5 ZPORR realizowany był projekt *Platforma 112 - równość szans obywateli Unii Europejskiej w dostępie do ratownictwa*. Beneficjentem projektu jest Komenda Wojewódzka PSP oraz Komendy Powiatowe. Przedmiotem projektu była budowa platformy elektronicznej dla zintegrowanego systemu wspomagania zarządzania bezpieczeństwem, co miało umożliwić obsługę europejskiego numeru ratunkowego 112. Wartość projektu to prawie 2,8 mln zł,
- w ramach Działania 1.5 ZPORR realizowano projekt *Interaktywny Urząd w Olsztynie*, którego celem była kompleksowa obsługa klienta Urzędu, usprawnienie obiegu dokumentów oraz dostępu do informacji poprzez wdrożenie zintegrowanych serwisów informacyjnych i komunikacyjnych umożliwiających załatwianie spraw drogą elektroniczną. Całkowita wartość projektu to 1,6 mln zł.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	21
liczba inicjatyw	szt.	142
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	2
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu	szt.	40
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	8
liczba inwestycji	szt.	5
poniesione wydatki	zł	14 326 035
liczba osób przeszkolonych	os.	4 137

Cel 1.9. Doskonalenie administracji**Działania realizowane w 2008 roku****Wskaźniki celu operacyjnego**

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
% ludności wysoko oceniającej działalność administracji samorządowej (badanie)	%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	75,0	77,5	75,2
% uchylanych decyzji przez Samorządowe Kolegia Odwoławcze	%	41,6	48,2	43,3	36,1	38,9	38,6	42,2	39,5	39,8	29,0
liczba certyfikatów jakości w urzędach administracji samorządowej (trzy szczeble)	szt.	0	0	1	7	8	12	12	19	20	21
% urzędów gminnych posiadających certyfikaty jakości	%	0	0	0	2,6	2,6	5,2	5,2	10,3	11,2	11,2
% pracowników Urzędu Marszałkowskiego uczestniczących w co najmniej jednym szkoleniu	%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	67	62	83	91	80	91

Analizując wyniki badań ankietowych zadowolenia klientów w grupie urzędów samorządowych, które wdrożyły i utrzymują systemy zarządzania jakością, widoczny jest stabilny i dość wysoki udział procentowy klientów wysoko oceniających działalność administracji samorządowej. Działania promocyjne z zakresu dobrego zarządzania i systemów zarządzania jakością (m.in. organizacja konkursów o tematyce pro-jakościowej) wpływają na wzrost zaufania kadry zarządzającej wdrażaniem systemów, co uwidacznia się we wzroście ilości urzędów posiadających systemy zarządzania. Na koniec 2008 r. zarejestrowanych było 21 urzędów posiadających systemy zarządzania. W 2008 r. system wdrożył Urząd Miasta i Gminy Frombork. Po znacznym wzroście liczby pracowników uczestniczących w co najmniej jednym szkoleniu, który zanotowano w 2005 i 2006 r. (będącym rezultatem m. in. członkostwa Polski w UE oraz realizacji RPO WiM i związanymi z tym szkoleniami pracowników), w 2007 r. nastąpił spadek wskaźnika spowodowany okresem przejściowym przed rozpoczęciem kolejnej perspektywy finansowej. W 2008 r. liczba spraw rozstrzygniętych decyzjami Samorządowych Kolegiów Odwoławczych (SKO) wyniosła 7433, z czego uchylono 2156 (29%) decyzji.

Powodem uchylanych decyzji były najczęściej powtarzające się nieprawidłowości, tj. naruszanie prawa procesowego, naruszanie przepisów prawa materialnego. Należy jednak zauważyć, że liczba spraw wpływających do SKO stanowi znikomą część decyzji podejmowanych co roku przez urzędy administracji samorządowej w regionie.

Cel operacyjny **Doskonalenie administracji** był osiągnięty dzięki realizacji 4 działań, które wpisują się w działania określone w Strategii. Zrealizowano 12 projektów, 1 inicjatywę i przeszkolono 64 osoby. Działania realizowano w trzech podregionach województwa i finansowano ze środków krajowych i unijnych.

1. Wdrażanie w urzędach systemów jakości i ich certyfikacji realizowano m.in. poprzez:

- organizację konkursu *Warmińsko-Mazurska Nagroda Jakości*, którego celem jest promowanie Zarządzania przez Jakość jako nowego rodzaju wysiłku zorientowanego na ustawiczne doskonalenie organizacji we wszystkich aspektach jej działalności. W ośmiu edycjach konkursu uczestniczyło 11 urzędów samorządowych, w 2008 r. - 4,
 - utrzymanie Systemu Zarządzania Jakością w UM WWM dla podniesienia wiarygodności Urzędu w procesie realizacji *Programu Promocji Jakości*. W 2008 r. projekt realizowano poprzez: audit nadzoru, szkolenie dla auditorów wewnętrznych. Przeszkolono 48 pracowników,
 - prowadzenie banku danych organizacji stosujących znormalizowane systemy zarządzania. Obecnie w bazie znajduje się ponad 400 organizacji i filii organizacji,
 - badanie zadowolenia klientów JST posiadających System Zarządzania Jakością. Na podstawie 1650 ankiet otrzymanych z 17 urzędów oraz dotyczących oceny pracy wykazano, że 75,2% klientów, wysoko oceniło działalność urzędów. Nadal w sferze planowania jest przeprowadzenie kompleksowych badań dotyczących oceny działalności administracji samorządowej w regionie,
 - inicjatywę polegającą na uczestnictwie pełnomocnika ds. Systemu Zarządzania Jakością w spotkaniu pełnomocników administracji organizacji certyfikowanych przez Polską Izbę Handlu Zagranicznego Certyfikacja Sp. z o.o.
- Koszt działania wyniósł 23,8 tys. zł.

2. Działanie Wspieranie rozwoju kompetencji, szkoleń i okresowych ocen, szczególnie w zakresie planowania przedsięwzięć rozwojowych, zarządzania finansami, współpracy z potencjalnymi inwestorami, grupami podejmującymi inicjatywy lokalne oraz organizacjami pozarządowymi realizowane było poprzez Konkurs *Gmina Fair Play*, który polegał na współorganizacji Gali Regionalnej w ramach patronatu Marszałka. W 2008 r. w konkursie uczestniczyło 9 urzędów i przeszkolono 9 osób. W ciągu 6 lat w konkursie udział wzięło 19 samorządów szczebla lokalnego z regionu - 6 miast i 13 gmin.

3. Działanie Doskonalenie administracji w kierunku łatwiejszego realizowania rozwoju społeczeństwa informacyjnego realizowane było poprzez:

- projekty informatyczne w ramach ZPORR:
 - *Wrota Warmii i Mazur* - projekt opisano w części dotyczącej realizacji celu 1.8,
 - *Interaktywny Urząd w Olsztynie* - opisano w części dotyczącej realizacji celu 1.8,
 - *e-Szczytno - Program Budowy Społeczeństwa Informacyjnego* - projekt zakładał podłączenie sieci informatycznej Urzędu Miejskiego w Szczytnie do sieci Internetu szerokopasmowego, wdrożenie kompleksowego systemu zarządzania poprzez Zintegrowany System Wspomagający Zarządzanie Miastem (ZSWZM), systemu Elektronicznego Obiegu Dokumentów oraz udostępnienie interaktywnych e-usług przez Internet dla obywateli i przedsiębiorców w ramach portalu *e-Szczytno*,
 - *Platforma elektronicznego obiegu dokumentów i ich elektronicznej archiwizacji wspomagająca zarządzanie na poziomie wojewódzkim* - celem projektu było wdrożenie w Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie systemu elektronicznego obiegu dokumentów oraz ich elektronicznej archiwizacji. Dla klientów stworzono Publiczny Punkt Dostępu do Internetu, a od lutego 2008 r. w funkcjonuje elektroniczny obieg dokumentów. Ponadto na stronie Biuletynu Informacji Publicznej można sprawdzić status złożonej sprawy,
- projekty szkoleniowe realizowane w ramach Poddziałania 5.2.1 PO KL:
 - *e-Urzędnik* - projekt opisano w części dotyczącej realizacji celu 1.8,

- *Wysoko wykwalifikowane kadry administracji samorządu terytorialnego w regionie Warmii i Mazur* - celem projektu był wzrost jakości usług administracji publicznej poprzez podniesienie kwalifikacji urzędników. Beneficjentem jest Olsztyńska Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania, wartość projektu wyniosła 1,9 mln zł.

4. Działanie Wspieranie zachowań i inicjatyw, których celem jest przełamywanie stereotypów administracji realizowano poprzez projekt dotyczący rozwoju Polskiej Krajowej Sieci Miast Cittaslow, w tym:

- Rada Miejska w Nowym Mieście Lubawskim wyraziła zgodę na rozpoczęcie prac zmierzających do przystąpienia do Sieci,
- ukonstytuował się Krajowy Komitet Koordynujący, wybrano Krajowego Koordynatora Sieci oraz powołano Krajowy Wspólny Fundusz Gotówkowy,
- przyjęto regulamin Polskiej Krajowej Sieci Miast Cittaslow.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	12
liczba inicjatyw	szt.	1
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	12
liczba inwestycji	szt.	0
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	0
poniesione wydatki	zł	23 800
liczba osób przeszkolonych	os.	64

Priorytet 2. Otwarte społeczeństwo

CEL 2.1. Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy

Wskaźniki celu operacyjnego

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
bezrobotni w wieku do 25 lat w % ogółu bezrobotnych	%	27,1	27,3	27	25,9	24,6	23,4	22,5	21,2	19,0	20,8
liczba filii uczelni wyższych spoza regionu	szt.	5	4	4	4	6	6	5	7	7	7
liczba zawodów deficytowych, w których pomimo ponawiania oferty nie można znaleźć chętnych do pracy wg danych WUP	szt.	b.d.*	b.d.*	b.d.*	b.d.*	b.d.*	b.d.*	210	392	291	499

b.d.*- WUP nie dysponuje danymi na temat liczby zawodów deficytowych do 2005 r.

W 2008 r. do 20,8% wzrósł udział bezrobotnych w wieku do 25 lat w ogóle bezrobotnych. Najwięcej bezrobotnych w tej grupie wiekowej zanotowały powiaty: nowomiejski (26,2%), iławski (24,4%), nidzicki (24,3%), najmniej - gołdapski (15,9%) i miasto Olsztyn (17,1%). Do 499 wzrosła liczba zawodów deficytowych, w których pracodawcy mieli trudności z pozyskaniem chętnych do pracy na swoim terenie. Należy jednak podkreślić, że w liczbie tej 296 zawodów jest nieistotnych statystycznie (liczba zgłoszonych w ciągu roku ofert pracy była mniejsza niż 10). W 2008 r. bez pracy było 9437 osób z grupy zawodów deficytowych, tj. 10,8% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Zawodami najbardziej deficytowymi były: żołnierz zawodowy, robotnik gospodarczy, technik prac biurowych, technik administracji, sekretarka, kasjer handlowy, agent ubezpieczeniowy, wychowawca w placówkach oświatowo-wychowawczych. Działo 7 filii uczelni wyższych spoza regionu.

Działania realizowane w 2008 roku

Cel operacyjny **Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy** był osiąganym poprzez realizację 279 projektów i 1487 inicjatyw, w tym 273 na rzecz wzrostu kwalifikacji mieszkańców regionu. Zorganizowano staże dla 170 absolwentów szkół wyższych, doktorantów (w tym stypendia doktoranckie). Poniesiono wydatki w wysokości 70 mln zł.

1. Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez zatrudnienia współfinansowana z EFS w ramach Priorytetu VI PO KL. W działaniu uczestniczyło 7813 osób, w tym 2616 w wieku 15-24 lata (1121 zamieszkujących obszary wiejskie) oraz 5693 znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy. Podjęto 80 projektów i 1487 inicjatyw, w tym: utworzono miejsca pracy, udzielono porad zawodowych, zorganizowano szkolenia mające na celu dostosowanie kwalifikacji, staże i prace interwencyjne. Przykładowe tytuły projektów to: *Nowoczesny menadżer w turystyce*, *Geoinformatyka dla inżyniera i urzędnika*, *Nauka dla nauczyciela*. Poniesiono wydatki w wysokości ponad 61 mln zł.

2. Wsparcie dla współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw - zrealizowano 65 projektów na kwotę 2,6 mln zł. W działaniu uczestniczyło 99 osób, w tym 2 osoby w wieku powyżej 50. roku życia. Projekty realizowane były w ramach Priorytetu VIII PO KL i dotyczyły:

- szkoleń i doradztwa dla kadr zarządzających i pracowników przedsiębiorstw w zakresie m.in. zarządzania, BHP, elastycznych form pracy,

- doradztwa dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, w tym dla samozatrudnionych zakresie ekonomii, finansów, rachunkowości, zarządzania zasobami ludzkimi,
- szkoleń, kursów i poradnictwa zawodowego dla dorosłych pracujących chcących nabyć, uzupełnić lub podwyższyć kwalifikacje, zwłaszcza dla osób o kwalifikacjach niskich lub zdezaktualizowanych (z wyłączeniem kształcenia ustawicznego w formach szkolnych realizowanego w szkołach dla dorosłych).

3. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionie - działania realizowane w ramach Priorytetu IX PO KL. Zrealizowano 124 projekty na kwotę 1,3 mln zł, w których uczestniczyło 78 gmin i 69 szkół (59 z miast i 10 z obszarów wiejskich). Działaniem objęto 30 osób w wieku 25-64 lata, które uczestniczyły w formalnym kształceniu ustawicznym. Zrealizowano m.in. następujące projekty: *Przedszkole równych szans*, *Edukacja przedszkolna inwestycją w przyszłość dziecka*, *Analiza badawcza potrzeb edukacyjnych w obszarze szkolnictwa zawodowego*, kursy doskonalące dla nauczycieli.

4. Wsparcie współpracy pomiędzy przedsiębiorcami a uczelniami, jednostkami naukowymi. Projekt zrealizowany był w ramach Działania 2.6 ZPORR. Uczestniczyły w nim dwie uczelnie regionu: UWM oraz Olsztyńska Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania im. prof. T. Kotarbińskiego (OWSliZ). Z UWM w działaniu wzięło udział 100 osób (wydatki wyniosły 756,2 tys. zł), z OWSliZ - 40 osób (wydatki wyniosły 606,7 tys. zł). Projekt obejmował organizację krajowych praktyk zawodowych studentów, stypendia doktoranckie, staże dla absolwentów. Działanie wymaga nawiązania stałej współpracy między przedsiębiorcami regionu a szkołami wyższymi.

5. Staże dla pracowników naukowych i absolwentów uczelni. W projekcie realizowanym przez Fundację Wspieranie i Promocja Przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach uczestniczyło 28 osób, a wydatki wyniosły 370,2 tys. zł (środki krajowe i EFS). Do udziału w nim zaproszono absolwentów szkół wyższych oraz przedsiębiorców zainteresowanych przyjęciem na staż absolwentów i pracowników naukowych.

6. W ramach działania Oferta Centrów Kształcenia Ustawicznego (CKU) i Centrów Kształcenia Praktycznego (CKP) zrealizowano 8 projektów na kwotę 2,9 mln zł, w których uczestniczyło 19 organizacji i 11,9 tys. osób. W ramach projektów m.in.

- wyposażono ośrodki egzaminacyjne w Olsztynie ze środków EFS na kwotę 72 tys. zł,
- doposażono bazę dydaktyczną Mrągowskiego Centrum Kształcenia w kwocie 2,8 mln zł,
- zorganizowano 2 staże w CKU i CKP.

Dla realizacji celu operacyjnego 2.1 istotne znaczenie miały również projekty, w których w 2008 r. uczestniczył Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie¹⁹, w tym:

- **Diagnoza potrzeb edukacyjnych w obszarze szkolnictwa zawodowego a kierunki rozwoju regionalnego rynku pracy** dofinansowany z Priorytetu IX PO KL. Celem projektu jest określenie zapotrzebowania regionalnego rynku pracy na specjalistów w określonych profesjach oraz analiza możliwości kształcenia zawodowego w regionie z uwzględnieniem specyfiki środowiska lokalnego, wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie oferty edukacyjnej,
- **Zamawiane kształcenie na kierunkach technicznych, matematycznych i przyrodniczych** dofinansowany z Priorytetu IV PO KL.

wskaźnik	miara	wartość
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją monitorującą)	szt.	235
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	20 010
liczba nowych kierunków kształcenia w szkołach	szt.	0
liczba staży dla absolwentów, stypendiów, staży dla doktorantów i innych tego typu narzędzi	szt.	170
liczba zlikwidowanych kierunków kształcenia w szkołach	szt.	0

Cel 2.2. Różnorodna i dostępna edukacja

Wskaźniki celu operacyjnego

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
udział uczących się w szkołach dla dorosłych w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym	%	1,17	2,83	2,78	2,92	3,28	2,81	2,72	2,75	1,38	0,46
absolwenci szkół średnich, policealnych i wyższych	tys. os.	23,6	24,6	25,8	19,9	23,9	22,8	31,6	35,3	34,7	39,1
% uczniów w szkołach niepublicznych prowadzonych przez stowarzyszenia i inne organizacje	%	0	1,28	1,17	0,52	2,63	3,07	2,68	2,21	5,12	2,57
liczba studentów na 10 tys. mieszkańców	os.	269	316	362	387	412	429	430	422	411	382
liczba dzieci dowożonych do szkół	tys. os.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	51,3	51,6	49,3	47,2	39,1	36,3

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	279
liczba inicjatyw	szt.	1 487
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu	szt.	273
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	192
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	0
poniesione wydatki	zł	69 734 763

Udział uczących się w szkołach dla dorosłych w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym systematycznie maleje, zaś tendencją wzrostową cechuje się liczba absolwentów szkół średnich, policealnych i wyższych, która w stosunku do 2007 r. wzrosła o 12,7%. Udział uczniów w szkołach niepublicznych prowadzonych przez stowarzyszenia i inne organizacje wyniósł 2,57%. Zmniejszeniu uległa liczba studentów przypadająca na 10 tysięcy mieszkańców. Systematycznie maleje liczba dzieci dowożonych do szkół - w 2008 r. z transportu korzystało o 2,9 tys. dzieci mniej niż w 2007 r. i o 15 tys. mniej niż w 2003 r.

Działania realizowane w 2008 roku

Cel operacyjny **Różnorodna i dostępna edukacja** był osiągnięty poprzez realizację 28 projektów i 335 inicjatyw, w tym 10 na rzecz wzrostu kwalifikacji

¹⁹ Projekty nie zostały opomiarowane wskaźnikami z tabeli *Podsumowanie wskaźników działań*

zawodowych mieszkańców. W inicjatywach uczestniczyło ponad 29,8 tysięcy osób. Poniesiono wydatki w wysokości ponad 1,1 mln zł. W szkołach utworzono 7 kierunków kształcenia, w Ośrodkach Doskonalenia Nauczycieli (ODN) przeszkolono 5,1 tys. nauczycieli. W działaniach uczestniczyło 337 organizacji (poza Departamentem Kultury i Edukacji UM WWM).

1. Działania dokonane w zakresie edukacji ekologicznej – w 2008 r. Olsztyńskie Centrum Edukacji Ekologicznej i Elbląskie Centrum Edukacji Ekologicznej łącznie zrealizowały 330 inicjatyw z zakresu ekologii w formie konkursów (*Program ekozespołów, Edukacja dla Natury 2000*), olimpiad (*Wojewódzka Olimpiada Wiedzy Ekologicznej*), kampanii, akcji, seminariów, konferencji, warsztatów. Uczestniczyło w nich 24 tys. osób, w tym nauczyciele, młodzież i dzieci ze szkół i przedszkoli. Przepięięcie zamknęto w kwocie 749,9 tys. zł.

2. Konkursy tematyczne zorganizowane przez Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty dla uczniów z terenu województwa - w roku szkolnym 2008/09 Kuratorium zorganizowało w ramach projektu 17 konkursów tematycznych, w tym przedmiotowe, artystyczne i inne (np. *Sprawni jak żołnierze, Srebrne muszkiety, Polska w NATO*) dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów. W działaniu uczestniczyło ponad 3,1 tys. dzieci z 327 szkół. Zorganizowanie konkursów zamknęto się w kwocie około 51 tys. zł.

3. Programy doskonalenia nauczycieli zorganizowane przez Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty - w roku szkolnym 2008/09 Kuratorium zorganizowało 10 projektów dla nauczycieli, dyrektorów wszystkich typów szkół, pedagogów szkolnych i wychowawców, rad pedagogicznych. Szkolenia w ODN w Olsztynie, w Elblągu i Ełku dotyczyły:

- wykorzystania wyników egzaminów do projektowania procesu dydaktycznego w szkole zawodowej,
- programów działań naprawczych w szkołach uzyskujących niesatysfakcjonujące wyniki na sprawdzianach i egzaminach zewnętrznych,
- diagnozy trudności wychowawczych i emocjonalnych dzieci i młodzieży oraz niedostosowania społecznego,
- oceniania kształtującego jako warunku sukcesu ucznia i nauczyciela.

Łącznie w szkoleniach uczestniczyło ponad 2 tys. osób, koszt szkoleń wyniósł 220,5 tys. zł.

4. Działania zmierzające do zwiększenia dostępu uczniów niepełnosprawnych do edukacji

- w roku szkolnym 2008/09 zrealizowano 5 projektów z zakresu pomocy dla uczniów niepełnosprawnych. Instytucjami realizującymi były: Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty i Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne. W ramach projektów:

- dystrybuowano podręczniki dla ucznia niepełnosprawnego posiadającego orzeczenie do kształcenia specjalnego i przekazano podręczniki z powiększoną czcionką,
- promowano dobre praktyki poprzez zamieszczanie na stronie internetowej Kuratorium informacji obejmujących zagadnienia związane z kształceniem osób niepełnosprawnych,
- opiniowano wnioski dotyczące nowych zawodów kształcenia w Zespołach Szkół Zawodowych (ZSZ) w Specjalnych Ośrodkach Szkolno-Wychowawczych,
- utworzono nowe kierunki kształcenia w zawodach w ZSZ w Specjalnych Ośrodkach Szkolno-Wychowawczych, utworzono nowe kierunki w Ostródzie (monter instalacji i urządzeń sanitarnych, fryzjer, elektromechanik, pracownik pomocy obsługi hotelowej, murarz, elektryk) i w Miłakowie (stolarz),
- opiniowano utworzenie uzupełniającego Liceum Ogólnokształcącego specjalnego dla uczniów upośledzonych w stopniu lekkim w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Miłakowie.

Kuratorium nie posiada informacji o szacunkowych wydatkach poniesionych na działanie.

5. Działania na rzecz edukacji informatycznej

– zrealizowano 12 projektów i 5 inicjatyw, w których uczestniczyło 250 osób. Poniesione wydatki wyniosły 124,5 tys. zł. W tym:

- dostarczono 166 komputerów do szkół podstawowych i gimnazjów (koszt 43 tys. zł) i ponadgimnazjalnych (koszt 75 tys. zł sfinansowany ze środków krajowych i EFS). Instytucją realizującą było MEN, Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty oraz firma Koncept. Była to ostatnia dostawa komputerów w ramach projektu *Pracownie komputerowe dla szkół*,
- dokonano kontroli realizacji powyższego projektu, która objęła 75 szkół i placówek,
- przeprowadzono 3 spotkania konferencyjne z nauczycielami w Warmińsko-Mazurskim ODN w Elblągu,

Dzięki programom: *Pracownie komputerowe dla szkół, Wyposażenie w sprzęt komputerowy CKU i CKP, Wyposażenie poradni psychologiczno-pedagogicznych w specjalistyczny sprzęt komputerowy wraz z oprogramowaniem* prawie każda szkoła w regionie zaopatrzona jest w pracownie komputerowe, a edukacja informatyczna pozostaje na wysokim poziomie.

Dla realizacji celu operacyjnego 2.2 istotne znaczenie miały również projekty, w których w 2008 r. uczestniczył Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie²⁰, w tym:

- **Rozbudowa, modernizacja i wyposażenie laboratoriów edukacyjno-badawczych technologii, jakości i bezpieczeństwa zdrowotnego żywności** dofinansowany z PO Rozwój Polski Wschodniej. Informację na ten temat zamieszczono w części dotyczącej realizacji celu operacyjnego 1.4.
- **Udoskonalenie infrastruktury wyposażenia laboratoryjnego nauk technicznych i informatycznych** dofinansowany z Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013. Projekt przewiduje budowę i wyposażenie Regionalnego Centrum Informatycznego UWM oraz rozbudowę, modernizację i unowocześnienie wyposażenia aparaturowego obiektów naukowo-dydaktycznych nauk technicznych,
- **Modular and Protable Virtual Dairy Simulator** w ramach Programu *Life-long Learning Programme (Uczenie się przez całe życie) Leonardo da Vinci*. Informację na ten temat zamieszczono w części dotyczącej realizacji celu operacyjnego 1.4.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	28
liczba inicjatyw	szt.	335
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu	szt.	10

²⁰ Projekty nie zostały opomiarowane wskaźnikami z tabeli *Podsumowanie wskaźników działań*

wskaźnik	miara	wartość
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	0
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	0
poniesione wydatki	zł	1 145 824
liczba nowych organizacji	szt.	0
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjtywach (poza organizacją monitorującą)	szt.	337
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjtywach	os.	29775
liczba nauczycieli przeszkolonych w ośrodkach doskonalenia nauczycieli	os.	5101
liczba nowych kierunków kształcenia w szkołach	szt.	7

Cel 2.3. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Wskaźniki celu operacyjnego

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
liczba organizacji	szt.	1 151	1 448	2 558	2 612	2 826	3 030	3 234	3 437	3 683	3 611
frekwencja wyborcza	%	0*	58	41	47	0*	13	35	46	48	0*
wartość 1% podatku dochodowego od osób fizycznych przekazanego organizacjom pożytku publicznego	mln zł	0	0	0	0	0	0,30	0,86	1,39	1,97	7,03
liczba wolontariuszy podejmujących pracę w instytucjach i organizacjach	tys. os.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	15,1	14,6

* - nie było wyborów

Na 3611 zarejestrowanych w 2008 r. stowarzyszeń i fundacji, 245 miało status organizacji pożytku publicznego. Szacuje się, że aktywnych jest 60-75% organizacji. Wzrasta liczba podatników wpłacających 1% podatku dochodowego od osób fizycznych na rzecz organizacji posiadających status pożytku publicznego - w 2008 r. było to 145,9 tys. osób (w 2007 r. 45,8 tys. osób), a uzyskana kwota wyniosła ponad 7 mln zł. Znaczny wpływ na wzrost aktywności społecznej w tym zakresie mają kampanie informacyjno-promocyjne. Liczba wolontariuszy w 2008 r. wyniosła 14552 osoby. Źródłem informacji wskaźnika *liczba wolontariuszy podejmujących pracę w instytucjach i organizacjach* były instytucje pomocy społecznej, jednostki organizacyjne Samorządu Województwa oraz Bank Żywności przeprowadzający zbiórki żywności na terenie województwa. Wartość wskaźnika nie oddaje pełnego obrazu zaangażowania

gażowania wolontariuszy w regionie, gdyż brakuje pełnych danych w tym zakresie.

Działania realizowane w 2008 roku

Cel operacyjny **Rozwój społeczeństwa obywatelskiego** był osiąganym poprzez realizację 2037 projektów i 5 inicjatyw, w których uczestniczyło 740 organizacji z terenu całego województwa (włącznie z Samorządem Województwa). Przeszkolono 12,8 tys. osób. Poniesione wydatki wyniosły prawie 36,8 mln zł. Szacuje się, że w różnego typu przedsięwzięciach udział wzięło ponad 333 tys. osób. Z uwagi na trudności w pozyskaniu danych, nie można stwierdzić jaki jest liczbowy udział wolontariuszy w przedsięwzięciach.

1. Wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych województwa poprzez uczestnictwo ich w szkoleniach i doradztwie w zakresie opracowywania i realizacji projektów finansowanych z EFS - w ramach Regionalnych Ośrodków EFS.

Trzy Regionalne Ośrodki EFS prowadzone przez organizacje pozarządowe: Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych (ESWIP), Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej - Ośrodek Samorządu Lokalnego w Olsztynie oraz Nidzicką Fundację Rozwoju NIDA, obejmowały swoimi działaniami teren całego województwa. Ośrodki proponowały szkolenia, doradztwo i informację na temat EFS, usługę opracowania, wdrażania i rozliczania projektów finansowanych z tego funduszu. Działania skierowane były nie tylko do organizacji pozarządowych, ale również do instytucji publicznych i podmiotów gospodarczych. Łącznie na 3 projekty szkoleniowe wydano 177,6 tys. zł. Uczestniczyło w nich 221 organizacji pozarządowych, przeszkolono 252 osoby.

2. Zlecenie zadań publicznych Samorządu Województwa organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie - działanie realizowane było przez 216 projektów, w których uczestniczyło 200 organizacji. Projekty realizowano w następujących obszarach: edukacja i promocja zdrowia publicznego, rozwój kultury fizycznej i sportu, integracja europejska i rozwój współpracy międzynarodowej, upowszechnianie i ochrona praw konsumenta, kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, ekologia i ochrona dziedzictwa przyrodniczego, rozwój turystyki, pomoc społeczna i profilaktyka uzależnień, rozwój społeczności lokalnych na obszarach wiejskich oraz wspar-

cie rozwoju sektora pozarządowego. Wsparto również zadania z zakresu bezpieczeństwa publicznego realizowane przez Ochotniczą Straż Pożarną (OSP) oraz Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe (WOPR). W projektach uczestniczyło 330,3 tys. osób, przeszkolono 11,9 tys. osób. Łącznie na realizację projektów wydano 18,4 mln zł, z czego dotacja Samorządu Województwa wyniosła 4,4 mln zł (24% wartości zrealizowanych projektów), a wkład organizacji pozarządowych wyniósł 14 mln zł, tj. 76% wartości projektów.

3. Współpraca w ramach Forum Pełnomocników - wsparcie osób bezpośrednio współpracujących w powiatach i gminach z organizacjami pozarządowymi - działanie było realizowane przez 1 projekt i 2 inicjatywy. W projekcie uczestniczyły 2 organizacje, 250 osób, przeszkolono 33 osoby. Poniesiono wydatki w wysokości 50 tys. zł. W ramach działania:

- zorganizowano szkolenie dla pracowników Urzędu Marszałkowskiego z zakresu kontroli dotacji udzielanych ze środków publicznych organizacjom pozarządowym.
- ESWIP we współpracy z Samorządem Województwa zorganizowało konferencję pn. *Współpraca samorządów z organizacjami pozarządowymi - szansą na rozwój społeczności lokalnych*. Uczestniczyło w niej ok. 70 osób - urzędników samorządów lokalnych,
- ESWIP rozpoczęło projekt *Na rzecz aktywnej współpracy* dofinansowany z Funduszu dla Organizacji Pozarządowych Mechanizmu Finansowego EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego, który zakładał wsparcie współpracy między organizacjami pozarządowymi a samorządami lokalnymi również poprzez inicjatywę *Forum Pełnomocników*. Jednym z zadań była *Szkoła Pełnomocników*, w której uczestniczyło 20 urzędników odpowiedzialnych za współpracę z organizacjami w swoich samorządach.

4. Działalność Centrów Organizacji Pozarządowych (COP) na rzecz rozwoju sektora pozarządowego w regionie realizowana była przez 9 projektów. Uczestniczyło w nich 213 organizacji i 1881 osób, przeszkolono 502 osoby. Koszty wyniosły 459,2 tys. zł i zostały sfinansowane ze środków samorządów lokalnych, Funduszu Inicjatyw Obywatelskich, funduszy zewnętrznych (w Gołdapi pozyskano środki z Funduszy Norweskich 181,6 tys. zł). Działalność COP polegała na:

- udostępnianiu organizacjom pozarządowym, grupom nieformalnym oraz wolontariuszom pomieszczeń biurowych i sal spotkań grupowych,
- nieodpłatnym udostępnianiu sprzętu biurowego,

- organizowaniu szkoleń i doradztwa w zakresie pisania projektów i wniosków o granty oraz innych potrzeb trzeciego sektora (poradnictwo prawne i księgowo),
- udzielaniu informacji w zakresie wewnętrznych i zewnętrznych źródeł i narzędzi pomocy dla organizacji pozarządowych,
- udzielaniu informacji na temat prawno-formalnych aspektów działania organizacji,
- pomocy w budowaniu strategii organizacji pozarządowych,
- obsłudze rady organizacji pozarządowych miasta, powiatu bądź regionu.

5. Promocja dobrych praktyk działalności obywatelskiej oraz współpracy pomiędzy administracją publiczną i podmiotami III sektora

- działania zrealizowane było poprzez 3 inicjatywy, w których poza Samorządem Województwa uczestniczyły 3 organizacje. Łączne poniesione wydatki wyniosły 18,7 tys. zł. W ramach inicjatyw zorganizowano:

- konkurs *Godni Naśladowania*, do którego zgłoszono 30 projektów z województwa w kategoriach: najlepsza inicjatywa organizacji pozarządowych, najlepsza inicjatywa samorządu w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi, najlepsza inicjatywa reprezentacji sektora pozarządowego, najlepsza inicjatywa na rzecz osób starszych. Rozstrzygnięcia dokonano podczas konferencji plenarnej organizacji pozarządowych, w której uczestniczyło 160 osób, a poniesione wydatki wyniosły 11,7 tys.,
- szkolenie pn. *Podstawy zarządzania finansami organizacji pozarządowych*, w którym uczestniczyło 120 osób. Poniesiono wydatki w wysokości 2 tys. zł,
- konferencję z okazji Międzynarodowego Dnia Wolontariusza pn. *Wolontariat Północy* w Elku, w której uczestniczyło ponad 100 osób. Spotkanie było efektem partnerskiej współpracy Samorządu Województwa, Regionalnego Centrum Wolontariatu w Elblągu oraz Prezydenta Miasta Elk. Podczas konferencji rozstrzygnięto etap wojewódzki konkursu *Barwy Wolontariatu*, w ramach którego nagrodzono 10 osób. Jedna osoba została laureatem na szczeblu ogólnopolskim. Poniesiono wydatek w wysokości 5 tys. zł.

6. Zlecenie zadań własnych administracji publicznej organizacjom pozarządowym

zrealizowane było przez 1808 projektów, w których uczestniczyło 98 organizacji (samorządy gmin, powiatów i urząd wojewódzki). Poniesione wydatki wyniosły 17,7 mln zł, w tym samorządy gmin i powiatów wsparły finansowo realizację 1691 projektów organizacji pozarządowych, przekazując 16,1 mln zł, zaś Urząd Wojewódzki wsparł realizację 117 projektów organizacji kwotą 1,6 mln zł. Ponad połowa dofinansowania (9 mln zł) została przeznaczona na realizację zadań z zakresu sportu i rozwoju kultury fizycznej.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	2 037
liczba inicjatyw	szt.	5
liczba wspartych organizacyjnie/ finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	224
liczba inwestycji	szt.	0
liczba wspartych organizacyjnie/ finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	0
poniesione wydatki	zł	36 778 236
liczba nowych organizacji	szt.	0
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją monitorującą)	szt.	739
liczba osób przeszkolonych	os.	12 793
liczba wolontariuszy biorących udział w projektach i/lub inicjatywach	os.	0
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	333 072

Cel 2.4. Wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności usług medycznych

Wskaźniki celu operacyjnego

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
liczba łóżek na 10 tys. mieszkańców	szt.	43,3	42,9	42,7	43,3	43,4	43,3	42,2	41,6	41,2	43,1
liczba lekarzy na 1000 mieszkańców	os.	1,5	1,5	1,4	1,6	1,7	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6
wskaźnik umieralności niemowląt	‰	5,6	7,5	7,4	5,1	6,3	4,6	6,4	5	5,4	5,1
przeciętne trwanie życia - mężczyźni	lata	68,5	69,2	69,4	69,8	69,5	69,7	70	70,1	70	70,6
przeciętne trwanie życia - kobiety	lata	77,9	78,6	78,5	78,9	79,1	79,1	79,4	79,5	79,7	79,8

Wskaźnik liczby łóżek w szpitalach ogólnych na 10 tys. mieszkańców uległ zwiększeniu i wyniósł 43,1.²¹ Nadal niepokojącym zjawiskiem jest niewystarczająca liczba lekarzy - wskaźnik ich liczby na 1000 mieszkańców był bardzo niski (1,6). Zdecydowanie pozytywnym zjawiskiem jest spadek umieralności niemowląt. Wskaźnik umieralności niemowląt jest jednym ze wskaźników uznawanych za syntetyczny miernik stanu zdrowia społeczeństwa oraz poziomu świadczeń zdrowotnych. Wskaźnik umieralności niemowląt na 1000 urodzeń żywych uległ obniżeniu i wyniósł 5,1 promila. Obserwuje się systematyczne wydłużanie przeciętnego trwania życia zarówno mężczyzn (70,6 lat), jak i kobiet (79,8 lat).

Działania realizowane w 2008 roku

Cel operacyjny **Wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności usług medycznych** był osiągnięty poprzez realizację 97 projektów, 1267 inicjatyw oraz 37 inwestycji. Na realizację celu przekazano 25,3 mln zł. W działaniach uczestniczyły 122 organizacje i 637,9 tys. osób, przeszkolono 168 osób. Wszystkie podjęte działania realizowano w trzech podregionach przede wszystkim ze środków krajowych. Środki zagraniczne zaangażowane były w działaniu **Podwyższenie standardu obiektów i wyposażenia medycznego zakładów opieki zdrowotnej**.

1. W ramach działania **realizacja zdrowotnych programów profilaktycznych** podjęto 16 projektów - programów profilaktycznych dofinansowanych przez następujące podmioty: Warmińsko-Mazurski Oddział NFZ (6 programów na kwotę 5,4 mln zł), Wojewoda Warmińsko-Mazurski (1 program dotyczący zapobiegania i zwalczania HIV/AIDS na kwotę 51,7 tys. zł), Miasto Olsztyn (6 programów na kwotę 64,6 tys. zł), Samorząd Województwa (3 programy na kwotę 25,8 tys. zł). W ramach programów NFZ przebadano 115,2 tys. osób.

2. Realizacja zdrowotnych programów edukacyjnych obejmowała 42 projekty - programy edukacyjne i 1250 inicjatyw (narady, szkolenia, wykłady, pogadanki, prelekcje), w których uczestniczyły: Urząd Miasta Olsztyn (przekazał 66,9 tys. zł organizacjom pozarządowym na realizację 13 programów edukacyjnych), Samorząd Województwa (przekazał 165,6

tys. zł organizacjom pozarządowym i szpitalom na realizację 21 programów edukacyjnych), Wojewódzka i powiatowe Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne (SS-E) (pozyskane środki w wysokości 66,4 tys. zł przeznaczyły na realizację 8 programów i działalność edukacyjną - 1250 inicjatyw, w których uczestniczyło 87,2 tys. osób). W ramach działania przeszkolono około 168 osób. Adresatami działania byli uczniowie szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, studenci, nauczyciele, pedagodzy, pielęgniarki szkolne, pracownicy powiatowych SS-E.

3. Na działanie **Organizowanie i uczestnictwo w imprezach prozdrowotnych** składało się 17 inicjatyw mających na celu kształtowanie postaw i zachowań prozdrowotnych, szczególnie wśród dzieci i młodzieży. Działanie dofinansował Samorząd Województwa (54,2 tys. zł na realizację 9 imprez prozdrowotnych) i Miasto Olsztyn (34,6 tys. zł na realizację 8 imprez prozdrowotnych). Podczas imprez prozdrowotnych (m.in. konferencji, festynów, konkursów) edukowano w zakresie zdrowego stylu życia, racjonalnego żywienia oraz metod zapobiegania chorobom. Imprezy były organizowane przy współpracy Wojewódzkiej i powiatowych SS-E.

4. W ramach działania **Profilaktyka chorób zakaźnych** Wojewódzka i powiatowe SS-E zrealizowały 2 projekty, na które składały się szczepienia obowiązkowe i nieobowiązkowe (zalecane). W ramach obowiązkowego kalendarza szczepień wykonano około 322,5 tys. szczepień, na które wydano około 2 mln zł, zaś szczepieniom nieobowiązkowym poddało się około 90 tys. osób. Szczepienia nieobowiązkowe są dobrowolne i opłacane we własnym zakresie, dlatego też trudno określić ich koszt. W 2008 r. województwo osiągnęło bardzo dobre efekty w realizacji czynnej profilaktyki chorób zakaźnych. Od lat należy ono pod tym względem do najefektywniejszych w kraju.

5. Działanie **Podwyższenie standardu obiektów i wyposażenia medycznego zakładów opieki zdrowotnej** zrealizowane zostało przez 37 projektów (inwestycji), których całkowity koszt wyniósł na 17,4 mln zł, w tym:

- 16 projektów inwestycyjnych dotyczących modernizacji i przebudowy pomieszczeń oraz zakupu sprzętu specjalistycznego i aparatury medycznej (Samorząd Województwa przekazał 10 szpitalom około 10 mln zł),
- 2 projekty inwestycyjne dotyczące modernizacji i rozbudowy szpitali (szpitale otrzymały dofinans-

²¹ Wzrost twynika ze zmiany metody liczenia łóżek w szpitalach i włączenia dotychczasowych miejsc dla dzieci i noworodków znajdujących się głównie na oddziałach neonatologicznych do ogólnej liczby łóżek.

sowanie ze środków unijnych w ramach ZPORR w wysokości 1,4 mln zł),

- 19 projektów inwestycyjnych dotyczących zakupu sprzętu rehabilitacyjnego w zakładach opieki zdrowotnej, które zostały dofinansowane ze środków PFRON w ramach Programu Wyrównywania Różnic Między Regionami (895,1 tys. zł).

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	97
liczba inicjatyw	szt.	1 267
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	0
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	82
liczba inwestycji	szt.	37
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	37
poniesione wydatki	zł	25 296 457
liczba nowych organizacji	szt.	0
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją monitorującą)	szt.	122
liczba osób przeszkolonych	os.	168
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	637 881

CEL 2.5. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego

Wskaźniki celu operacyjnego

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
liczba przestępstw	tys. szt.	47,0	49,4	60,5	58,6	56,0	53,5	50,2	48,9	44,9	39,4
wykrywalność przestępstw	%	49,8	53,1	64,7	68,7	86,4	66,4	70,5	72,9	75,5	73,6
liczba pożarów	tys. szt.	6,7	7,2	6,3	8,3	9,6	7,0	8,2	9,1	7,6	7,2
% wałów powodziowych wymagających modernizacji	%	32,4	33,2	38,8	39,5	29,5	31,2	29,8	30,8	34,8	41,3
liczba policjantów w regionie na 1000 mieszkańców	os.	2,62	2,62	2,62	2,61	2,61	2,61	2,61	2,62	2,61	2,61

Systematycznie spada liczba przestępstw - wobec 2007 r. spadek wyniósł 12,2% (z 44,9 tys. do 39,4 tys.). Decydujący wpływ ma na to m.in. zwiększenie ilości służb patrolowych (z 142,6 tys. w 2007 r. do 161,0 tys. w 2008 r., tj. 12,9%), wzmocnienie techniki operacyjnej policji i szerokiej współpracy ze szkołami i innymi służbami w zakresie zapobiegania patologiom oraz doposażenia policji w sprzęt specjalistyczny i pojazdy. Mimo spadku wykrywalności przestępstw, województwo plasuje się pod tym względem na wysokim 6. miejscu w kraju. W wyniku prowadzonych działań i programów edukacyjnych wśród młodzieży szkolnej oraz doposażenia PSP i OSP w pojazdy i sprzęt przeciwpożarowy, liczba pożarów spadła w porównaniu do 2007 r. o 5,3% (7,6 tys. do 7,2 tys.). Pogarsza się stan wałów przeciwpowodziowych, a tym samym wzrasta zagrożenie powodziowe. W 2008 r. modernizacji wymagało 41,3% wałów, tj. o 6,5% więcej niż w 2007 r. Liczba policjantów na 1000 mieszkańców utrzymuje się na tym samym poziomie (2,61).

Działania realizowane w 2008 roku

Cel operacyjny **Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego** osiągnęto poprzez realizację 237 projektów, w tym 67 inwestycji i 333 inicjatyw, na które łącznie wydano 72,9 mln zł. W działaniach uczestniczyło 291 organizacji i 60,7 tys. osób. Podjęto następujące działania:

1. W ramach działania **Poprawa wyposażenia w sprzęt i środki transportu policji, jednostek o specjalnych funkcjach, służb patrolowych i interwencyjnych, straży pożarnej** realizowano 48 projektów, w tym 44 inwestycyjne. Zakupiono 18 pojazdów, w tym 3 samochody ratownictwa wodnego dla Komendy Wojewódzkiej PSP, 40 samochodów i 4 jednostki pływające dla OSP. Wyremontowano obiekty strażackie w 15 OSP, przeprowadzono remonty i adaptacje budynków w Komendach Powiatowych Policji oraz wybudowano nowe m.in. w Olsztynie, Węgorzewie, Szczytnie, Braniewie, Gołdapi. Zakupiono 207 pojazdów dla patroli policji m.in. we Fromborku, Młynarach, Nidzicy, Pieckach i Olecku. Podniesiono bezpieczeństwo nad wodą poprzez zakup poduszki, sprzętu dla WOPR w Olsztynie i Giżycku oraz samo-

chodów dla straży rybackiej. Na projekty wydano 51 mln zł. Środki pochodziły z budżetu państwa, samorządu województwa, gmin i powiatów, WFOŚiGW, firm ubezpieczeniowych. Uczestniczyło w nich 70 organizacji, m.in. Szkoła Policji w Szczytnie i Legionowie, Komenda Wojewódzka Policji z Krakowa, Bydgoszczy.

2. Działanie Pełna koordynacja służb zapewniających bezpieczeństwo mieszkańców (policji, straży pożarnej, pogotowia ratunkowego, wodnego ochotniczego pogotowia ratunkowego, straży leśnej, straży rybackiej, służb weterynaryjnych) realizowane było poprzez projekt dotyczący doposażenia ratownictwa wodno-nurkowego w indywidualny sprzęt do nurkowania. Uczestnikami projektu było 10 Komend Powiatowych PSP (z Giżycka, Szczytna, Lidzbarka Warmińskiego, Bartoszc, Ostródy, Elbląga, Węgorzewa, Olsztyna, Iławy, Olecka). Przeprowadzono 3 inicjatywy z zakresu ratownictwa chemiczno-ekologicznego, wysokościowego, wodno-nurkowego, w których uczestniczyło 87 osób. Koszt działania wyniósł 2,8 mln. Sfinansowano je z budżetu państwa.

3. Działanie Tworzenie sieci zintegrowanego ratownictwa medycznego i technicznego i wdrożenie systemu rozpoznawania, prognozowania i monitorowania zagrożeń realizowane było poprzez 23 projekty dotyczące m.in. zakupu sprzętu specjalistycznego oraz 43 inicjatywy na rzecz gotowości operacyjnej jednostek ratowniczo-gaśniczych i ratowniczych grup specjalistycznych. W realizacji działania uczestniczyły 533 osoby. Poniesione wydatki w wysokości 3 mln zł sfinansowano z budżetu państwa. W 2008 r. włączono 3 jednostki do Krajowego Systemu Ratownictwa Gaśniczego (OSP Florczaki, Radzieje i Woszczele). W systemie KSRG funkcjonują 142 jednostki. W ramach konkursu *Bezpieczne Gospodarstwo* Komenda Wojewódzka PSP w Olsztynie przeprowadziła 130 kontroli obiektów użyteczności publicznej, dworców kolejowych, gospodarstw rolnych.

4. W ramach działania Tworzenie centrów działań kryzysowych przez włączenie służb m.in. medycznych, straży pożarnej, policji, Komenda Wojewódzka PSP w Olsztynie realizowała 18 projektów w ramach wdrażania *Platformy 112-równość szans obywateli UE w dostępie do ratownictwa* finansowanych z EFRR w ramach ZPORR i z budżetu państwa. Uczestniczyło w nich 18 Komend Powiatowych PSP. Uczestników wyposażono w nowoczesny sprzęt informatyczny oraz rozbudowano centrale telefoniczne. Powstały nowoczesne platformy teleinformatyczne do przyjmowania

zgłoszeń oraz zintegrowane systemy ratownicze jednostek OSP, których działania koordynowane są przez wojewódzkie stanowiska koordynacji w Komendzie Wojewódzkiej PSP w Olsztynie. Koszt projektów wyniósł 2,5 mln zł. Na koniec 2008 r. funkcjonowało 65 zespołów ratownictwa medycznego, 11 Szpitalnych Oddziałów Ratunkowych i 8 Centrów Powiadomienia Ratunkowego współdziałających z zespołami lotniczego pogotowia ratunkowego, PSP i OSP.

5. W ramach działania Rozwój programów zapobiegania przestępczości obejmujących m.in. wzmożenie działań resocjalizacyjnych w zakładach karnych i ośrodkach prawnej izolacji oraz działań profilaktycznych - akcje szkoleniowe w szkołach i wśród dorosłej części społeczeństwa zrealizowano 124 projekty i 287 inicjatyw, w których uczestniczyło 60 tys. osób z 190 organizacji. Poniesione wydatki wyniosły 3,6 mln zł. Projekty finansowano z EFS w ramach PO KL, budżetu jednostek, funduszu pomocy postpenitencjarnej.

- w ramach programów zapobiegania przestępczości zrealizowano 78 projektów resocjalizacyjnych skierowanych do 2107 osadzonych w zakładach karnych i ośrodkach prawnej izolacji (6 jednostek okręgu olsztyńskiego). Ich celem jest ułatwienie **powrotu do wolności** osób skazanych oraz przygotowanie do ich funkcjonowania w społeczeństwie otwartym. W projektach uczestniczyło 60 tys. osób z 20 organizacji (m.in. instytucji publicznych i niepublicznych, stowarzyszeń, fundacji, kościołów),
- realizowano Rządowy Program Ograniczania Przestępczości i Aspołecznych Zachowań *Razem Bezpieczniej* z obszaru *bezpieczeństwo w szkole, bezpieczeństwo w rodzinie, bezpieczeństwo w ruchu drogowym*. Uczestniczyły w nim m.in. policja, straż, sądy, prokuratura, centrum pomocy rodzinie, ośrodki pomocy społecznej, ośrodki kryzysowe,
- w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie realizowano projekty na rzecz bezpieczeństwa w rodzinie adresowane do 4,7 tys. osób. Wobec 605 sprawców przemocy zastosowano działania polegające na izolowaniu ich od ofiary,
- realizowano projekt na rzecz bezpieczeństwa publicznego w szkołach,
- utworzono i wyposażono 10 Centrów Edukacji Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, których zadaniem jest współpraca ze szkołami w organizacji egzaminów na kartę motorowerową oraz turniejów wiedzy o bezpieczeństwie w ruchu drogowym,

- WOPR w Olsztynie i Giżycku podjęły inicjatywy **Bezpiecznie nad wodą**, które polegały na organizacji festynów, kursów, pokazów i szkoleń w udzielaniu pierwszej pomocy.

W realizacji działań z obszaru **bezpieczeństwo** duże zaangażowanie wykazał Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego - Regionalne Centrum Ruchu Drogowego w Olsztynie.

6. W ramach działania Tworzenie sprawnie działającego systemu hydrotechnicznego regulującego stosunki wodne oraz modernizacja i unowocześnianie urządzeń przeciwpowodziowych zrealizowano 23 projekty, 23 inwestycje, zmodernizowano 24 km koryt rzek i wałów przeciwpowodziowych na łączną kwotę 10 mln zł. Dążono do utrzymania w pełnej sprawności i właściwym stanie technicznym systemu hydrotechnicznego w celu zapobieżenia powodziom. Inwestycje w zakresie melioracji realizowano ze środków europejskich (Sektorowy Program Operacyjny *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006* i Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013) i rezerwy celowej z budżetu państwa. Naprawiono stacje pomp, pompy wodne, agregaty prądotwórcze, odbudowano 9 km wałów przeciwpowodziowych, zmodernizowano 15 km koryt rzek, wykonano remont stawideł Jazu Węgoronia na Węgorapie.

Dla realizacji celu operacyjnego 2.5 istotne znaczenie miały również projekty, w których w 2008 r. uczestniczył Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie²², w tym:

- Systemy informacji środowiskowo-przestrzennej jako podstawa do zrównoważonego gospodarowania ekosystemem Zalewu Wiślanego VISLA** w ramach Polsko-Norweskiego Funduszu Badań Naukowych. Przedsięwzięcie dotyczy doskonalenia metod kontroli i zarządzania środowiskiem przyrodniczym Zalewu Wiślanego. Koordynatorem projektu jest UWM, a partnerami Norsk Institutt for Vannforskning w Bergen oraz Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Elblągu. Celem projektu jest zwiększenie jakości kontroli, diagnostyki i prognoz dotyczących stanu i zmian środowiska w Zalewie Wiślanym. Projekt proponuje innowacyjne, kompleksowe narzędzie do zrównoważo-

nego zarządzania akwenem będącym w niedługiej perspektywie miejscem wielu działań inwestycyjnych. Przewidziano wdrożenie innowacyjnego serwisu internetowego do zarządzania środowiskowymi zasobami i przestrzenią Zalewu Wiślanego. Precyzyjna i powtarzalna diagnoza zbiornika poprzez badania środowiska zintegrowane z teledetekcją satelitarną i modelowaniem matematycznym powinna być obowiązującym wymogiem do przeprowadzenia jakichkolwiek działań inwestycyjnych lub rewaloryzacyjnych.

- Rozwój i walidacja metod zintegrowanej oceny stanu ekologicznego rzek i jezior na potrzeby planów gospodarowania wodami w dorzeczu** w ramach Polsko-Norweskiego Funduszu Badań Naukowych.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	237
liczba inicjatyw	szt.	333
liczba wspartych organizacyjnie/ finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	30
liczba inwestycji	szt.	67
długość infrastruktury	km	24
liczba wspartych organizacyjnie/ finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	36
poniesione wydatki	zł	72 900 000
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją monitorującą)	szt.	291
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	60674

CEL 2.6. Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu

Wskaźniki celu operacyjnego

	miara	1999 ¹⁾	2000 ¹⁾	2001 ²⁾	2002 ²⁾	2003 ²⁾	2004 ²⁾	2005 ²⁾	2006 ²⁾	2007 ²⁾	2008
liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną na 10 tys. mieszkańców	os.	2 148	2 085	2 105	2 302	2 408	2 025	1 946	1 959	1 810	1 619

¹⁾ wg. danych z MPIPS-03 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego, ²⁾ wg. danych z MPIPS-03 Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej

22 Projekty nie zostały opomiarowane wskaźnikami z tabeli *Podsumowanie wskaźników działań*

Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną na 10 tys. mieszkańców wyniosła 1619 osób. Od 2003 r. notowano tendencję spadkową (spadek wyniósł 789 osób na 10 tys. mieszkańców, tj. o 32,8%, w kraju o 38,7%). Wpływ na kształtowanie się tego wskaźnika i stopniowe zmniejszanie się liczby osób korzystających z pomocy społecznej miała m.in. poprawa sytuacji na otwartym rynku pracy poprzez polepszenie koniunktury gospodarczej, co sprzyjało powstawaniu nowych firm i nowych miejsc pracy. W latach 2005-2008 stopa bezrobocia w województwie spadła z 27,2% do 16,8%.

Działania realizowane w 2008 roku

Cel operacyjny **Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu** osiągniany był poprzez realizację 535 projektów w tym 15 inwestycyjnych, na które łącznie wydano 55,3 mln zł. W projektach uczestniczyło 200 organizacji, 148 tys. osób (w tym 5038 wolontariuszy). Powstało 351 nowych organizacji (rodziny zastępcze). Cel operacyjny był realizowany poprzez działania:

1. Dofinansowanie robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych przez Samorząd Województwa ze środków PFRON - w ramach działania zrealizowano 11 projektów inwestycyjnych. Łączny koszt projektów wyniósł 9,7 mln zł w tym dofinansowanie 3,9 mln zł. Działanie dotyczyło robót budowlanych w 11 obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych, w tym:

- rozbudowy budynku Powiatowego Domu Samopomocy w Węgorzewie o salę rehabilitacyjną oraz budowy pochylni dla osób niepełnosprawnych,
- budowy pawilonu edukacyjno-terapeutycznego dla dzieci upośledzonych umysłowo w Mrągowie,
- dofinansowania robót budowlanych w budynku Zespołu Szkół Specjalnych w Mrągowie,
- budowy podjazdu dla osób niepełnosprawnych w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Węgorzewie,
- dofinansowania robót budowlanych w nowobudowanym „budynku 01” DPS,
- budowy dźwigu, platformy i przystosowania pomieszczeń dla osób niepełnosprawnych w Szkoły Podstawowej nr 6 w Ostródzie,
- dostosowania kompleksu budynków Szkoły Podstawowej w Olsztynku do potrzeb osób niepełnosprawnych,

- dofinansowania budowy sali gimnastycznej wraz z zapleczem do rehabilitacji przy Gimnazjum Nr 1 w Działdowie,
- adaptacji bursy na szkołę dla Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Ostródzie,
- rozbudowy i modernizacji budynku Samodzielnego Publicznego Ośrodka Rehabilitacyjno-Terapeutycznego dla Dzieci i Młodzieży w Elblągu (roboty IV Etapu),
- dofinansowanie robót budowlanych i modernizacji kompleksu budynków MOPS (Miejskie Centrum Organizacji Pozarządowych Pomocy Społecznej) w Bartoszycach w zakresie dotyczącym rehabilitacji osób niepełnosprawnych.

W powyższych obiektach z rehabilitacji korzysta około 4 tys. osób niepełnosprawnych.

2. W ramach działania Dofinansowanie ze środków PFRON kosztów tworzenia i działania Zakładów Aktywności Zawodowej (ZAZ) zrealizowano 2 projekty dotyczące dofinansowania działalności obsługowo-rehabilitacyjnej ZAZ w Giżycku i Elblągu. Koszt projektów wyniósł 1,8 mln zł. Dzięki funkcjonowaniu ZAZ-ów osoby niepełnosprawne w nich zatrudnione, obok wykonywania pracy zarobkowej, uczestniczą w rehabilitacji społecznej i przygotowują się do życia w otwartym środowisku. Na koniec 2008 r. ZAZ-y zatrudniały 97 osób, w tym 65 osób niepełnosprawnych ze znacznym stopniem niepełnosprawności i 32 osoby z obsługi.

3. Dofinansowanie i modernizacja obiektów prowadzących leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych i współuzależnionych

- Samorząd Województwa, jako organ założycielski, w ramach realizacji wojewódzkich programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii wspiera finansowo bieżące działania placówek leczenia odwykowego na terenie województwa na rzecz podwyższenia standardu bazy leczniczej. Na remonty i doposażenie w sprzęt i meble Samorząd przekazał ZOZ-om łącznie 184 tys. zł (środki te były jedynym źródłem finansowania zadań) na realizację 4 projektów:

- na modernizację i doposażenie sal terapeutycznych Wojewódzkiego Zespołu Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie - 50 tys. zł,
- na poprawę świadczonych usług i warunków hotelowych w Oddziale Terapii Uzależnień Samodzielnego Publicznego Szpitala Psychiatrycznego ZOZ we Fromborku - 50 tys. zł,

- na modernizację i remonty Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnień w Giżycku - 50 tys. zł,
- na wyposażenie pomieszczeń mieszkalnych służących jako baza noclegowa do szkoleń, warsztatów i konferencji poświęconych problematyce uzależnień w Ośrodku Rehabilitacji Uzależnionych DOREN w Różewcu - 34 tys. zł.

Z usług medycznych i terapeutycznych w zmodernizowanej bazie lecznictwa odwykowego skorzystało 3 tys. pacjentów. Samorząd Województwa systematycznie wspiera podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadry terapeutycznej tych placówek - Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnień w Giżycku otrzymał na ten cel dofinansowanie w wysokości 51,1 tys. zł. Obok działalności szkoleniowej ośrodek sprawuje również nadzór merytoryczny nad realizacją programów leczniczych oraz pracą specjalistów w placówkach lecznictwa odwykowego na terenie województwa.

4. Monitoring tworzenia i funkcjonowania rodzinnej opieki zastępczej - na terenie województwa funkcjonowało 2396 rodzin zastępczych, w których przebywało 3614 dzieci oraz 14 rodzinnych domów dziecka, gdzie przebywało 100 dzieci. Powstało 339 rodzin zastępczych, w których przebywało 554 dzieci (koszt utworzenia i funkcjonowania rodzin wyniósł 3,6 mln zł, w tym na szkolenia wydano 66,7 tys. zł). Rodziny zastępcze, które powstały w 2008 r. stanowiły 14% wszystkich rodzin zastępczych funkcjonujących w regionie. Powstał jeden rodzinny dom dziecka (RDD) i zlikwidowano 2 placówki (z powodu osiągnięcia wieku emerytalnego przez prowadzących RDD). Wśród nowoutworzonych rodzin można wyróżnić:

- rodziny spokrewnione z dzieckiem (268 rodzin, 358 umieszczonych dzieci),
- rodziny niespokrewnione z dzieckiem (44 rodziny, 80 umieszczonych dzieci),
- rodziny zawodowe niespokrewnione z dzieckiem - wielodzietne (20 rodzin, 89 umieszczonych dzieci),
- rodziny zawodowe niespokrewnione z dzieckiem o charakterze pogotowia rodzinnego (5 rodzin, 18 umieszczonych dzieci),
- rodziny zawodowe niespokrewnione z dzieckiem - specjalistyczne (1 rodzina, 1 umieszczone dziecko).

5. Monitoring powstawania infrastruktury socjalnej w województwie - w ramach działania w badanym roku powstało 12 placówek, w tym 8 śro-

dowiskowych domów samopomocy (ŚDS) będących ośrodkami wsparcia dla osób przewlekle psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie (ich liczba w 2008 r. wyniosła 38 i 4 filie), 2 domy pomocy społecznej, 1 powiatowy dom dziecka oraz 1 rodzinny dom dziecka. W nowopowstałych placówkach przebywało łącznie 256 osób. Koszty utworzenia i funkcjonowania infrastruktury socjalnej wyniosły 7,6 mln zł. ŚDS finansowane są z budżetu Wojewody, budżetów gmin, powiatów oraz środków PFRON będących w dyspozycji Samorządu Województwa.

6. Dofinansowanie realizacji zadań zleconych organizacjom pozarządowym przez Samorząd Województwa - w ramach działania dofinansowano 47 projektów na łączną kwotę 310 tys. zł, w tym 25 projektów z zakresu pomocy społecznej (na kwotę 100 tys. zł) oraz 22 projekty z zakresu profilaktyki uzależnień (na łączną kwotę 210 tys. zł). Zadania zlecono do realizacji 35 organizacjom pozarządowym. Projekty te były kontynuacją działań w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej osób szczególnego ryzyka, zagrożonych uzależnieniem od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, bezdomnych i niepełnosprawnych zagrożonych wykluczeniem społecznym. W projektach uczestniczyło 131,1 tys. osób, w tym z zakresu pomocy społecznej 122,9 tys. osób (z czego 117,6 tys. to odbiorcy pomocy żywnościowej w ramach dotacji na zadanie zlecone Bankowi Żywności) oraz 8,2 tys. z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. Realizację zadań wspierało 5 tys. wolontariuszy.

7. W ramach działania Szkolenie kadr jednostek pomocy i integracji społecznej oraz specjalistyczne doradztwo dla Ośrodków Pomocy Społecznej (OPS) i Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie (PCPR) realizowano projekt systemowy Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej UM WWM *Efektywnie, Fachowo, Skutecznie na Warmii i Mazurach*. Przeprowadzono 9 kompleksowych szkoleń (modułów szkoleniowych), w których uczestniczyło 889 pracowników jednostek pomocy i integracji społecznej. Dodatkowo realizowano specjalistyczne doradztwo dla OPS oraz PCPR (udzielono 600 porad). Łącznie wydano 1,2 mln zł. Środki pochodziły z EFS w ramach PO KL oraz budżetu państwa.

8. W ramach Wdrażania PO Kapitał Ludzki - Priorytet VII Promocja Integracji Społecznej realizowano projekty systemowe oraz konkursowe współfinansowane z EFS:

- w ramach 105 projektów systemowych realizowanych przez OPS i PCPR prowadzono działania polegające na zastosowaniu instrumentów aktywnej integracji mające na celu przywrócenie osób wykluczonych na rynek pracy oraz ich integrację ze społeczeństwem, poprzez przywrócenie zdolności lub możliwości zatrudnienia oraz wyeliminowanie przeszkód w dostępie do praw i usług społecznych. Zawarto 105 umów na łączną kwotę 26,6 mln zł. W projektach uczestniczyło 5,4 tys. osób. Do sukcesów projektów zaliczyć należy fakt, że udział w nich zakończyło 4,8 tys. osób, z czego 1,6 tys. osób podjęło zatrudnienie, 160 rozpoczęło naukę, niespełna 700 zaprzestało korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, 340 kontynuowało udział w 2009 r.,
- w ramach 14 projektów konkursowych prowadzono działania zmierzające do podnoszenia zdolności osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do ich powrotu do zatrudnienia lub podjęcia innej pracy zarobkowej, zwiększenia ich mobilności oraz aktywności społecznej, jak również rozwoju lokalnych inicjatyw na obszarach wiejskich. Zawarto łącznie 14 umów o dofinansowanie na kwotę 4,3 mln zł, natomiast łącznie udział w powyższych projektach wzięło 2,7 tys. osób. Nabór wniosków rozpoczął się w drugim półroczu.

wskaźnik	miara	wartość
liczba wolontariuszy biorących udział w projektach i/lub inicjatywach	os.	5 038

CEL 2.7. Wzrost dostępności mieszkań

Wskaźniki celu operacyjnego

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	szt.	285,1	295,2	297,3	312	315,4	317,7	320,5	323,7	327,6	332,1
powierzchnia użytkowa mieszkań w m ² na 1 mieszkańca	m ²	17,3	17,5	17,6	19,1	20,3	20,6	20,8	21,1	21,4	21,8
liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 mieszkańców	szt.	1,7	2,6	2,4	2	3,6	2,9	3,1	3,1	4,1	4,8

W 2008 r. w odniesieniu do 2007 r. wartości wskaźników nieznacznie wzrosły: liczba mieszkań na 1000 mieszkańców z 327,6 do 332,1, a powierzchnia użytkowa w m² na 1 mieszkańca z 21,4 do 21,8 – ostatnie miejsce w kraju. Oba wskaźniki kształtowały się poniżej średnich krajowych, które w 2008 r. wynosiły odpowiednio 344,8 i 24,2. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 mieszkańców wyniosła 4,8 i była wyższa o 0,7 od wskaźnika w 2007 r. Wskaźnik ten kształtował się powyżej średniego krajowego (4,3). Obserwuje się tylko nieznaczny wzrost wskaźników celu operacyjnego. Ich wartości są rezultatem zbyt małej liczby podjętych działań dotyczących dostępności mieszkań w stosunku do zapotrzebowania na mieszkalnictwo na obszarze województwa.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	535
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	534
liczba inwestycji	szt.	15
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	15
poniesione wydatki	zł	55 309 298
liczba nowych organizacji	szt.	351
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją monitorującą)	szt.	200
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	147 960

Działania realizowane w 2008 roku

Cel operacyjny **Wzrost dostępności mieszkań** był osiągnięty poprzez realizację 485 projektów, w tym 308 inwestycyjnych realizowanych w ramach budownictwa społecznego i komunalnego, 3 inwestycje w infrastrukturę techniczną pod budownictwo mieszkaniowe (1 w Iławie, 2 w gminie Bartoszyce) oraz 174 dotyczące opracowywania i uzgadniania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę mieszkaniową. Na realizację działania poniesiono wydatki w wysokości 44,5 mln zł.

1. W ramach działania **Budowa mieszkań w ramach budownictwa społecznego Towarzystwa Budownictwa Społecznego (TBS) i różnych**

form budownictwa socjalnego oddano do użytkowania 308 mieszkań zrealizowanych przez TBS i różnych form budownictwa socjalnego, w tym 134 mieszkania czynszowe i 174 komunalnych. W ogólnej liczbie 6833 mieszkań oddanych do użytkowania w 2008 r. mieszkania społeczne i komunalne stanowiły 4,5%, podczas gdy w 2007 r. 4,2%. Najwięcej mieszkań komunalnych oddano w Biskupcu – 58, w Olsztynie 45, w Elblągu 32, Orzyszu 26, Mrągowie 3, w Szczytnie tylko 1. Najwięcej mieszkań czynszowych oddano w Lidzbarku Warmińskim - 48, w Iławie 26, Bartoszczach 24, Kętrzynie 36. Zaspokojenie dużych potrzeb mieszkaniowych ludności będącej w trudnej sytuacji materialnej wymaga wsparcia finansowego przez budżet państwa w ramach programów rządowych i zasilenia rządowych funduszy celowych obsługiwanych przez Bank Gospodarstwa Krajowego. Realizacja tych form budownictwa zależy od kondycji finansowej samorządów gminnych, które są odpowiedzialne za ich realizację.

2. Opracowywanie niezbędnych planów pod budownictwo mieszkaniowe - uzgadnianie projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę mieszkaniową

- w ramach działania uzgodniono 174 projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczące zabudowy mieszkaniowej, co stanowiło 75% wszystkich uzgodnionych projektów planów miejscowych. Liczba nadesłanych projektów planów była o 61 większa niż w 2007 r. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego są finansowane ze środków własnych gmin. Procedurą uzgadniania planów zajmuje się Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie. Koszty szacuje się na ok. 150 tys. zł. Są to środki pochodzące z budżetu Samorządu Województwa. Wydano 5207 decyzji o ustaleniu warunków zabudowy mieszkaniowej. Liczba wydawanych decyzji o warunkach zabudowy jest nadal bardzo duża. Sporządza się niewiele planów miejscowych i obejmują one nieduże powierzchnie. Lokalizacja zabudowy mieszkaniowej nie następuje w oparciu o uchwalone miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, ale w oparciu o decyzje o ustaleniu warunków zabudowy. Z punktu widzenia polityki przestrzennej jest to działanie wysoce nieprawidłowe.

3. Realizacja infrastruktury na terenach przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe dotyczyła 3 projektów inwestycyjnych, w tym:

- *Budowa ulicy wraz z uzbrojeniem pod budownictwo mieszkaniowe przy ul. Kazimierza Odnowiciela i Chrobrego (L5-L6 - II etap) w Iławie*, koszt wyniósł 165,5 tys. zł,

- *Budowa infrastruktury technicznej zabudowy mieszkaniowej, objętej miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego dla obrębu geodezyjnego Okopa, Gmina Bartoszyce, etap II oraz Budowa II etapu infrastruktury technicznej zabudowy mieszkaniowej, objętej miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, dla obrębu geodezyjnego Wawrzyny, Gmina Bartoszyce*. Realizacja infrastruktury w miejscowości Okopa wyniosła 607,9 tys. zł, natomiast koszt inwestycji w Wawrzynach wyniósł 1,0 mln zł. Łącznie poniesione wydatki z budżetu gmin wyniosły ok. 1,8 mln zł.

W 2008 r. gminy przekazały inwestorom 277,4 ha gruntów, w tym pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne 129,2 ha, a pod budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne 148,2 ha. Ogółem zasób gruntów pod budownictwo mieszkaniowe w 2008 r. (stan na 31 grudnia) wyniósł 1407,7 ha, w tym 494,8 ha gruntów uzbrojonych. Uzbrojenia wymaga około 1000 ha gruntów. Realizacja tak dużego zadania wymaga współfinansowania środkami z różnych źródeł zarówno zewnętrznych, jak i właścicieli gruntów.

4. W ramach Działań zwiększających dostępność i różnorodność form finansowania budownictwa mieszkaniowego kontynuowano w województwie rządowy program *Rodzina na swoim*. Program jest skierowany do małżeństw i osób samotnie wychowujących dzieci, nie posiadających własnego mieszkania. Pomoc z budżetu państwa polega na udzielaniu dopłat do odsetek w pierwszych 8 latach spłacania kredytu, po spełnieniu warunków określonych w ustawie. Rozmiary programu zależą od wielkości środków na ten cel z budżetu państwa.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	485
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	174
liczba inwestycji	szt.	311
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	134
poniesione wydatki	zł	44 529 200

CEL 2.8. Wzrost atrakcyjności bazy sportowo-rekreacyjnej**Wskaźniki celu operacyjnego**

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
liczba pełnowymiarowych sal sportowych	szt.	187	192	209	210	244	250	263	270	283	289
liczba obiektów sportowych spełniających warunki do rozgrywania zawodów międzynarodowych	szt.	0	0	0	0	0	0	0	5	6	6
% gmin nie posiadających pełnowymiarowej sali gimnastycznej	%	b.d.	38,0	29,0	27,5	20,7	19,0	18,0	17,2	17,2	17,2
% wdrożenia wojewódzkiego programu budowy i modernizacji bazy sportowo-rekreacyjnej	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

W 2008 r. oddano do użytkowania 6 nowych hal sportowych oraz jedną zmodernizowano. Mimo tego od 2006 r. na stałym poziomie (17,2%) pozostaje udział gmin nie posiadających pełnowymiarowej sali gimnastycznej. W województwie było 289 pełnowymiarowych sal sportowych i 6 obiektów sportowych spełniających warunki do rozgrywania zawodów międzynarodowych. W stosunku do 1999 r. ilość pełnowymiarowych sal sportowych wzrosła o 54,5% (tj. o 102 obiekty nowe lub przystosowane do standardów sali pełnowymiarowej).

Działania realizowane w 2008 roku

Cel operacyjny **Wzrost atrakcyjności bazy sportowo-rekreacyjnej** był osiąganym poprzez realizację 54 projektów na terenie całego województwa. Koszty w wysokości 58,6 mln zł sfinansowano ze środków krajowych. W rezultacie 33 inwestycji powstało ponad 8 tys. m² powierzchni zadanej i prawie 74 tys. m² niezadanej.

1. Program Rozwoju Bazy Sportowej - na 10 projektów realizowanych w działaniu wydano 22,5 mln zł, z czego dofinansowanie Samorządu Województwa wyniosło 7,3 mln zł.

- oddano do użytku 6 sal sportowych przy szkołach w: Olszynach, Kobałtach, Giżycku, Karolowie, Szymanach, Węgorzewie,

- dokonano modernizacji hali sportowej w Marcinkowie gm. Purda, która spełnia obecnie kryteria sali pełnowymiarowej,
- rozpoczęto budowę hali sportowej w Zespole Szkół Zawodowych w Iłowie-Osadzie, sali sportowej w Gimnazjum nr 1 w Działdowie i sali sportowej w Lubominie.

2. Budowa nowych i zagospodarowanie istniejących ośrodków oraz centrów sportu i rekreacji

w ramach działania realizowano 21 projektów inwestycyjnych, poniesiono wydatki w wysokości 31,1 mln zł i uzyskano 73,8 tys. m² powierzchni niezadanej. Największą inwestycją była rozbudowa i modernizacja stadionu w Lidzbarku Warmińskim dofinansowana

z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w wysokości 4 mln zł (powierzchnia niezadana: 13888 m²). W 2008 r. rozpoczęto realizację programu **Moje boisko Orlik 2012**, w wyniku którego w województwie powstało 20 boisk o łącznej powierzchni niezadanej 60 tys. m² (Bartoszyce, Braniewo, Działdowo, Pasłęk, Elk, Giżycko, Gołdap, Iława, Kętrzyn, Lidzbark Warmiński, Mrągowo, Nidzica, Nowe Miasto Lubawskie, Olecko, Biskupiec, Ostróda, Orzysz, Szczytno, Węgorzewo, Olsztyn). Koszt budowy Orlików wyniósł 27,2 mln zł, z czego z budżetu województwa i budżetu państwa przeznaczono na ten cel po 6,7 mln zł, zaś z budżetu gmin ok. 14 mln zł. Działanie będzie realizowane aż do roku 2012 i wymagać będzie dalszego wsparcia finansowego Samorządu Województwa.

3. Modernizacja istniejącej bazy sportowej przy szkołach objęła halę sportową przy ZSZ w Lidzbarku Warmińskim oraz przy Gimnazjum nr 2 w Bartoszycach. Na realizację projektów wydano 2,3 mln zł, z czego 650 tys. zł z budżetu Programu Rozwoju Bazy Sportowej (PRBS).

4. Wspieranie rozwoju działalności wykwalifikowanych organizatorów życia sportowo-rekreacyjnego – na realizację działania przeznaczono z budżetu województwa 2,6 mln zł, tj. o 630 tys. więcej niż w 2007 r. Wsparto finansowo 19 organizacji (m. in. Warmińsko-Mazurską Federację Sportu, Akademicki Związek Sportowy, Federację Sportu Osób Niepełnosprawnych, Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe),

które zorganizowały 755 imprez sportowych (o 14,2% więcej niż przed rokiem), w których uczestniczyło aż 89,5 tys. osób. Stanowi to znaczące rozszerzenie oferty popularnych form aktywności ruchowej. Duży wzrost imprez i liczby uczestników potwierdza starania Samorządu Województwa w kwestii rozwoju sportu o charakterze powszechnym. Przyznano stypendia sportowe 14 zawodnikom na łączną kwotę 163,2 tys. zł oraz 70 tys. zł na nagrody sportowe dla 20 trenerów i sportowców. Na zakup nagród rzeczowych wydano 60 tys. zł.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	54
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	2
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	52
długość infrastruktury	km	0
wielkość powierzchni (niezadaszonej)	m ²	73 880
wielkość powierzchni (zadaszonej)	m ²	8 071
liczba inwestycji	szt.	33
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	33
poniesione wydatki	zł	58 584 331

CEL 2.9. Poprawa jakości i ochrona środowiska

Wskaźniki celu operacyjnego

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
stan czystości powietrza (liczba stref z klasą czystości powietrza A)	szt.	0	0	0	0	0	21	21	21	9	9
udział energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w zainstalowanej mocy elektrycznej województwa	%	0	0	0	17,39	16,58	17,55	17,04	17,04	19,35	b.d.
% ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie	%	61,7	64,5	64,4	66,1	67,5	68,7	69,9	70,2	71,7	72,2
% gmin posiadających uchwalone plany gospodarki odpadami	%	0	0	0	0	0	40,3	64,0	86,8	90,4	0
% powierzchni chronionej województwa	%	53,1	53,6	53,6	53,6	46,1	46,2	46,2	46,3	46,3	46,3
lesistość województwa	%	29,3	29,5	29,6	29,7	29,8	29,9	30	30,2	30,2	30,3

b.d. - ze względów technicznych GUS nie podał danych za 2008 r. o mocy zainstalowanej pochodzącej ze źródeł odnawialnych

Jakość powietrza we wszystkich strefach województwa oceniono jako klasę A - stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych oraz poziomów celów długoterminowych, zawartych w *Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu*. W 2008 r. 72,2% ludności korzystało z oczyszczalni ścieków (w kraju 63,1%). W miastach odsetek ten wyniósł 98,2%, a na wsi 33,3% (w kraju odpowiednio 86,6% i 25,7%). 55,8% ludności województwa korzystało z oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów, co plasuje województwo na 4. miejscu w kraju. Plany gospodarki odpadami podlegają aktualizacji co 4 lata. Na koniec 2008 r. żadna gmina w województwie nie posiadała uchwalonego zaktualizowanego planu gospodarki odpadami (podobnie jak w 10 innych województwach). Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona wyniosła 46,3% powierzchni województwa (kraj 32,3%). Wskaźnik lesistości wyniósł 30,3%, co uplasowało region na 7. pozycji w kraju (kraj 29,0%).

Działania realizowane w 2008 roku

Cel operacyjny **Poprawa jakości i ochrona środowiska** był osiąganym poprzez realizację 475 projektów, w ramach których zrealizowano 380 inwestycji. Wybudowano 488,8 km infrastruktury. Poniesiono wydatki w wysokości 262,1 mln zł. Inwestycje realizowano ze środków krajowych i unijnych. Cel operacyjny osiągnięto poprzez następujące działania:

1. Porządkowanie gospodarki ściekowej, budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków i systemów kanalizacji, z uwzględnieniem terenów wrażliwych, zwłaszcza zlewni jezior oraz obszarów wód podziemnych bez izolacji - na realizację 154 projektów poniesiono wydatki w wysokości 84,6 mln zł ze środków publicznych krajowych (głównie z budżetów samorządów gminnych), unijnych (Fundusz Spójności, EFRR) oraz ze środków prywatnych (głównie na przydomowe oczyszczalnie ścieków). Uzyskano efekty rzeczowe w postaci 87,8 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej

ścieki i 15,5 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej wody opadowe. Liczba oczyszczalni ścieków komunalnych wzrosła do 224 (o 3 w porównaniu z 2007 r.), zaś liczba oczyszczalni ścieków przemysłowych spadła do 25 (w 2007 r. 28).

2. Budowa i modernizacja sieci wodnych oraz stacji uzdatniania wody - na realizację 122 projektów poniesiono wydatki w wysokości około 55 mln zł ze środków publicznych krajowych (głównie z budżetów samorządów gminnych), funduszy unijnych oraz ze środków prywatnych (w przypadku budowy i modernizacji systemu zaopatrzenia w wodę w miejscowości gm. Rybno). Powstało 385,5 km sieci wodociągowej, zwiększono wydajność ujęć wodnych o 7166 m³/dobę i wydajności uzdatniania wody o 5250 m³/dobę.

3. Prawidłowe rolnicze użytkowanie gleby (nawożenie, hamowanie procesów erozji), zachęty do rozwoju rolnictwa ekologicznego - działanie zrealizowano poprzez 7 projektów (głównie szkoleń zorganizowanych m.in. przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego) na kwotę 663 tys. zł. Samorząd Województwa zorganizował konferencję pn. *Rolnictwo ekologiczne - stan obecny i perspektywy rozwoju w aspekcie możliwości wsparcia produkcji ekologicznej do 2013 roku oraz organizacji rynku produktów ekologicznych w województwie warmińsko-mazurskim* oraz wyjazd studyjny rolników, przetwórców związanych z produkcją ekologiczną na Międzynarodowe Targi Żywności i Produktów Ekologicznych w Norymberdze. Zakończono 4-letni okres badań wód powierzchniowych i podziemnych na obszarze zagrożonym zanieczyszczeniem azotanami pochodzenia rolniczego na obszarze szczególnie narażonym w Dobie, które prowadzono zgodnie z *Programem działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego* w gminach Giżycko i Węgorzewo.

4. W ramach działania Racjonalne użytkowanie kopalin i rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych zrealizowano 3 projekty na kwotę 30,8 tys. zł. Według GUS w 2008 r. 4865 ha gruntów w województwie wymagało rekultywacji. W ciągu roku zrekultywowano 165 ha (w tym 4 ha na cele rolnicze, 161 ha na leśne) i zagospodarowano 2 ha (w całości na cele rolnicze).

5. Poprawa jakości i ochrona powietrza - na realizację 101 projektów wydano 98,6 mln zł ze środków publicznych krajowych (środki własne samorząd

dów gminnych i powiatowych), funduszy unijnych oraz ze środków prywatnych (głównie na termomodernizację budynków). Koszty inwestycji w zakresie ochrony powietrza wyniosły 25,5 mln zł. W ich wyniku przekazano do eksploatacji urządzenia, których zdolność do redukcji zanieczyszczeń pyłowych wyniosła 130 ton/rok, gazowych 49 ton/rok. Znaczącą grupę zadań stanowiły przedsięwzięcia termomodernizacyjne obejmujące zmiany w strukturze budowlanej, w systemach ogrzewania i wentylacji, a także w instalacjach ciepłej wody użytkowej. Podejmowały je głównie szkoły, szpitale i jednostki kościołów.

6. Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, w tym energii geotermalnej - wśród 32 projektów zrealizowanych na sumę 9,9 mln zł wykonano przedsięwzięcia zmierzające do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza wskutek modernizacji istniejących kotłowni i systemów ciepłych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Fundusze na realizację projektów pochodziły ze środków publicznych krajowych, funduszy unijnych oraz prywatnych (głównie na instalacje systemów solarnych).

7. Restytucja gatunków fauny i flory - na realizację 12 projektów poniesiono wydatki w wysokości 3,3 mln zł ze środków krajowych. Dotyczyły one głównie ochrony zagrożonych gatunków flory i fauny (bociana białego, cietrzewia, głuszca, ptaków drapieżnych, żółwia błotnego, żubra, wielu gatunków ryb). Na terenie Nadleśnictwa Jedwabno zrealizowano projekt pn. *Renaturalizacja stosunków wodnych i ochrona cietrzewia na terenie byłego poligonu Muszaki*, w trakcie którego w Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej na obszarze ok. 2500 ha powstrzymano procesy sukcesji naturalnej i uzyskano otwarte obszary podmokłych łąk, mające szczególne znaczenie dla bytowania cietrzewia. Teren byłego poligonu Muszaki stał się ostoją wielu ginących gatunków m.in. orla bielika, orlika krzykliwego, derkacza, bąka, żurawia, wilka, wydry, trajkotki czerwonej. Stworzono również warunki do samoodtwarzania ekosystemów, w tym gatunków i biocenoz skrajnie rzadkich i znajdujących się na granicy wymarcia, np. podejźrzon rutolistny. Jednym z zadań, które od kilku lat dofinansowuje WFOŚiGW jest czynna ochrona żubra w Puszczy Boreckiej, na terenie Nadleśnictwa Borki. Dokarmianie stada wolnościowego z roku na rok przynosi korzystny efekt w postaci wzmocnienia krajowej populacji oraz zmniejszenie strat w uprawach leśnych.

8. Renaturalizacja bagien, łąk i torfowisk - 7 projektów na kwotę 923 tys. zł wiązało się m.in. z zachowa-

niem w stanie naturalnym i odtwarzaniem śródleśnych zbiorników wodnych, bagien, mszarów, torfowisk, trzęsawisk, remiz oraz zachowaniem i odtwarzaniem w dolinach rzek lasów łęgowych, olsów i innych naturalnych formacji przyrodniczych jako regulatorów mikroklimatu i poziomu wód. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych (RDLP) w Olsztynie zrealizowała m.in. projekt pn. *Jeziro Dost. Podniesienie poziomu wody wzdłuż rowów i rzeki Pisy, odprowadzających wodę z Jeziora Dost* (ze środków budżetu państwa, na kwotę 106 tys. zł).

9. Zalesienia i zadrzewienia - na realizację 34 projektów poniesiono 7,5 mln zł ze środków krajowych. Powierzchnia gruntów leśnych w 2008 r. wynosiła 753,5 tys. ha ogółem, w tym powierzchnia lasów 732,7 tys. ha. Odnowienia i zalesienia objęły ogółem 6227 ha. Posadzono 37,3 tys. drzew i 31,3 krzewów. RDLP w Olsztynie zrealizowała zalesianie gruntów zwłaszcza marginalnych, w zlewniach jezior, na obszarach wododziałowych zagrożonych erozją, źródłiskowych, terenach zbiorników wód podziemnych bez izolacji i korytarzy ekologicznych (ze środków budżetu państwa, na kwotę 3,5 mln zł).

10. W ramach działania Zapewnienie warunków dla wędrówek zwierząt zrealizowano 3 projekty ze środków krajowych na kwotę 1,6 mln zł. GDDKiA Oddział w Olsztynie w trakcie budowy i modernizacji dróg prowadziła prace nad budową przejść dla zwierząt.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	475
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu produkcji i wykorzystania energii odnawialnej	szt.	32
liczba inwestycji	szt.	380

wskaźnik	miara	wartość
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	0
długość infrastruktury	km	488,8
poniesione wydatki	zł	262 102 001

Priorytet 3. Nowoczesne sieci

CEL 3.1. Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności

Wskaźniki celu operacyjnego

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
km zbudowanych i zmodernizowanych linii kolejowych	km	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
km zbudowanych i zmodernizowanych dróg	km	274,6	256,9	347,1	509,2	336,7	746,9	1258,1	1228,6	1086,3	246,3*
liczba publicznych punktów dostępu do Internetu (dot. tylko bibliotek publicznych)	szt.	12	26	28	80	124	151	174	180	233	240
liczba lotnisk obsługujących ruch pasażerski	szt.	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
km zbudowanych i zmodernizowanych szlaków wodnych	km	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

* uwzględniono tylko drogi wojewódzkie i krajowe. Ze względu na zmiany w sprawozdawczości nie ujęto dróg powiatowych i gminnych. Dane te ponownie będą prezentowane od 2009 r.

Zmiany wartości odnotowano w długości zbudowanych i zmodernizowanych dróg. Jest to skutkiem zwiększonego w ostatnich latach zakresu prac, wynikającego z priorytetowego traktowania dróg w województwie, gdyż infrastruktura sieci nadal nie jest dostosowana do rosnącego natężenia ruchu. Środki unijne stanowiły duże wsparcie w tym zakresie. Sieć dróg publicznych o twardej nawierzchni ogółem liczyła 12,4 tys. km, z czego sieć dróg krajowych 1,3 tys. km, wojewódzkich 1,9 tys. km, powiatowych 6,9 tys. km, gminnych 2,1 tys. km. Drogi o nawierzchni ulepszonej liczyły 11,5 tys. km. Liczba punktów dostępu do Internetu w sieci bibliotek publicznych wzrosła o 7 sztuk. Długość linii kolejowych pozostaje na tym samym poziomie 1,2 tys. km od 2005 r., w tym 492 km stanowią linie zelektryfikowane. Sprawy taboru kolejowego, podobnie jak w kraju, wciąż należą do trudnych, jednak

okres finansowania unijnego 2007-2013 stwarza nowe możliwości zmian. W odniesieniu do szlaków wodnych prowadzono jedynie prace remontowe mające na celu utrzymanie istniejącego stanu. Podejmowano jednak działania na rzecz aktywizacji szlaków wodnych, komunikacji wodnej. Zakładane jest zaadaptowanie lotniska w Szymanach do potrzeb ruchu lotniczego, jednak nadal w 2008 r. nie prowadzono tam żadnych prac budowlanych.

Działania realizowane w 2008 roku

Cel operacyjny **Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej i wewnętrznej spójności** realizowano przez 88 projektów i 3 inicjatywy pozaprojektowe. Pozostałe inicjatywy były podejmowane praktycznie w ramach realizowanych projektów, jako inicjatywy projektowe. Realizacja wszystkich projektów wpłynęła również pozytywnie na rozwój turystyki i usprawniła działalność przedsiębiorców. Uzyskano 258 km infrastruktury komunikacyjnej, a poniesione wydatki wyniosły 657 mln zł.

1. W ramach działania **Rozwój sieci teleinformatycznej**:

- opracowano założenia projektu pn. *Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej*, którego celem jest zapewnienie do końca 2013 r. dostępu do usług szerokopasmowych dla 90% gospodarstw domowych, 100% instytucji i przedsiębiorców w województwach Polski Wschodniej. Projekt zakłada budowę na terenach zagrożonych wykluczeniem cyfrowym infrastruktury teleinformatycznej uzupełniającej istniejące zasoby. Beneficjentem projektu jest Samorząd Województwa,
- budowano nowe odcinki kanalizacji światłowodowej miejskiej sieci komputerowej OLMAN. Nakładem 257 tys. zł powstała kanalizacja kablowa o długości 11,5 km. Miasto Olsztyn wykorzystuje część kanalizacji na potrzeby sieci światłowodowej monitoringu.

Projekty dotyczące społeczeństwa informacyjnego przedstawiono w celu 1.8 i 1.9. Raportu.

2. Rozbudowa dróg krajowych (nr 16, 51, 53, 58, 59, 63, 65) - w gestii GDDKiA - realizowano 22 projekty inwestycyjne obejmujące rozbudowę i modernizację dróg na łączną kwotę około 320 mln zł, finansowane ze środków budżetowych, Krajowego Funduszu Dotacji i unijnych (dofinansowanie jednego projektu). Długość infrastruktury objętej projektami wyniosła ponad 120 km. Podobnie jak w 2007 r. projekty wpisują się w realiza-

cję również innych działań, tj.: przebudowa niebezpiecznych miejsc, mostów, wiaduktów, budowa obwodnic.

3. Budowa dróg ekspresowych - w trakcie realizacji był projekt *Budowa drogi S7: Elbląg-Olsztyn na odcinku Elbląg-Kalsk*. Całkowity koszt projektu to 760 mln zł, w 2008 r. wydano 16,4 mln zł. Długość infrastruktury objętej projektem to 13,7 km.

4. Rozbudowa dróg wojewódzkich - działanie objęło 60 projektów inwestycyjnych na kwotę 94,6 mln zł, w tym 30,5 mln zł wydano na bieżące utrzymanie dróg i obiektów mostowych. W zadania współfinansowane przez UE zaangażowano 29,3 mln zł. W ramach inwestycji przebudowano 51,9 km dróg, 8 skrzyżowań, 11 obiektów mostowych, zbudowano i przebudowano 6 km chodników i 12 zatok autobusowych. Zakończono i rozliczono projekty współfinansowane z EFRR w ramach ZPORR: *Przywrócenie przejezdności drogi wojewódzkiej nr 655 na odcinku Kąp-Mazuchówka* i *Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 592 na odcinku Bartoszyce-Kętrzyn*.

5. Budowa i rozbudowa dróg gminnych i powiatowych - w ramach działania kontynuowano budowę i rozbudowę dróg powiatowych i gminnych, których stan na koniec 2008 r. według GUS wyniósł odpowiednio 6,9 tys. km i 2,1 tys. km.

6. W ramach działania Rozwój infrastruktury granicznej zakończono budowę drogi krajowej S22 na odcinku Elbląg-Grzechotki: otwarto 50-kilometrowy odcinek z Elbląga do przejścia granicznego w Grzechotkach. Koszt budowy wyniósł 483 mln zł, z czego 36% dofinansowano z EFRR (**Sektorowy Program Operacyjny Transport 2004-2006**). Kontrakt obejmował wykonanie 50 km jednojezdniowej drogi ekspresowej, budowę i przebudowę 49 obiektów mostowych, budowę dróg dojazdowych z remontem odcinków dróg lokalnych. W 2008 r. wydano 222,3 mln zł.

7. Rozwój infrastruktury kolejowej - w ramach działania kontynuowano remont linii kolejowej nr 219 Szczytno-Pisz-Ełk. Z dniem 1 stycznia 2008 r. wznowiono przewozy pasażerskie na trasie Szczytno-Pisz. Głównie jednak działania związane były z bieżącym utrzymaniem nawierzchni torowej. W przyszłych latach planowana jest modernizacja linii E65 Warszawa-Gdynia (104 km biegnących przez województwo) w ramach PO LiŚ i modernizacja linii nr 219 na odcinku Olsztyn-Szczytno w ramach RPO WiM.

8. Rozwój komunikacji wodnej (Kanał przez Mierzeję Wiślaną, Pętla Żuławska)

Projekt *Pętla Żuławska* znajduje się na liście projektów kluczowych PO IG. Projekt realizują partnerzy – gminy, samorządy województw pomorskiego i warmińsko-mazurskiego oraz RZGW w Gdańsku. Z *Pętlą* wiąże się przygotowywany projekt *Międzynarodowa droga wodna E-70*, przewidujący zagospodarowanie turystyczne rzek, kanałów i zalewów, którymi można będzie przepłynąć z Holandii, przez Niemcy i Polskę do Obwodu Kaliningradzkiego FR i do Kłajpedy. W 2008 r. podjęto działania dotyczące opracowania studium wykonalności, prognozy oddziaływania na środowisko, szkolenia dla partnerów projektu oraz jego promocję.

9. Rozwój zintegrowanego transportu publicznego w ośrodkach miejskich (Olsztyn, Elbląg, Ełk) – projekt *Modernizacja i rozwój zintegrowanego systemu transportu zbiorowego w Olsztynie* (Gmina Olsztyn) znalazł się na liście projektów indywidualnych PO RPW. Całkowity koszt przedsięwzięcia to 410 mln, a w 2008 r. wydano 3,6 mln zł. Zakończono rozliczenie projektu realizowanego w ramach ZPORR przy udziale środków EFRR *Modernizacja infrastruktury transportu publicznego wraz z zakupem taboru w Olsztynie*.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	88
liczba inicjatyw	szt.	3
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	88
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	88
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	65
liczba inwestycji	szt.	86
długość infrastruktury	km	257,8
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	63
poniesione wydatki	zł	657 153 283
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją monitorującą)	szt.	46

CEL 3.2. Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii

Wskaźniki celu operacyjnego

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
km zbudowanych i zmodernizowanych linii energetycznych	km	0	0	0	111,4	108,6	170,8	184,3	124,0	419,8	181,0
km zbudowanych i modernizowanych sieci gazowych	km	78,5	55,5	43,4	29,6	41,0	34,1	74,9	76,8	96,3	69,6

Wskaźniki dotyczące zarówno linii energetycznych, jak i gazowych do 2007 r. wykazywały silną tendencję wzrostową. Jednak w 2008 r. zaobserwowano znaczny spadek wskaźników, choć ich wartości są zbliżone do wyników z 2005 r. Analiza wskaźnika syntetycznego dla celu strategicznego *Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych* nadal potwierdza, że dostęp do gazu w województwie (zwłaszcza na wsi) jest gorszy niż średnio w kraju. Sieć gazowa w 2008 r. liczyła 2603,9 km, czyli o 69,6 km więcej niż w 2007 r. Liczba odbiorców gazu w porównaniu do 2007 r. wzrosła o 16,4 tys., jednak ogólne zużycie gazu było o 3,1 tys. m³ mniejsze niż rok wcześniej. Zużycie energii elektrycznej nadal rośnie. Liczba odbiorców energii w 2008 r. wyniosła 479,1 tys. osób, tj. o 4,2 tys. więcej niż przed rokiem. Całoroczne zużycie energii wzrosło o 24,9 tys. MWh.

Działania realizowane w 2008 roku

Działania celu operacyjnego **Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii** realizowane były poprzez 52 projekty i 1 inicjatywę, w tym:

1. Rozbudowa i modernizacja sieci energetycznych – zasięg terytorialny działania obejmuje obszar całego województwa. Działanie finansowane jest ze środków publicznych krajowych i realizowane przez ENERGA S.A. oddziały w Olsztynie i Elblągu. Projekty dotyczą budowy elektroenergetycznych sieci kablowych i napowietrznych, przyłączy, stacji transformatorowych oraz prac modernizacyjnych polegających na zwiększaniu możliwości przesyłu energii. Uzyskano efekty w postaci 181 km sieci elektroenergetycznych i 37 stacji transformatorowych. Podsumowanie wskaźników działań nie zawiera liczby projektów i nakładów finansowych, gdyż ENERGA S.A. nie udostępnia takich danych.

2. Rozbudowa i modernizacja sieci gazowej –

działanie obejmuje budowę i przebudowę gazociągów i przyłączy gazowych i dotyczy całego województwa. Finansowano je ze środków publicznych krajowych i realizowano przez Pomorską Spółkę Gazownictwa (Oddział Zakład Gazowniczy w Gdańsku i Olsztynie) i Mazowiecką Spółkę Gazownictwa (Oddział Zakład Gazowniczy w Białymstoku). Zidentyfikowano 15 projektów o wartości 661,6 tys. zł, uzyskano około 70 km infrastruktury.

3. Wspieranie wzrostu produkcji i wykorzystania energii odnawialnej, w tym geotermalnej

– podmioty realizujące działanie w zakresie rozbudowy i modernizacji sieci energetycznych oraz gazowych nie wykazały projektów oraz inicjatyw na rzecz wzrostu produkcji i wykorzystania energii odnawialnej. Kontynuowano działania zmierzające do utworzenia Warmińsko-Mazurskiej Agencji Energetycznej. Zarząd Województwa podjął decyzję o aplikacji do programu EACI-IEE (*Executive Agency for Completeness and Innovation-Intelligent Energy Europe*) na dofinansowanie utworzenia agencji energetycznej zajmującej się zagadnieniami energetycznymi, poszanowaniem energii oraz rozwojem wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Międzynarodowy panel ekspertów pozytywnie rozpatrzył wniosek i Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie został zaproszony do negocjacji w sprawie podpisania umowy na dofinansowanie Agencji na kwotę 250 tys. euro. Założono, że Agencja będzie działała jako spółka z o.o. non profit, świadcząc usługi dla samorządów, podmiotów gospodarczych i osób fizycznych. Kwestie wspierania i wykorzystania energii odnawialnej zostały przedstawione w Raporcie w opisie celu 2.9.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	52
liczba inicjatyw	szt.	1
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	0
liczba inwestycji	szt.	52
długość infrastruktury	km	250,6
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	52

wskaźnik	miara	wartość
poniesione wydatki	zł	661 584
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją monitorującą)	szt.	3
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu produkcji i wykorzystania energii odnawialnej	szt.	0

CEL 3.3. Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej**Wskaźnik celu operacyjnego**

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
liczba projektów samorządu województwa z partnerami spoza regionu	szt.	4	4	7	18	27	23	30	40	127	72

Zaobserwowano znaczny spadek wskaźnika celu operacyjnego, co może być rezultatem skupienia się Zarządu Województwa na skutecznym kontynuowaniu uprzednio nawiązanej współpracy międzyregionalnej, której najważniejsze rezultaty wykazano w roku poprzednim. Wkroczenie w nowy okres finansowania unijnego 2007-2013 winno sprzyjać ponownemu zwiększeniu efektów realizacji projektów partnerskich w kolejnych latach.

Działania realizowane w 2008 roku

Działania celu operacyjnego **Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej w celu poprawy konkurencyjności regionu** realizowane były poprzez 72 projekty zarówno inwestycyjne, jak i miękkie oraz 204 inicjatywy, w których uczestniczyło ponad 73 tys. osób. Koszt działań wyniósł 2,8 mld zł i był finansowany ze środków krajowych i unijnych.

1. Współpraca z regionami bałtyckimi – na uwagę zasługuje realizacja działania podejmowana w ramach Euroregionu Bałtyk, w tym: obchody 10-lecia Euroregionu, XVIII Walne Zebranie Delegatów Stowarzyszenia Gmin RP Euroregionu, konferencja nt. *Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego*, posiedzenia, spotkanie Rady Młodzieżowej Euroregionu, działalność mająca na celu przystąpienie do projektu *Szlak kulinarny Morza Bałtyckiego* w ramach programu INTERREG IVB oraz zakończenie wdrażania projektu Seagull II (INTERREG IIIB). W 2008 r. nastąpiła

inauguracja Programu Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk 2007-2013, obejmującego regiony 5 krajów UE: Danii, Niemiec, Szwecji, Litwy oraz Polski (w tym podregion elbląski). Program umożliwia uzyskanie dofinansowania na przedsięwzięcia wspierające zrównoważony rozwój obszaru Południowego Bałtyku o silnym oddziaływaniu transgranicznym. Ponadto przedstawiciele Samorządu Województwa uczestniczyli w Konferencji Współpracy Subregionalnej Państw Morza Bałtyckiego.

2. Współpraca z Obwodem Kaliningradzkim i Litwą

– w działaniu zidentyfikowano 10 projektów i 51 inicjatyw oraz wydatki w kwocie 216,5 tys. zł. Podstawę współpracy z Obwodem stanowi Porozumienie o współpracy z 2001 r. i podpisany w 2008 r. **Plan Pracy na lata 2008-2010**. Wśród przykładów współpracy można wymienić Dni Obwodu Kaliningradzkiego na Warmii i Mazurach (w tym Forum Gospodarcze **Rynki wschodnie-granice, które nie dzielą**), konferencje podsumowujące projekt Internetowy Festiwal Literacki **Euroczytanie 2007** współfinansowany z EFRR (w ramach Programu Sąsiedztwa Litwa-Polska-Obwód Kaliningradzki INTERREG III A/TACIS CBC), wydarzenia kulturalne (m.in. wystawy prac malarzy, spotkania pisarzy, II Międzynarodowy Festiwal Pieśni Patriotycznej i Żołnierskiej). W działanie wpisuje się również współpraca z administracją Obwodu prowadzona przez Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie (udział w pracach Komisji ds. Pracy i Polityki Socjalnej oraz Podkomisji ds. Rynku Pracy Polsko-Rosyjskiej Rady ds. Współpracy Regionów) i w dziedzinie ochrony zdrowia (np. Wojewódzki Szpital Dziecięcy uczestniczył w Targach Medycznych **Jantar**, utworzono Międzynarodowe Centrum Rehabilitacyjne dla dzieci w wieku 7-14). W październiku odbyło się posiedzenie Wspólnego Komitetu Monitorującego-Sterującego Programu Współpracy Transgranicznej Litwa-Polska z udziałem przedstawiciela Samorządu Województwa. Komitet zdecydował o dofinansowaniu 8 projektów, w 6 z nich uczestniczyli partnerzy z warmińsko-mazurskiego pozyskując 3,2 mln euro. W ramach kończącego się Programu Sąsiedztwa Polska-Litwa-Obwód Kaliningradzki 2004-2006 INTERREG IIIA/TACIS CBC oraz nowego Programu Współpracy Transgranicznej Litwa-Polska 2007-2013, Regionalny Punkt Kontaktowy podejmował działania informacyjno-promocyjne dotyczące programów oraz wspierające beneficjentów przygotowujących się do aplikowania w nowym programie. Wspólnie z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego zorganizowano konferencję dotyczącą Programu Współpracy Transgranicznej Litwa-Polska-Rosja 2007-2013 w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa.

Samorząd Województwa zaangażowany był w promocję Funduszu Małych Grantów Transgranicznych i Międzyregionalnych, realizowanego przez Euroregion Bałtyk w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

3. W ramach działania **Intensyfikacja współpracy z innymi zagranicznymi partnerami** podjęto 6 projektów i 19 inicjatyw oraz poniesiono wydatki w kwocie 403 tys. zł. Podstawę współpracy stanowiły zawarte wcześniej umowy i porozumienia z Francją (Departament Côtes d'Armor), Hiszpanią (Autonomiczny Region La Roja), Litwą (Okręg Taurowi), Szwecją (Województwo Holland), Słowacją (Województwo Bańsko-Bystrzyckie). W 2008 r. podpisano umowę o współpracy międzyregionalnej z Włochami (Prowincja Perugia), aneks do Porozumienia o współpracy na lata 2008-2010 z Danią (Regionalna Gmina Bornholm) oraz Plan Pracy na lata 2008-2010 z Ukrainą (Obwód Rówieński). Na uwagę zasługują działania wynikające z umowy z Prowincją Perugia, w której strony zadeklarowały podjęcie współpracy w zakresie gastronomii, hotelarstwa, produkcji i certyfikacji jakości naturalnych, typowych produktów rolno-spożywczych, certyfikacji jakości usług hotelarskich oraz poszerzenie współpracy w dziedzinie ochrony środowiska, gospodarki wodnej, alternatywnej komunikacji i rozwoju obszarów wiejskich. W ramach programu polskiej pomocy zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych na rok 2008 rozpoczęto realizację projektu **Budowa międzysektorowego partnerstwa na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich w Obwodzie Rówieńskim na terenie Ukrainy**. Należy również podkreślić przystąpienie województwa do sieci ENCORE, tj. Konferencji Regionów Europy ds. Środowiska, a także różne liczne spotkania robocze, konferencje, seminaria i wizyty studyjne.

4. **Wspieranie inicjatyw wykorzystujących różnorodność kulturową i złożoność historii Warmii i Mazur; zwiększanie popytu na ofertę turystyczno-kulturową regionu** – w działaniu zidentyfikowano 16 projektów i 65 inicjatyw o wartości 1,4 mln zł, w tym imprezy i spotkania organizowane we współpracy z departamentem Côtes d'Armor Centrum Polsko-Francuskie (m. in. Dni Kultury Francuskiej, Dni Bretanii), współorganizowane przez Centrum Spotkań Europejskich **Światowid** (m.in. Międzynarodowy Festiwal Tańca **Balic Cup**), podejmowane przez Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie (m.in. **Międzynarodowy Jarmark Folkloru, Węgorapa Folk Music Festiwal**) oraz inne jednostki Samorządu Województwa.

5. Wspieranie inicjatyw międzynarodowych samorządów lokalnych i powiatowych - w ramach działania podjęto 6 projektów i 7 inicjatyw na łączną wartość 132,5 tys. zł. Realizacja działania odbywa się na wniosek zainteresowanych jednostek i polega głównie na pomocy finansowej w formie dotacji celowej na wsparcie przedsięwzięć realizowanych przez JST.

6. Wspieranie inicjatyw pogłębiających współpracę międzynarodową w ramach kultury i edukacji – w działaniu zidentyfikowano 13 projektów i 53 inicjatywy na łączną wartość 634,7 tys. zł dotyczące głównie ludzi młodych, w tym: programy i warsztaty (m.in. *Wioska teatralna-tradycja, dialog, zmiana*), seminaria i wymiany młodzieżowe (polsko-czesko-portugalski projekt Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych *Razem czy osobno*), promocje i projekty edukacyjne (*Comenius*, rosyjski projekt *Pomosty-Europejskie Spotkania Młodzieży Artystycznie Uzdolnionej, T.A.P.E.-Międzygeneracyjna Artystyczno-Kulturalna Platforma w Edukacji*), wizyty studyjne.

7. Współpraca z innymi regionami sąsiadującymi z Warmią i Mazurami – w ramach działania podkreślić należy udział województwa w realizacji pierwszego międzyregionalnego unijnego programu dla 5 województw – **Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013**. Na listę projektów kluczowych wpisano 20 projektów indywidualnych z województwa, w tym 4 realizowane na obszarze 5 województw Polski Wschodniej dotyczące promocji zrównoważonego rozwoju turystyki, tras rowerowych, sieci szerokopasmowej, promocji gospodarczej obszaru. Poszczególne Departamenty UM WWM kontynuowały współpracę z innymi województwami w wielu dziedzinach, szczególnie w zakresie współpracy bałtyckiej, polityki regionalnej, geodezji, Żuław, turystyki, Zielonych Płuc Polski.

Dla realizacji celu operacyjnego 3.3. istotne jest również członkostwo od 2002 r. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w sieci Baltic Sea Region University Network, w ramach której realizowana jest współpraca m.in. z uniwersytetami z Finlandii, Estonii, Litwy, Łotwy i Rosji oraz ośrodkami akademickimi z Warszawy, Gdańska i Pułtuska. Opiera się ona na wymianie doświadczeń w zakresie zarządzania i organizacji współpracy zagranicznej, szkolnictwa wyższego

a także nowych technologii informacyjnych stosowanych w zarządzaniu uczelniami wyższymi.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	72
liczba inicjatyw	szt.	204
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	14
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	12
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	79
liczba inwestycji	szt.	10
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	10
poniesione wydatki	zł	2 768 857
liczba nowych organizacji	szt.	0
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją monitorującą)	szt.	448
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	73 053

CEL 3.4. Monitoring środowiska

Wskaźnik celu operacyjnego

	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
liczba badań monitoringowych z podziałem na komponenty	szt.	2 822	3 079	2 805	5 303	7 478	8 736	16 458	20 486	27 070	20 014

W 2008 r. w wyniku działalności Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie badań powietrza, wód i gleb oraz gospodarki odpadami przeprowadzono badania ponad 20 tys. próbek, w tym 17,4 tys. w ramach monitoringu, 140 w ramach kontroli i 2,5 tys. w ramach prac własnych i pozostałych. Liczba wykonanych oznaczeń wyniosła 84,5 tys.

Działania realizowane w 2008 roku

Działania celu operacyjnego **Monitoring środowiska** realizowane były poprzez 33 projekty.

1. Prowadzenie pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz kontroli przestrzegania

przepisów o ochronie środowiska i racjonalnym użytkowaniu zasobów przyrody

- monitoring wszystkich komponentów środowiska oraz działań wpływających na środowisko prowadzony był na bieżąco w ramach działalności wynikającej z przepisów prawa m.in. przez Inspekcję Ochrony Środowiska, Wojewódzką SS-E, Stację Chemiczno-Rolniczą, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej oraz w zakresie wywiązywania się podmiotów z obowiązku rozliczania się z opłat za korzystanie ze środowiska przez Samorząd Województwa. Analizę jakości środowiska ujęto w corocznym *Raporcie o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego* przygotowywanym przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ), w którym zawarto ocenę stanu środowiska dokonaną w oparciu o badania przeprowadzone przez WIOŚ oraz instytucje współpracujące w realizacji zadań Państwowego Monitoringu Środowiska. W ramach monitoringu środowiska wykonano m.in.: badanie wód powierzchniowych realizowane przez WIOŚ, doposażenie w sprzęt do monitoringu wody realizowane przez Powiatową SS-E w Iławie, doposażenie w sprzęt do monitoringu wody realizowane przez Graniczną SS-E w Elblągu, usprawnienie systemu monitorowania opłat za korzystanie ze środowiska realizowane przez Samorząd.

2. Wspieranie systemu ostrzegania i ratownictwa przed nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska

- prowadzono działania wzmacniające infrastrukturę techniczną jednostek służb ratowniczych w celu zapobieżenia awariom. W wyniku dofinansowania zadań z WFOŚiGW zakupiono sprzęt ratownictwa techniczno-ekologicznego m.in. dla Oddziału Wojewódzkiego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP, Komendy Powiatowej PSP w Gołdapi, Komendy Wojewódzkiej PSP w Olsztynie, 4 jednostki OSP wyposażono w specjalistyczne samochody pożarnicze. Przyrodniczo cenny charakter regionu wymaga szczegól-

nego traktowania środowiska naturalnego i większej czujności zmierzającej do skutecznego i szybkiego reagowania w sytuacjach zagrożenia.

Dla realizacji celu operacyjnego 3.4. istotne znaczenie miały również projekty, w których w 2008 r. uczestniczył Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie²³, w tym:

- *Systemy informacji środowiskowo-przestrzennej jako podstawa do zrównoważonego gospodarowania ekosystemie Zalewu Wiślanego VISLA* w ramach Polsko-Norweskiego Funduszu Badań Naukowych. Informację na ten temat zamieszczono w części dotyczącej realizacji celu operacyjnego 2.5.
- *Rozwój i walidacja metod zintegrowanej oceny stanu ekologicznego rzek i jezior na potrzeby planów gospodarowanie wodami w dorzeczu* w ramach Polsko-Norweskiego Funduszu Badań Naukowych. Informację na ten temat zamieszczono w części dotyczącej realizacji celu operacyjnego 2.5.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość
liczba projektów	szt.	33
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo projektów i/lub inicjatyw podjętych przez partnerów	szt.	0
liczba inwestycji	szt.	17
liczba wspartych organizacyjnie/finansowo inwestycji podjętych przez partnerów	szt.	0
poniesione wydatki	zł	4 973 374
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją monitorującą)	szt.	27

²³ Projekty nie zostały opomiarowane wskaźnikami z tabeli *Podsumowanie wskaźników działań*

V. Wnioski z realizacji Strategii w 2008 roku

1.1. Wzrost konkurencyjności firm

Podjęte działania przyczyniły się zarówno do wzrostu liczby projektów o charakterze innowacyjnym, jak i wartości inwestycji w przedsiębiorstwa, zwiększając tym samym ich konkurencyjność. W dużym stopniu wykorzystywane były środki unijne w ramach funduszy strukturalnych, którymi zainteresowanie z roku na rok wyraźnie wzrasta, czego potwierdzeniem jest wzrost wartości inwestycji w rozwój lub rozbudowę przedsiębiorstw na podstawie całkowitych nakładów na realizację projektów współfinansowanych środkami z Unii Europejskiej o ponad 100 mln zł. W 2008 r. duży nacisk został położony również na realizację projektów rozwijających umiejętności transferu technologii i wiedzy z ośrodków badawczo-rozwojowych (B+R) do firm, co oprócz wzrostu samego przepływu wiedzy podniosło również poziom świadomości w tym zakresie wśród przedsiębiorców.

1.2. Wzrost liczby miejsc pracy

Rynek pracy jest jednym z najczulszych elementów gospodarki, podatnym na wszelkie negatywne zmiany. Stąd w 2008 r. liczba pracujących wzrosła zaledwie o 1%, podczas gdy w 2007 r. o 4%. W czasie dekonunktury istotnym czynnikiem rozwoju gospodarczego jest wspieranie powstawania nowych miejsc pracy poprzez subsydiowanie zatrudnienia oraz udzielanie dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Dlatego tak ważnym czynnikiem wzrostu liczby miejsc pracy były działania podjęte przez jednostki Samorządu Województwa.

1.3. Skuteczny system pozyskiwania inwestorów zewnętrznych

Wzrost liczby ofert inwestycyjnych oraz inwestorów korzystających z systemu potwierdza, że stworzenie Warmińsko-Mazurskiego Centrum Obsługi Inwestora zwiększyło zdolność do pozyskiwania nowych inwestorów krajowych i zagranicznych. W znacznym stopniu wzrosło zainteresowanie gmin zaistnieniem w systemie, co jest efektem działań wspierających, np. konkursu *Grunt na medal*.

1.4. Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości

Samorząd Województwa prowadzi systematyczne działania wspierające produkcję i promocję żywności wysokiej jakości, w tym żywności tradycyjnej. Przyczyniło się to do przyjęcia pięciu województw (zachodniopomorskiego, pomorskiego, wielkopolskiego, mazowieckiego i opolskiego) do Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarne, która ma na celu promocję i poprawę jakości regionalnej żywności oraz wzmocnienie regionalnej tożsamości. Najważniejszą inicjatywą w 2008 r. było utworzenie Centrum Badań Żywności Naturalnej i Tradycyjnej na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, którego zadaniem jest integracja działań środowiska naukowego, samorządowego i gospodarczego na rzecz otrzymywania żywności tradycyjnej i regionalnej.

1.5. Wzrost potencjału turystycznego

Na wzrost potencjału turystycznego wpłynęły wzmocnione działania w kierunku promocji i kreowania pozytywnego wizerunku regionu, wydłużenia sezonu turystycznego oraz rozwoju nowych produktów. W przyszłości dalszy wzrost potencjału powinien być realizowany poprzez: rozwój regionalnego systemu informacji turystycznej, kreowanie wizerunku *Mazury przez cały rok*, propagowanie wartości kulturowych, oznakowanie atrakcji i produktów turystycznych oraz tworzenie nowych, stworzenie portalu o tematyce turystycznej w językach obcych, pogłębianie współpracy między samorządami, instytucjami, organizacjami pozarządowymi i branżą turystyczną, intensyfikację działań na rzecz pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania (w tym środków unijnych).

1.6. Wzrost konkurencyjności usług dla starzejącego się społeczeństwa

Punktem wyjścia do działań na rzecz rozwoju usług dla starzejącego się społeczeństwa powinny być badania stanu i potencjału rozwojowego tych usług oraz popytu na nie. Kolejnym krokiem winno zaś być opracowanie koncepcji rozwoju przedmiotowych usług, co również stanowi wyzwanie dla województwa na kolejne lata.

1.7. Wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu

Fakt, że wszystkie działania podejmowane na rzecz wzrostu potencjału instytucji otoczenia biznesu finansowane były ze środków europejskich, sugeruje znikome zainteresowanie tworzeniem bądź rozbudową Instytucji Otoczenia Biznesu samofinansujących się i działających na zasadach komercyjnych. Możliwości jakie daje okres programowania 2007-2013 przyczynią się zapewne do znacznego wzrostu ilości Instytucji Otoczenia Biznesu oraz ilości projektów przez nie realizowanych.

1.8. Tworzenie społeczeństwa informacyjnego

Rok 2008 był trudny pod względem wsparcia finansowego ze środków unijnych dla nowych projektów, gdyż w końcową fazę realizacji wchodziły ostatnie projekty realizowane w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006, a nie uruchamiano jeszcze nowych (rozpoczynały się tylko konkursy i nabory wniosków, szczególnie w zakresie tworzenia społeczeństwa informacyjnego). Największy projekt inwestycyjny dotyczący sieci światłowodowych w regionie *Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej*, realizowany w ramach *Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013*, w 2008 r. nie wyszedł nawet poza wczesny etap przygotowawczy. Sytuacja taka miała niewątpliwie wpływ na mniejszy niż można by oczekiwać wzrost wskaźników w zakresie celu operacyjnego, utrzymywanie się nadal dużych obszarów wykluczenia cyfrowego w sensie społecznym oraz białych plam w dostępie do Internetu szerokopasmowego. Pomimo niewątpliwego utrudnienia w dostępie do środków finansowych należy jednak zwrócić uwagę na dużą liczbę inicjatyw zrealizowanych w tym okresie (142), co dowodzi dużego znaczenia kwestii rozwoju społeczeństwa informacyjnego dla podmiotów samorządowych województwa. Cieszy również duża liczba uczestników szkoleń związanych z tematyką społeczeństwa informacyjnego (ponad 4 tys.).

1.9. Doskonalenie administracji

Dzięki działaniom podejmowanym przez Samorząd Województwa w ramach *Warmińsko-Mazurskiego Programu Promocji Jakości* oraz innych programów, z roku na rok zwiększa się skala i zasięg procesu doskonalenia administracji samorządowej. Należy jednak rozszerzyć zakres edukacji pro jakościowej skierowanej do samorządów lokalnych, zwłaszcza poprzez większy

udział w *Warmińsko-Mazurskiej Nagrodzie Jakości* i konkursie *Gmina Fair Play*.

2.1. Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy

W związku ze wzrostem liczby osób bezrobotnych w wieku do 25. roku życia należy podejmować działania zmierzające do dostosowania szkolnictwa zawodowego do potrzeb pracodawców, m.in. poprzez wypracowanie mechanizmów wspierania szkolnictwa zawodowego środkami unijnymi, tak jak to stało się z wybranymi szkołami o profilu gastronomiczno-hotelarskim. Należy również aktywizować zawodowo osoby bezrobotne poprzez oferowanie aktywnych form wsparcia, szczególnie szkoleń umożliwiających podwyższenie lub zdobywanie nowych kwalifikacji, zwłaszcza w zawodach deficytowych. Z uwagi na zmniejszanie się liczby studentów (niż demograficzny) wskazane jest wspieranie istniejących uczelni, które dysponują znacznym potencjałem badawczo-dydaktycznym, a ich działania są powiązane z lokalnym rynkiem pracy. Nadal należy wspierać inicjatywy służące podniesieniu jakości kadry szkół wyższych, doktorantów oraz absolwentów uczelni, poprzez dofinansowanie staży i praktyk zawodowych oraz przyznawanie stypendium naukowego Marszałka Województwa.

2.2. Różnorodna i dostępna edukacja

Ważnym jest promowanie idei kształcenia przez całe życie, realizowanego w Centrach Kształcenia Ustawicznego i Centrach Kształcenia Praktycznego, a przez to kształtowanie postaw proedukacyjnych wśród ludzi dorosłych. Należy dążyć do urozmaicenia procesu kształcenia w szkołach średnich, policealnych i wyższych m.in. poprzez uruchamianie nowych kierunków, tworzenie nowoczesnych i profesjonalnych pracowni do kształcenia w danym zawodzie oraz powiązanie systemu nauczania z potrzebami lokalnego rynku pracy.

2.3. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Należy wzmocnić informowanie, szkolenia i doradztwo organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania środków finansowych zarówno z dotacji, jak też poprzez prowadzenie działalności gospodarczej, zbiórki publiczne, prowadzenie działalności odpłatnej pożytku publicznego. Promocja działań wolontarystycznych, filantropijnych winna zostać ujęta w systemowy program wychowawczy placówek

oświatowych. Konieczne jest ukazywanie dobrych praktyk, informowanie o możliwościach i korzyściach włączania się w rozwiązywanie problemów własnych środowisk. Samorządy powinny wspierać powstawanie i działalność Centrów Organizacji Pozarządowych w powiatach.

2.4. Wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności usług medycznych

Od kilku lat rośnie deficyt kadry lekarskiej, zwłaszcza w niektórych specjalnościach, stąd pożądane jest zatrzymanie lekarzy poprzez wzrost wynagrodzeń, umożliwienie im kształcenia specjalistycznego oraz rozwoju zawodowego. Ponadto warmińsko-mazurskie było jednym z nielicznych województw, w których nie było kształcenia nowych lekarzy. Konieczne jest konsekwentne wdrażanie działań profilaktycznych i diagnostycznych oraz ich promocja, szczególnie na terenach wiejskich, co wymaga zwiększenia nakładów finansowych na ten cel. Kontynuowanie i unowocześnianie wieloletnich programów szczepień ochronnych stanowi warunek utrzymania stabilnej sytuacji epidemiologicznej w województwie.

2.5. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego

Należy wesprzeć policję i straż pożarną w pojazdy i sprzęt do ratownictwa wysokościowego, gaśniczego, chemiczno-ekologicznego oraz dowodzenia łączności (43% pojazdów Powiatowych Straży Pożarnych powinno zostać zastąpione przez nowe). Niezbędnym jest zwiększenie liczby szkoleń dla ratowników medycznych i kierujących pracami podwodnymi. Istnieje pilna potrzeba przyspieszenia prac nad budową Systemu Powiadamiania Ratunkowego na nr 112 w oparciu o Zintegrowane Stanowiska Kierowania Strażą Pożarną i Państwowym Ratownictwem Medycznym. Należy realizować projekt *Razem Bezpieczniej* w takich obszarach jak: bezpieczeństwo w miejscu publicznym i zamieszkania, szkole, rodzinie, w ruchu drogowym. W ramach resocjalizacji skazanych, pożądanym jest zwiększenie liczby specjalistycznych programów korekcyjno-edukacyjnych. W każdym powiecie powinny powstać Centra Edukacji i Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego w celu edukacji dzieci i młodzieży z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego. Dofinansowania wymagają inwestycje w urządzenia melioracyjne, osłonowe i wały przeciwpowodziowe.

2.6. Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu

Wymagane jest dalsze wspieranie tworzenia rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, ponieważ ich funkcjonowanie zapobiega wykluczeniu społecznemu dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, a także sprzyja ich integracji. Z uwagi na fakt starzenia się społeczeństwa konieczne jest zwiększenie liczby domów pomocy społecznej, w tym dla osób w podeszłym wieku i dla przewlekle somatycznie chorych. Organizacje pozarządowe chętnie współpracują z Samorządem Województwa w zakresie kontraktowania usług, ale proces ten wymaga stałego monitorowania i dalszego doskonalenia.

2.7. Wzrost dostępności mieszkań

Zła kondycja finansowa samorządów gminnych jest przyczyną niedostatecznej ilości mieszkań realizowanych w ramach budownictwa społecznego i socjalnego w stosunku do potrzeb. Wysoce nieprawidłowe z punktu widzenia polityki przestrzennej jest lokalizowanie zabudowy mieszkaniowej w oparciu o decyzje o ustaleniu warunków zabudowy, zamiast na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Brakuje środków z zewnętrznych źródeł finansowania oraz ze strony właścicieli na uzbrajanie gruntów, czego wynikiem jest duża ilość nieprzygotowanych gruntów pod budownictwo mieszkaniowe. Konieczna jest kontynuacja rządowego programu *Rodzina na swoim* skierowanego do małżeństw i osób samotnie wychowujących dzieci nieposiadających własnego mieszkania.

2.8. Wzrost atrakcyjności bazy sportowo-rekreacyjnej

Samorządy powinny podejmować działania w celu budowy kolejnych kompleksów boisk w ramach programu *Moje Boisko Orlik 2012*. Jednak z uwagi na fakt, że wadą tych obiektów jest niemożność pełnego wykorzystania w okresie zimowym, należy dążyć do zwiększenia powierzchni zadanych obiektów (budowy pełnowymiarowych sal sportowych w gminach). Optymalną sytuacją będzie gdy w każdej gminie znajdzie się co najmniej jeden **orlik** oraz pełnowymiarowa sala sportowa. Utrzymanie wzrostu liczby imprez rekreacyjno-sportowych w regionie sprzyja promowaniu zdrowego stylu życia. Zaangażowanie Samorządu

Województwa w organizację prestiżowych imprez sportowych stanowi element promocji i prestiżu województwa, a także wzrostu zaufania organizatorów międzynarodowych zawodów sportowych do regionalnych związków i klubów sportowych.

2.9. Poprawa jakości i ochrona środowiska

Konieczne jest uporządkowanie gospodarki odpadami poprzez wdrażanie proekologicznych i ekonomicznie efektywnych metod zagospodarowania odpadów komunalnych i niebezpiecznych, objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców oraz rozwój selektywnej zbiórki odpadów. Dla poprawy oraz utrzymania wysokiej jakości wód powierzchniowych i podziemnych niezbędne jest dalsze porządkowanie gospodarki ściekowej, zwłaszcza na obszarach wiejskich oraz w warunkach zabudowy rekreacyjnej i rozproszonej. Zachowanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego wymaga edukacji ekologicznej społeczeństwa, zwłaszcza w zakresie skutków stosowania wyrobów zawierających azbest i PCB, selektywnej zbiórki odpadów, skutków powstawania dzikich wysypisk śmieci w tym w lasach i brzegach jezior.

3.1. Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności

Sprawą kluczową pozostaje usprawnienie komunikacji drogowej poprzez wzmocnienie połączeń i rozwiązanie braków w infrastrukturze. Konieczne jest usprawnienie transportu między najważniejszymi ośrodkami regionu. Szczególna uwaga powinna być skoncentrowana na odcinkach najbardziej obciążonych, wymagających pilnej modernizacji a jednocześnie strategicznych dla rozwoju regionu i komunikacji z innymi regionami, tj. odcinkach dróg krajowych nr 16 i 51 oraz międzynarodowej E77. W ostatnich latach nie podjęto działań na rzecz rozbudowy i modernizacji linii kolejowych, co wpływa na jakość połączeń. Rozwój infrastruktury kolejowej w oparciu o zrestrukturyzowaną i zmodernizowaną sieć jest szansą poprawy komunikacji wewnątrz województwa i ma znaczenie dla środowiska naturalnego. Sprawą szczególnie pilną pozostaje rozbudowa portu lotniczego w Szymanach, gdyż jest to jeden z podstawowych warunków przyspieszenia rozwoju gospodarczego i przełamania peryferyzacji regionu. Istnieje potrzeba dalszego wdrażania technologii teleinformatycznych, zwłaszcza na terenach wiejskich. Duże znaczenie dla gospodarki i tury-

styki mają wewnętrzne szlaki żeglowne oraz porty, których rozwój można wesprzeć w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2007-2013**.

3.2. Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii

Sieci gazowe i elektryczne są systematycznie rozbudowywane oraz modernizowane aby dopasować przepływy energii do potrzeb mieszkańców. Prace budowlane i modernizacyjne prowadzone są co roku w podobnym zakresie rzeczowym. Infrastruktura sieci energetycznych i gazowych stale się rozwija. Taka tendencja powinna utrzymać się, by stopniowo dostosować sieci nośników energii do standardów Unii Europejskiej.

3.3. Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej

Istotne jest pogłębianie współpracy z regionami bałtyckimi (w tym w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk 2007-2013, Euroregionu Bałtyk i innych inicjatyw bałtyckich), z Obwodem Kaliningradzkim i Litwą (dzięki możliwościom wynikającym ze Współpracy Transgranicznej Litwa-Polska-Federacja Rosyjska 2007-2013 w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa) innymi partnerami zagranicznymi oraz zacieśnianie współpracy z sąsiadami Warmii i Mazur w tym w ramach **Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013**.

3.4. Monitoring środowiska

Zapewnienie sprawnie działającego monitoringu środowiska wpływa na trafność podejmowanych decyzji i umożliwia przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla środowiska (w tym na etapie planowania i realizacji przedsięwzięć). Baza danych zawierająca informacje pochodzące ze wszystkich instytucji monitorujących stan środowiska pozwoliłaby na upowszechnienie wiedzy o jego stanie i odpowiednie planowanie działań. Poprawnie działający monitoring środowiska wymaga doposażenia instytucji w profesjonalny sprzęt.

Wykaz skrótów

B+R	badania i rozwój	PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
BDR	Bank Danych Regionalnych	PDS	Powiatowy Dom Samopomocy
BJiZR	Biuro Jakości i Znaków Regionalnych w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie	PIAP	publiczny punkt dostępu do Internetu
CEBRD	Centrum Edukacji Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego	PKB	Produkt Krajowy Brutto
CKP	Centrum Kształcenia Praktycznego	PKO BP	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski
CKU	Centrum Kształcenia Ustawicznego	PKP	Polskie Koleje Państwowe
COI	Centrum Obsługi Inwestora	PO	Program Operacyjny
COP	Centrum Organizacji Pozarządowych	PO IG	Program Operacyjny <i>Innowacyjna Gospodarka</i> na lata 2007-2013
DPR	Departament Polityki Regionalnej w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie	PO KL	Program Operacyjny <i>Kapitał Ludzki</i> na lata 2007-2013
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	PO RPW	Program Operacyjny <i>Rozwój Polski Wschodniej</i> na lata 2007-2013
EFS	Europejski Fundusz Społeczny	PPS	Parytet Siły Nabywczej
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy	PRBS	Program Rozwoju Bazy Sportowej
ESWIP	Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych	PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
FIO	Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	PSP	Państwowa Straż Pożarna
FR	Federacja Rosyjska	PSS-E	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
FRKF	Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej	PTTK	Powiatowy Urząd Pracy
FS	Fundusz Spójności	PZU	Powszechny Zakład Ubezpieczeń S.A.
GDDKiA	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	RCOI	Regionalne Centrum Obsługi Inwestora
GUS	Główny Urząd Statystyczny	RDLP	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
IMiGW	Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej	ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
IOB	Instytucja Otoczenia Biznesu	RPO	Regionalny Program Operacyjny
ISO	International Organization for Standardization	RPO WiM	Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2007-2013
IT	Information Technology – Technologia Informacyjna	RSWI	Regionalny System Wspierania Innowacji
JST	jednostka samorządu terytorialnego	RZGW	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
KFD	Krajowy Fundusz Dotacji	SKO	Samorządowe Kolegium Odwoławcze

KPP	Komenda Powiatowa Policji	SP	szkoła podstawowa
KSRG	Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy	SPO	Sektorowy Program Operacyjny
KSU	Krajowy System Usług	SPO RZL	Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006
KW PSP	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej	SPO WKP	Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw 2004-2006
LO	liceum ogólnokształcące	SS-E	Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
MEN	Ministerstwo Edukacji Narodowej	TBS	Towarzystwo Budownictwa Społecznego
MF	Ministerstwo Finansów	UE	Unia Europejska
MKiDN	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	UM	Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
MRR	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego	UMiG	Urząd Miasta i Gminy
MSWiA	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	UWM	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
MŚP	Małe i Średnie Przedsiębiorstwa	WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
NCK	Narodowe Centrum Kultury	WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia	WMARR	Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego Spółka Akcyjna w Olsztynie
NTS	Nomenklatura Jednostek Terytorialnych	W-MBPP	Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego
ODN	Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli	WOPR	Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe
ODR	Ośrodek Doradztwa Rolniczego	WORD	Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej	WSS-E	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
OSB	Olsztyńska Szkoła Biznesu	WUP	Wojewódzki Urząd Pracy
OSN	obszar szczególnie narażony	ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna	ZDW	Zarząd Dróg Wojewódzkich
OSWiZ	Olsztyńska Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania	ZDZ	Zakład Doskonalenia Zawodowego
PAiiZ	Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych	ZOSP RP	Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP
PAN	Polska Akademia Nauk	ZPORR	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004-2006
PARP	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	ZSZ	Zasadnicza Szkoła Zawodowa
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie		

Spis tabel, wykresów i rycin

Tabela nr 1. PKB per capita	12
Wykres nr 1. PKB w województwie i jego udział w wolumenie krajowym	12
Wykres nr 2. PKB per capita w województwie wobec wartości dla kraju	12
Wykres nr 3. Udział w PKB per capita dla UE27 (w PPS)	12
Wykres nr 4. Udział podregionów w wytwarzaniu PKB województwa w 2007 r.	12
Wykres nr 5. Przyrosty PKB	13
Wykres nr 6. Zróżnicowania wewnątrz województwa PKB per capita na poziomie podregionów	13
Wykres nr 7. Aktywność zawodowa na 1000 mieszkańców w wieku 15 lat i więcej wg BAEL	13
Wykres nr 8. Bezrobotni na 1000 mieszkańców czynnych zawodowo wg bezrobocia rejestrowanego	13
Wykres nr 9. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej	14
Wykres nr 10. Wskaźnik dla celu Wzrost konkurencyjności gospodarki - PKB na 1 pracującego (bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób)	15
Wykres nr 11. PKB na pracującego w gospodarce narodowej	15
Wykres nr 12. Liczba pracujących w gospodarce narodowej na 1000 mieszkańców	15
Wykres nr 13. Liczba spółek z udziałem zagranicznym na 10 tys. mieszkańców	15
Wykres nr 14. Liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców	16
Wykres nr 15. Wskaźnik syntetyczny dla celu strategicznego Wzrost aktywności społecznej	16
Wykres nr 16. Zmiana liczby ludności na 100 tys. mieszkańców	17
Wykres nr 17. Udział ludności do 25. roku życia w ogóle ludności	17
Wykres nr 18. Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców	17
Wykres nr 19. % gospodarstw domowych z komputerem z dostępem do Internetu	17
Wykres nr 20. Wskaźnik syntetyczny dla celu strategicznego Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych	17
Wykres nr 21. Drogi utwardzone na 100 km ²	18
Wykres nr 22. Linie kolejowe na 100 km ²	18
Wykres nr 23. % ludności korzystającej z kanalizacji	18
Wykres nr 24. % ludności korzystającej z sieci gazowej	18
Wykres nr 25. Liczba zidentyfikowanych działań w priorytetach Strategii	19
Wykres nr 26. Liczba zidentyfikowanych projektów i inicjatyw w priorytetach Strategii	19
Wykres nr 26. Udział wydatków poniesionych na realizację priorytetów Strategii w 2008 r.	19
Rycina nr 1. Drogowa dostępność komunikacyjna do Olsztyna w 2008 r.	14
Rycina nr 2. Kolejowa dostępność komunikacyjna do Olsztyna w 2008 r.	14

Wykaz ważniejszych źródeł wykorzystanych do opracowania Raportu

1. *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski w 2008 r.*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk, 2008 r.
2. *Gazeta Prawna* Nr 118, Nr 123 z 2008 r.
3. Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Regionalnych
4. *Informacja o aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej w Polsce i Europie*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 21.01.2009 r.
5. *Informacja o stanie wdrażania funduszy strukturalnych w województwie warmińsko-mazurskim. Stan na 31 grudnia 2008 r.*, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, 2010 r.
6. *Polska. Raport strategiczny 2009. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 2009 r.
7. *Rozwój regionalny w Polsce. Raport 2009*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 2009 r.
8. *SMS dla Warmii i Mazur 2008 - System Monitoringu Strategii*, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, 2010 r.
9. *Sprawozdania Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej-03 z udzielanych świadczeń pomocy społecznej*
10. *Stan informatyzacji urzędów administracji publicznej w Polsce w 2008 r.* Raport generalny z badań ilościowych dla Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, 5 edycja badań, Warszawa, 2009 r.
11. *Sytuacja społeczno-gospodarcza kraju i województw w 2008 roku*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 2009 r.
12. *Ustawa z dnia 7 listopada 2008 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrażaniem funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności*
13. *Wariantowa analiza dostępności w transporcie lądowym*, T. Komornicki, P. Śleszyński, P. Siłka, M. Stępnia, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego Polska Akademia Nauk, Warszawa, 2008 r.
14. *Wspólnota* Nr 31, Nr 37, Nr 43 z 2009 r.



ISBN 978-83-60425-56-5